

Ta lendab mesipuu poole...

Muusikaleht

Nr. 5
Mai
1997
Hind 7.-

JUUBILAR NEEME JÄRVI KÄIS TALLINNAS DIRIGEERIMAS, ...

foto Kersti Grünberg

... andis intervjuu ML-le kui kunagine ERSO peadirigent (vt. lk. 2) selle kohta, milline võiks olla tema arvates orkestri arengutee (avaldame juuli-augustinumbris) ...

Suurepärase ja vajalik ajakiri!

Neeme Järvi

10. mai 1997

... ja kauaaegse lugejana ka hinnangu meie väljaandele.

Veel numbris:

*Eesti Muusika Päevad
*Heliloojate Suurkogu
*Trompetipäevad
*Põhjamaade kultuuripäevad ja Mari Boine

*Eesti Vabariigi kultuuri-
lepped lähinaabritega
*Valmistutakse sõitma
Gotlandi laulupeole
*Külaline Saksamaalt

rahvamuusikast oma
riigis ja Eestis
*Räpina muusikaelu
*Juubelid on Iannis
Xenakisel ja Udo
Kolgil

*J.Svetlanov jutustab
*Klaver vasaku-
kaelistele
*Austria muusika-
professor arvab, et
elame Iroonia Ajastul

ERSO peadirigent Neeme Järvi

7. juunil k.a. saab 60-aastaseks Neeme Järvi, praegu rahvusvaheliselt tuntud eesti muusik. Toimetusel oli võimalik tutvuda rohkete intervjuudega, mida ta omal ajal andis Sirje Kuusele. Valisime neist välja lõigud, mis toimetuse arvates iseloomustavad kõige selgemini Neeme Järvi tollaseid töötõingimusi ja taotlusi ning mis ei vaja praegustes radikaalselt muutunud tingimustes meie nooremate ja tollase aja oludega vähem kursis olevate inimeste jaoks selgitamist ega kommenteerimist.

Seoses Sirje Kuuse planeeritud varemaja ajutise ärasõiduga Eestist pole meil võimalik selles numbris avaldada tema lisamaterjali. Loodame järgmistes numbrites jätkata Neeme Järvi loometegevuse valgustamist nii tema Eestis oleku ajal kui ka pärast kodumaalt lahkumist.

INTERVJUUD SIRJE KUUSELE

Olud, mida püüti parandada

Millest siis tuleb, et vabariigi juhtiv ja ainus sedaliiki kunstikollektiiv, mis on komplekteeritud põhiliselt kõrge kvalifikatsiooniga muusikuid, ei ole suutnud kõiki olemasolevaid potentsiaalseid võimalusi rakendada täisväärtuslikuks kunstiliseks tegevuseks ega kujuneda stabiilselt kõrge tasemega kontserdiorkestriks.

Kõigepealt - orkester on kujunenud nagu kindlate ülesanneteta, kaugemaleulatava perspektiivita, alaliselt nõ. valveteenistuses olevaks rakendusmuusika-orkestriks, kes, kuuludes küll Eesti Raadio ja Televisiooni alluusse, on praktiliselt mitme asutuse teenistuses: täidab Heliloojate Liidu eksperimentaalorkestri ülesandeid, tähistab konservatooriumi pidulikke sündmusi, helilindistab Eesti Raadio fondidesse (kusjuures väga suurtes annustes tuleb teha ooperiaariate ja -stseenide lindistamist, mis ei peaks kontserdiorkestri tööks olema), teeb tööd stuudiole "Tallinfilmi", heliplaadivabrikule, sõnateatrile - ühesõnaga tööd, mis ei arenda orkestri kunstilist taset ja on vastuolus kontserdiorkestri üldiselt väljakujunenud tavadega. Lisaks muidugi ca 35 avalikku kontserti hooaja jooksul filharmoonia linis, s.o. koos proovidega umbes 140 tööpäeva ulatuses. Seda sel ajal, kui orkestri arengu seisukohalt oleks kontseritegevus kõige vajalikum.

Orkestri töös ei ole tähtsusetu ka oma "kodu" küsimus. Praegune põhiline tööruum - Raadiomaja I. stuudio - on edukaks tööks sobimatu. Seal puudub ventilatsioon, pole piisavalt valgust, talvel langeb temperatuur alla nõutava, lindistamiseks pole vajalikku vaikust.

Kuna samas stuudios harjutavad ka teised komitee kollektiivid, siis on sümfoniaorkestril võimalik töötada seal 4 tundi päevas. Harjutusruumid, puhkeruumid ja dirigentide tuba puuduvad. Orkestrantidel ei ole võimalust Raadiomajas harjutada, kuigi see oleks hädavajalik, kuna paljude mängijate korteriolud ja pilli spetsiifika ei võimalda seda kodus teha.

Selline on vabariigi ainsa sümfoniaorkestri praegune olukord ja sellega ei tohi leppida. Vabariigi teenelise kollektiivi kunstiline areng peab saama õige suuna, tema töö niisuguse sisu ja taseme, mis õigustaksid temale tehtavaid kulutusi.

16.01.1970

Midagi sellest on vist aktuaalne

praegu

Minule endale on esinemisvõimalus maailma erinevais paigus, väga erinevate orkestrite ees olnud suureks kooliks. Ilma selleta ei kujuta ma edukat dirigenditegevust endale lihtsalt ette. Eks sedasama vajaks ka orkester. Et tekiks võrdlusvõimalus, et osataks muusikamaailmas oma koht määratleda. Et omandataks avaram vaade maailmale ja muusikategemisele.

Erineva publiku peal saavad kiiremini ilmsiks kollektiivi head ja vead, tema võimised ja puudujäägid. See sunnib ennast maksimaalselt kokku võtma, liidab kollektiivi, kasvatab vastutustunnet, lisab oma missiooni tunnetamist, tööõõmu, orkestri vajalikkuse tunnet.

Seega - külalisesinemisi vajab nagu päikest ja õhku iga loominguline kollektiiv, nii ka meie - nimeliseltki esindusorkester.

Võidakse öelda, et pidage - orkester ju esines mõõduvõimaluse hooajal edukalt ja veel nii vastustusrikastes kohtades, nagu seda on Moskva ja Leningrad.

Esines tõesti, aga juhin tähelepanu sellele, et need esinemised on kõik teoks saanud vaid tänu minu isiklikele headele kontaktidele Moskva ja Leningradi filharmooniatega. Ootaks aga võimalusi, muretundmist orkestri esinemisvõimaluste pärast ka nn. kõrgemalt poolt. Et nimeliselt riiklik orkester tunnetaks riiklikku huvi meie käekäigu ja võimaluste vastu.

Meie orkester ei tarvitseks üsna mitmel pool alla jääda, kui vaid pisut rohkem mõeldaks optimaalseks arenguks vajalikele.

Aga... kõik välisimpresariaadid, kes saabuvad meie maale lepingute sõlmimiseks ja kollektiivide valimiseks, küsivad kõigepealt kuulata heliplaate. Mõõduvõimaluse hooajal hakkasime nüüd viimaks sellega tegelema - hädaga pooleks, sest see, miks me seda teeme ja **lga hinna eest** tegema peame, pole jõudnud veel paljude orkestrantideni (kes näiteks ei hābenenud nuriseda "pingelisuse" ja nn. lisatöö suhtes Moskvast!) Välismaale tahetakse

esinema sõita küll, aga kuidas seda saavutada, sellest ei osata sageli endale aru anda. Plaadistamistööd peame minu meelest suurima ennastalgavusega jätkama. Meie orkester ei ole näiteks sugugi nõrgem kui Ljubljana filharmoonia sümfoniaorkester, keda olen juhatanud ja kes hiljuti tegi turnee Ameerika Ühendriikides. Peaaegu kõik repertuaarisolev on neil aga ka plaadistatud, nii et orkestri tasemest on kohe selge pilt.

Mõõduvõimaluse hooaeg oli orkestrile pingeline, mõnede orkestrantide arvates isegi liiga pingeline, liiga raske.

Ütleksin, et "liigat" ei olnud siin milleski. See oli esimene hooaeg, mis sarnanes tõelise kontserdiorkestri hooajale. Niisugune peaks see alati olema.

Meie orkester võib olla väga võimekas, kui on stiimulid. Niisugused sõidud liidavad kollektiivi, sunnivad ennast kokku võtma nii, kuidas see kodus peaaegu kunagi ei õnnestu, harjuvad tõelise muusiku elu ja koormusega, on vajalikuks värskenduseks ja loomingulise rahutuse tekitamiseks väga olulised.

Samas kohustab see paljuks - ka kriitilise meele kasvuks orkestris. On hakatud

uskuma, et ollakse veel rohkemaks võimelised, otsitakse kitsaskohti, süüdlasi, miks tagajärjed alati veel kõige paremad pole. See on hea rahutus. See näitab, et inimeste süda valutab ühise asja pärast. Uuel hooajal tahaks soovida, et see **sagedamini** kõige välise pealt pöörduks ka **igāuhe enese** töö ja suutmiste-maile, et igāuks selgeks teeks ka veel omaenese sisemised reservid, mis võiksid tulla kasuks ühisele üritusele.

29.12.1976

NEEME JÄRVI JUUBELIKONTSERDID

Seoses Neeme Järvi 60. sünnipäevaga seisab peale esinemise Tallinnas, Tartus 10. ja 11. mail ERSO ees tal veel ees teiselgi juubelikontserte. 31. mail esitab Detroidi Sümfoniaorkester Neeme

Järvi juhatusel sealses orkestrihallis J.Kaliniši "Rocksümfonia" ja I.Stravinski "Püha kevade", 4. ja 5. juunil dirigeerib juubilar Göteborgi kontserdimajas sealset sümfoniaorkestrit.

REGIONALIA

Aprillil toimusid Eesti Kontserdi organiseeritud kontserdid, lastekooride ja noorte solistide valdadevahelised ja maakondlikud ülevatused koolinoorte laulupeo ja TV Laulusildade eel. Mitmel pool olid maakondlikud rahva muusikapäevad, jätkusid kevade algust tähistavad kontserdid, mis kuu vahetuseks elavnesid volbröö ettevõtmisteks.

HIUMAALT

* Aprillil keskel oli Kärdlas naiskoori Heliko ja meesansambli Kardas ühine kontsert.

* 25. aprillil esinesid Emmastes kahe Tartu muusikakooli akordionistid.

JÄRVAMAALT

* 7. aprillil toimunud koosolekul otsustas Järvamaa kultuurifondi sihtkapital Noor Muusik jagada talle eraldatud 4000 krooni rohkem silma paistnud Paide ja Türi muusikaõpilaste vahel.

* Järvamaa taidlejate sisustatud kontsert-tuluõhtuga õnnestus Paide lõviklubil ja naisteklubil koguda kohaliku sünnitusmaja toetuseks 12 000 krooni.

LÄÄNEMAALT

* 6. aprillil esines Haapsalu Toomkirikus Tallinna Tehnikaülikooli kammerkoor.

* 19. aprillil toimus Lihula kultuurimajas 2 kontserti: esmalt esines

kohalik tütarlaste kammerkoor, õhtul Reelike Raja.

PÖLVAMAALT

* Lätimaal Limbazhis toimunud IV rahvusvahelisel akordionistide festivalil pälvis tunnustusõnu ja diplomi noor põlvlane, sealse muusikakooli kasvandik akordionist Mihkel Tagel.

* 5. aprillil tähistati piduliku kontserdiga Põlva muusikakooli 30. aastapäeva ja Rápina meeskoori taasutamise 45. aastapäeva.

* 12. aprillil Rápina rahvamajas toimunud zhanripäeval esinesid maakonna taidluskoorid.

PÄRNUMAALT

* 5. aprillil andis Agape keskuses kontserdi vene koor Domestik Jekaterinburgist, esitades ka Tornise ja Vettiku laule. Ta esines ka Viljandis, Jõgeval ning mitmel pool Virumaal.

* Pärnu Linnaorkester andis kaks kontserti 6. ja 20. aprillil. Viimast dirigeeris Olari Elts.

* Tervise Keskuses oli mitmeid kontserte - 3. aprillil naiskoor Helo ja M.Lüdi nim. meeskoor, 7. aprillil ooperiõhtu (ansambel Tallinnast), 9. aprillil kammerkoor Ave Canto, 17. aprillil segakvintett ETRA Raplast, 18. aprillil Kullamaa taidlejad, 22. aprillil Viies Ratas Tartust.

* 9. aprillil andis Pärnu Raekojas kontserdi EMA magistrandid Peeter Margus (tromboon), Kalmer Kiik (metsasarv) ja Gerti Ird (klaver), 12. aprillil austati

seal kontserdiga Klaudia Taevi mälestust.

* Vanalinna koolis andis 2 kontserti Tartu Poistekoor, 17. aprillil üksinda, 19. aprillil koos Pärnu tütarlastekooriga Ave.

* 26. aprillil tähistas Vanalinna koolis kontserdiga oma 50. sünnipäeva M.Lüdi nim. meeskoor.

* Aprillil lõpul toimus Uulu rahvamajas külalaulukute päev.

RAPLAMAALT

* 15. aprillil toimus Kohila koolituskeskuses Otsa-nim. muusikakooli ja Kohila koolituskeskuse ühiskontsert.

* 20. aprilliks lõppes Vigala Maarja kiriku orel remont, samal päeval õnnistati orel ka sisse kohaliku kirikuõpetaja poolt.

VALGAMAALT

* 5. aprillil oli Tõrva kirik-kammersaalis Valga maakonna kooride päev. Algul töö (hääleseade, uute laulude võtete õppimine), seejärel kontsert. Tehti ettepanek kokku tulla tihedamini kui kord aastas.

* 12. aprillil korraldas segaansambel Männiku tangoõhtu.

* Tõrva kultuurikogu arutas kultuurimaja ja kirik-kammersaali kontsertide kattumise vältimist.

* 12. aprillil pidas aktiivne, väljaspool maakonda, ka Tallinnas Linnahallis esinemas ja Vikerraadios lindistamas käinud Valga pensionäride naisansambel oma 10. aastapäeva.

* 19. aprillil oli Valga muusikakoolis Valgamaa laste murdelaulude- ja -juulepäev.

* 23. aprillil esines vanamuusikaansambel Rondellus loengkontserdiga Tõrva kirik-kammersaalis ja Valga Muusikakoolis Peterburi ooperisolist Niina Kirjatškova. Ta esines ka Ida-Virumaal.

VILJANDIMAALT

* 5. aprillil andis Viljandi maagümnaasiumis ühiskontserdi Tartu naiskoor Domina ja Viljandi meeskoor Sakala.

12. aprillil oli Viljandi Kultuurimajas koolimuusikapäev, osalesid paljud maakonna koorid, Kolga-Jaani põhikool ka puhkpilli- ja Holstre põhikool rahvapilliorkestriga.

* 20. aprillil peeti Viiratsis Viljandimaa laste folklooripidu Väikesed virred umbes 200 osavõtjaga.

* 25. aprillil oli Viljandi kultuurimajas maakonna taidlushoaja lõpupidu, järgmisel päeval maakondlik rahvamusiikapäev.

* 26. aprillil oli Viljandi kultuurimajas kohaliku puhkpilliorkestri kontsert, ühtlasi sealse kolledži diplomandi Kaido Pihela diplomitendusi. Samal päeval esinesid Viljandi muusikakoolis Mikkeli muusikakooli õpilased Soomest.

LÄÄNE-VIRUMAALT

* Haljelas oli 4-päevases laululaagris üle-eestiline poistekoor.

* 1. aprillil asus Tapa kultuurimaja kunstilise juhina tööle sellest linnast pärit Ilmar Kald, ansambli Untsakad viiuldaja. Ansambelis mängimist lubab ta mitte pooleli jätta.

EESTIST

PÕHJAMAADE KULTUURI-FESTIVAL EESTIS, LÄTIS JA LEEDUS

Aprillil toimus Eestis (Tallinnas ja Tartus), Lätis ja Leedus Põhjamaade kultuurifestival, mille osa muusikaüritusi oli lülitatud ka jazzfestivali raamesse.

Teatri- ja Muusikamuseumis oli 17. aprillil kammerkontsert Norra helilooja Harald Saeverudi loomingust, kelle sünnist möödus tänavu 100 aastat. Päev hiljem laulis Nguliste kirikus Kopenhaageni poistekoor. Ka Lahti sümfooniaorkestri esinemine Eesti Kontserdi korraldatud kontsertide sarjas toimus selle festivali raames.

Osalesid mitmed rahvamusiika kallakuga ansamblid: lauljad ja kitarristid Marianne Höggblom ja Kim Hansson Ahvenamaalt, akordionist Maria Kalaniemi koos ansambliga Aldersaz Soomest. Sellesse sarja kuulub samuti Mari Boine esinemine, millest meie lehes on eraldi juttu. Toimus ka Põhjala ja Balti riikide rahvamusiikute kohtumine.

Oli ühiseid ettevõtmisi ka süvamuusika valdkonnas. Põhja- ja Baltimaade muusikaüliõpilastest koosnev kammerorkester noore leedu dirigendi Martynas Staškuse juhendamisel esines 19. aprillil Sakala keskuses. Eesti lavastaja Heidi Sarapuu koos helilooja Toomas Tuulsegaga Rootsis tõid lavale sõnalis-muusikalis-tantsulise kompositsiooni Rootsi poeedist Gustaf Frödingist rootsi ja eesti artistide esituses.

Osa süvamuusikaüritusi läksid Eestist mööda. Riias esitas Läti Raadio koor Põjamaade muusikat ning kaks tuntut soome noormuusikut - viiuldaja John Storgards ja

dirigent Hannu Lintu - koos Läti Rahvusliku Sümfooniaorkestriga Jean Sibeliusse ja ameeriklase Philipp Glasse'i harvamängitavaid palasid. Lauljad, tantsijad ja näitlejad kõigist Põhjala ja Balti maadest kandisid Viiniuses ette leedulaste Navakase ja Antanelise rokkkooperi "Peer Gynt".

Mitmete Jazzkaar'97 raames esinenud Põhjamaade solistide hulgas on tuntumid Norra saksofonist Jan Garbarek, kellelt Postimees võttis ka intervjuu, ansambleist omalaadseim Põhjamaade Naiste Big Band.

Festivali raames esinesid ka RAM ja Väikeste Löödspillide Ühing.

KOLM KONTSERTI PRANTSUSE MUUSIKAT

Euroopa Liidu ühisprojekti raames toimus Tallinnas 13.-16. aprillini Prantsuse muusika festival, kus osalesid prantsuse tuntud muusikud, professorid Lyoni Rahvuslikust Kõrgemast Konservatooriumist - rektor, helilooja Gilbert Amy, pianist Roger Muraro ning trombooniprofessor ja ülemaailmselt tuntud virtuoos Michel Becquet. Küläs olid ka ühtlasi Lyonis õppivad Läti ja Leedu Muusikaakadeemia üliõpilased.

Festivali raames peeti Tallinna Raekojas ühtekokku 3 kontsert prantsuse muusikast. Lisaks menukatele kontsertidele toimusid ka meistrikklassid Lyoni professorite juhendamisel.

ALO MATTIISENI PILT RAHVUSRAAMATUKOGUS

Harrastuskunstnik Lembit Kiison maalis möödunud aasta lõpus helilooja Alo Mattiiseni portree. Seda võib nüüd näha Eesti Rahvusraamatukogu muusikasali

puhkenurgas VIII korrasel. Alo kauaegne tuttav Ivo Linna, kes tutvus maaliga esmakordselt paar päeva enne aastavahetust kunstniku kodus, ütles: "Algul mõjus maal tõesti kuidagi ehmatavalt ja primitiivselt. Lähemalt uurides avastas, et selles on siiski midagi väga aalokku: suu, silmad, näojooned ja tema hoiak on täpselt tabatud. See, et pilt on veidi nukra alatooniga, on õigustatud - Alo oligi pisut nukrameelne inimene." Raamatukogus ei ole Alo pilt mitte juhuslikult. Signatuur, millega raamatuhoidla oma tööpäeva alustab ja lõpetab, on Alo Mattiiseni komponeeritud.

UUTE PILLIDEGA GÖTEBORGI

Tallinna Muusikakeskkooli orkester Puhkpillisümfooniidud sõidab Göteborgi Muusikafestivalile 23.-29. juunil. Firmalt Yamaha saabus 9 instrumenti. Oleme tänulikud Eesti Rahvuskultuuri Fondile pillide ostuks eraldatud 200 000 EEK eest.

Orkestri nimel
Aavo Ots

ESTONIA SELTSI AASTA-KOOSOLEK

toimus 28. aprillil. Seitsme tegutsemisaasta jooksul on korraldatud eesti kultuuri edendamiseks mitmeid olulisi üritusi. Viimase aasta ettevõtmistest tõstis esimese Ane Mikk esile teatri katuse uuendamiseks algatatud kampaaniat, mille tulemusena on laekunud juba üle 300 tuhande krooni. Portreede galeriisse lisandus AS Tallinna Piimatööstuse poolt kingitud Kaie Kõrbi portree (kunstnik Tiit Pääsuke). Klaudia Maldutise Fondi stipendium määrati balletisolistile Stanislav Jermakovile.

Vastavalt põhikirjale valiti 1/3 ulatuses ka juhatus ning revisjonikomisjoni uued liikmed. Sügishooaja kesksemaks sündmuseks kujuneb III Tiit Kuusiku nimeline lauluvõistlus eesti heliloojate vokaalloomingu parimate noorte esitajate väljaselgitamiseks.

KRITISEERIVAD KÕVASTI, AGA NÄOLE EI ANNA

5. aprillil oli Tartus muusikateadlaste päev, külalisi Soomestki. Programmis kujunes keskseks setu teema, arutlustes aga muusikakriitika olukord ja kriitikute vastutus. Oleneb ju nende hinnangutest ka kontserdiorganisatsioonide poolt interpreetidega lepingute sõlmimine. Skandaalseks nimetatud kriitik Andrus Laansalu kohale ei ilmunud.

Analoogiline oli olukord, kui EV Kultuuriministeeriumis arutati minister Alliku eesistumisel Eesti Kontserdi, ERSO, Eesti Filharmoonia Kammerkoori ja Estonia Teatri olukorda. Muusikakriitik Evi Arujärv oli esitanud kahe esimese kohta krõbeda, kuid üsna üldisõnalise kirjajliku arvamuse. Täpsustada tema seisukohti ei saadud, sest E. Arujärv ei tulnud kohale.

VÕISTLESID TAIDLUSVOKAAL-ANSAMBLID KOGU EESTIST

26. aprillil toimus Kuremaal juba traditsiooniks saanud üleestiline taidlusvokaalansambli päev. Seekord võitis osa 52 kollektiivi 13 maakonnast, nende hulgas mitmed tuntud.

Lõppkonkursil tunnustati laureaadiks ja sai ka publiku preemia Rapla laulustuudio noorteansambel Segased, juhendaja Thea Paluoja. Seda üsnagi tihedas rebimises tõsisema esinemislaadiga Vilariga Viiratsist Viljandimaalt, kes sai endale parima segaansambli tiitli. Meesansamblist läks esikoht Fraass-2-le Kuressaarest, naisansamblist Röpina õpetajate ansambllile.

Iga ansambel pidi esitama ka ühe Vooremaa-teemalise laulu. Tehti ettepanek hakata tulevikus Vooremaa-ainelisi laule premeerima eraldi.

Lõppkontserdil ansambli vahelalaks laulnud Heidi Tammet klaveril saatnud Olav Ehala ütles, et sellistest kohapeal toimuvatest üritustest saabki alguse nähtus, mida nimetatakse meie maa kultuuriks.

MINISTER JÄÄB NÕUSSE JA KUIDAB HEAKS

Aprilli lõpul külastas Võrumaad kultuuriminister Jaak Allik. Talle tutvustati Kubija laululava taasehitamise plaani. Tänavu pole raha

töö lõpuleviimiseks. 2 miljoni krooni eest tahetakse ära teha need tööd, mida talv ei kahjusta. Minister Allik ütles, et ta pole väikeste laululavade pooldaja, kuid annab järele, kuna võrulaste ind on nii suur ja pealegi tahavad nad laululava ehitada poliitfunktsionaalseks, nii et seda saaks kasutada ka talvel.

Täielikult kiitis aga minister heaks rajada Kriisa majja Võrru orelimuseum. See oleks unikaalne ehitus kogu Baltikumis ja turistide ligimeelitaja. Minister lüüsi, et Võrumaal jagub ettevõtlikke inimesi.

"TSAREVITŠ" LEOPOLD-BRUNO NORMET

5. aprillil Pärnu Postimees tõi ära huvipakkuva materjali poolteist aastat tagasi manalatele läinud tuntud eesti muusikateadlase ja helilooja Leopold Normeti päritolu kohta. Järjeloonu ilmuvas artiklis kajastatakse pikka aega Venemaa troonil olnud Romanovite dünastia käekäiku. Vene tsaari Nikolai I pojapoeg suurvürst Nikolai Nikolajevitš (juunior) oli abielus Tšernogooria kuninga tütre Anastassiaga (Stanaga). Nende abielu oli lastetu, kuid Stanal oli esimesest abielust kaks last. Kolm last oli aga suurvürst Nikolail olnud juba varem keisrikoja kunstikameri tütreaga, kuid seisusevahe tõttu ei saanud abielust muidugi juttu olla. Aegade keeristormid tõid ühe tütre Eestimaaile ja 1922. aasta 12. septembril sündis tal Pärnus poeg, kes lõpetas seal gümnaasiumi ja seejärel Tallinna Konservatooriumi, nimeks Leopold-Bruno Normet. Seega oli vene tsaar Nikolai I lehe kirjutuse põhjal Leo Normeti vanavanavanaisa.

TÕRVA LINN JÄTKAB KOOSTÖÖD EESTI KONTSERDIGA

Hortus Musicuse akadeemilise koori poolt Andres Mustoneni juhatamisel Vivaldi helitööde esitamisega Tõrva kirik-kammersaalis 22. aprillil jõudis lõpule 1996-97. hooajaks sõlmitud leping Eesti Kontserdiga. Koostööd otsustati jätkata ja tegevdata. Tõrva linnapea Edgar Umblija ja Eesti Kontserdi peadirektor Toivo Tuberik leppisid kokku suverepertuaari ja 1997/98. a. hooaja üldkavandi suhtes. Täna Kultuurkapitali ja firmasid, kes on aidanud teha selle koostöö võimalikuks.

ANDO KIVIBERGI RAHVUSVAHELINE SÜNNIPÄEVAPIDU

5. aprillil avaldas Sakala pikema kirjutise Viljandi folkmuusikafestivali organiseerijast Ando Kivibergist. Väidetakse, et ta on väga aktiivne ja agressiivne, aga samal ajal tema abikaasa Katrini sõnul "kõige hajameelsem inimene, keda ma tean." Ta olevat kaine peaga tulnud koju jopeta ja kaotanud ära torupilli.

Samuti teatatakse, et Viljandi folkfestivali ja Ando Kivibergi sünnipäev on mõlemad 28. juulil, mis tähendab seda, et A.K. korraldab endale rahvusvahelise sünnipäevapeo.

LAULMA ÕPETAMISEKS ON VAJA POISSE KÕIGEPEALT RÄÄKIMA ÕPETADA.

ütleb Viljandi poistekoori Viisiveljed juhendaja Liia Laanmets, kes tunneb muret selle üle, et laulvaid poisse jääb koolides aina vähemaks. Tal on oma metoodika. Selle edukuse näiteks tõi ta poisi, kelle õpetaja oli välja praakinud laulukoorist, kuid kes tuli tema juurde ja hiljem tegi edukalt läbi sisseastumiseksamid Lydia Rahula koori. Ka oma algul mitte viisi pidava poja on L. Laanmets laulma õpetanud. Sellest räägitakse 10. aprilli Sakalas.

ÜHISKONTSERDID VÕIKSID SAADA TRADITSIOONIKS

kirjutas 19. aprilli Võrumaa Teataja 11. aprillil Kandle toimumud kontserdi kohta, kus esines 4 Võru linna koori - segakoorid Cantus ja Tervis, Võru Meeskoor ja naiskoor Kammel. Andes esinenud kooridele üldiselt hea hinnangu - eriti saab kiita Tervise dirigent A. Bander, kes on ka ise laule loonud - lõpetab retsensent Aleksander Krull oma artikli: "Soovin, et meie linna kooride ühiskontserdid muutuksid iga-aastaseks traditsiooniks. Niiugused esinemised tooksid saali enam kuulajaid. Ka kooridel oleks huvitav üksteise laulu ühel ja samal õhtul kuulata."

LAADALISI NIIGI VÄHE, OSA VIIDI POLITSEISSE

5. aprillil oli Kohtla-Järve kultuurihooones maakondlik konkurss, mida nimetati muusikalaadaks ning mida oli ette tituleeritud üheks Virumaa selle aasta tähtsamaks muusikasündmuseks. Kultuurkapital oli eraldanud 25 000 krooni, sh. paremate premeerimiseks. Ette oli müüdnud 50 piletit. Paljud piletimuretsenuist aga jäid tulemata. Esinemisjärjekorda ette ei teatud, kuna kogemuste põhjal arvati, et noored tulevad kuulama ainult oma lemmikuid. Kuulajate read hõrenesid veelgi, kui kultuurimaja direktor laskis politseil ära viia 6 noorikut, kes hakkasid Rakvere ansambli 03 esinemise taktis tantsima. Direktor väitis, et nad rebisid valgustehnikat ja lõhkusid ära 4 prozhektori lampi.

Parimaks ansambliks osutus Vanalinn Narvast. Parim naissoolist Tatjana Mihhallova on alles 13-aastane, ka mullu võitis ta Kohtla-Järve konkursi Kuldné Häl ja naasis hiljuti diplomiga konkursil Rjazanis.

Malle Elveti Tartu-bukett

Peep Lassmann Tartus kahes rollis

23.-24. aprillil oli Tartus Peep Lassmann, kummalgi päeval eri rollis.

23. aprillil oli Vanemuises uue Steinway-klaveri esitlemine. Pill on valmistatud firma Hamburgi filiaalis ning selle soetamiseks kulub ära peaaegu miljon krooni. See Steinway on praegu kuues Eestis lisaks viiele Tallinnas asuvale, neli Eesti Kontserdil, üks Estonial. "Tartus on nüüd jälle Steinway, eelmine põles ära 1965. aasta tulekahju ajal TÜ aulas", märkis Rain Simmul esituse avamisel.

Pärast seda, kui uuel klaveril olid oma võimeid demonstreerinud eesti noorema põlve tuntumad pianistid, asus sellele ta maestro Peep

Lassmann, kes koos Tartu sümfooniikutega esitas Messiaeni ja Griegi loomingut. "Uus Steinway on ootamatult peen ja nüansirikas, ta justkui parandab saali akustikat. Tartule on head kontserdiklaverit ammu vaja. TÜ aulas on küll

väga hea Estonia, aga 30 aastaga on seegi pill vananenud", andis ta seejärel oma hinnangu.

Järgmisel päeval esines Peep Lassmann teises funktsioonis. EMA rektorina kirjutas ta koos Tartu Ülikooli rektori Peeter Järgvistega alla koostöölepingule Tartus algamisest õppeaastast EMA filiaali avamise kohta.

Tartu tudengid musitseerisid koos Pärnu gümnaasistidega

Pärast Tartu üliõpilaslauljate õnnestunud jõulueelsest ühisesinemisest Tallinna Kaarli kirikus koos Tallinna Kammerorkestriga sündis tudengite hulgas idee muuta ühisesinemise koosseis veelgi nooremaks. Partneriks valiti Eesti ainuke üldhariduskooli kammerorkester - Pärnu Sütevaka Gümnaasiumi oma Mati Põdra (järg lk.-del 16-17)

Saime kinnitust oma tee õigsusele

Viljandi Kultuurikolledzhis oli külalisõppejõud Saksamaalt Erhard Ohlhoff, kelle kutsus rahvamuusikakateeder.

Erhard Ohlhoff on tõsine eesti kultuuri huviline. Talle olid saanud "saatuslikuks" 14 aastat tagasi peetud Tallinna ja Kieli sõbruspäevad. E. Ohlhoffi sõnutsi on eesti omakultuuri unikaalsus jätnud talle nii sügava mulje, et ta õppis ära eesti keele ja külastab vähemalt korra aastas oma häid tuttavaid Eestis.

Erhard Ohlhoff elab Kielis, tema huvialad on rahvamuusika, Eestimaa, reisimine ja sport, eriti purjetamine. Ta mängib mitmeid pille: plokkflööti, lõõtsa, kitarr, käsiorelit ja viiulit. Kolledzhi rahvamuusikatudengitel oli võimalus kuulata saksa rahvamuusika ajaloo loenguid ja õppida lõõtsapilli, mida mängivad paljude maade rahvamuusikud.

Saksa rahvalaul on läbi sajandite saanud mitmesuguseid mõjutusi ja üle elanud nii häid kui ka halbu aegu. Kuni XVIII sajandi lõpuni ei tunnustatud haritud inimeste hulgas rahvalikku laulu. Haritlaste teadvusse viis selle tuntuim saksa rahvalaulude koguja ja väljaandja, filosoof, teoloog ja luuletaja Johann Gottfried von Herder. 1778. ja 1779. aastal

andis ta välja kogumiku, mis sisaldas paljude maade rahvalaule, sealhulgas ka eesti omi. XIX sajandi keskpaigast alates tegeldi Saksamaal juba süstemaatiliselt rahvalaulude kogumisega ja nende laulmine hakkas siitpeale kuuluma rahvusliku ideoloogia juurde.

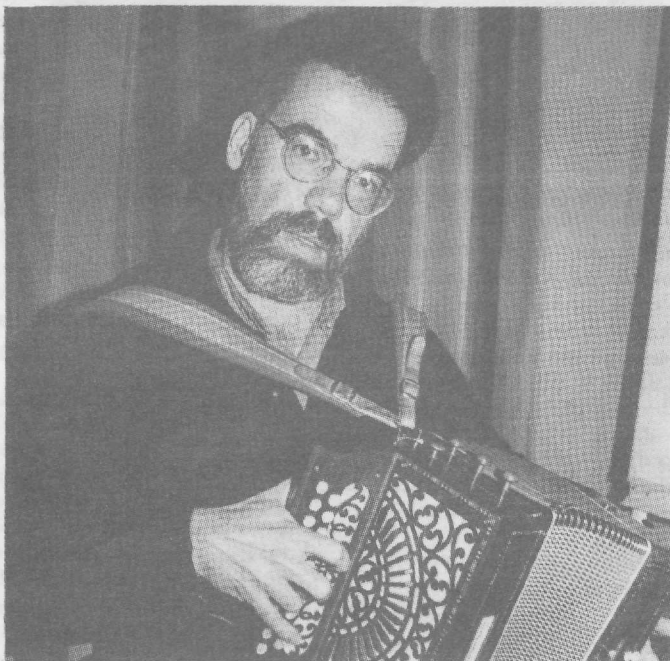
Viimasel sajandivahetusel, mil kogu Euroopas olid alanud tehnikaajastu ja üleüldine linnastumine, rajati Saksamaal noorsoo-organisatsioon Wandervogel (rändlind). See oli linna väikekodanluse liikumine, mida kandis ühine romantiline igatsus vana hea Saksamaa järele. Orienteeruti minevikule ja põgeneti loodusesse. Algatatud liikumise käigus koguti vanu ja loodi uusi laule. 1916. aastal pandi alus noortemuusika liikumisele, rajati koore ja lautokilde. Et see liikumine oli apoliitiline, oli fašistlikel võimukandjatel hiljem lihtne seda oma teenistusse rakendada. Saksa rahvalaul seoti tihedalt kolmand Reichiga. Kindlasti oli see üks põhjusi, miks pärast 1945. aastat Saksa raadios rahvalaulud ei kõlanud. Veel 1969. aastal oli sel muusikal negatiivne vari.

Taaselustamisse andsid otsustava tõuke USA, Iiri- ja Šotimaa folkgrupid, kes esinesid tol ajal Saksamaa Liitvabariigis. Peagi hakkasid mõned Saksa ansamblid pärast seda, kui nad olid põgusalt teiste maade folklooriga tegelnud, ka oma traditsioonide poole pöörduma. Arhiividest leiti üles vanad laulud, tõlgiti välismaiseid laulutekste või kirjutati meloodiaid tuntud luuletustele. Tekkis arvukalt folgiklubisid.

Elustamislaine vaibus 1980. aastate lõpul. Publikut enam ei tulnud ja ansamblid lahunesid. Saksa meedia ja muusikatööstus teenindavad publikut tänaseni kommertsliku rahvaliku šlaagrammuusikaga, mida on õlle nautimise ajal lihtne kaasa laulda. See surub rahva teadvusest välja traditsioonilise rahvamuusika.

Sellest rääkis E. Ohlhoff oma loengutel Viljandis. Ta

rõhutas mitmel korral eesti folkloori ainulaadset olukorda. Nõukogude aeg ei suutnud omakultuuri viljelemist lämmitada, seda ohtu võib tajuda hoopis praegu. Seetõttu tuleks meil vahetevahel arvestada ka väliskülaliste heatahtlikke nõuandeid ja mitte korrata neid vigu, mis ühinevasse Euroopasse tõttavaid rahvaid ohustavad. E. Ohlhoff pole ainuke väliskülaline, kes hindab kõrgelt meie kolledzhi osa selles, et me arendame midagi sellist, mida ükski rahvas ei saa kunagi mujalt sisse tuua. Külalise sõnul on

Endel Veliste foto

Saksamaal hinnaline põlvkondade side kadumas. Kolledzhitaolisi, rahvalikule traditsioonile tuginevaid koole Saksamaal pole. Üksikud entusiastlikud pillimehed õpivad üksteiselt festivalide aegu korraldavatel kursustel.

Viljandi Kultuurikolledzh sai rikkamaks ka mõne saksa lõõtsa võrra. (See on kaherealine lõõts, mille mängustiil erineb meie omast)

Kogu oma viieaastase tegevusaja jooksul on kolledzh tegelnud oma koha otsimisega meie haridussüsteemis. Soovitakse kujuneda õppeasutuseks, kus noori õpetatakse tänase massikultuuri soustis leidma isikupäraseid alternatiive. Sellise oskuse valdaja ja edasikandja on rikkam nendest, kes on vaid passiivsed tarbijad ja seega kultuuriliselt manipuleeritavad. Erhard Ohlhoffi siinviibimine ja tema otsene eeskuju veensid kolledzhlasti oma otsinguid jätkama.

Tiiu Männiste

Sakala, 9. aprill 1997.

"Koduse Võhandu mändide all iidset tormlevad vood"

Need on sõnad ühest laulust, mille on kirjutanud Rafael Kinsigo, **Räpina muusikaelu** hing, kelle 75. juubelisünnipäeva tähistasime me mullu oktoobris. Ta on mitmetes koolides töötanud matemaatika- ja füüsikaõpetajana ning ka direktorina. Aga ühtlasi on ta helilooja, koori- ja orkestrijuht, kandle- ja viulimängija, lavastaja ja vokaalolist. Kuna meie kultuurimajal puudub pikemat aega kunstiline juht, täidab ta seda kohta kapellmeistrina, juhendades ise kolme Räpina kultuurimaja juures tegutsevast 10 isetegevusringist. Teda täiendavad nooremad muusikud, kellest mõned on lõpetanud Eesti Muusikaakadeemia.

Kuigi Räpina kultuurimajas jäid juhtkonna vahetusega sel hooajal mitmed projektid teostamata, on juurde tulnud uusi ettevõtmisi. Nii on elustunud saharilaada komme, seekord küll simmani näol. Esimese Eesti iseseisvuse ajal peeti nimetatud laata õiglaste Saharia ja Eliisabeti mälestuseks Räpina kirikuplatsil kaks päeva - 17. ja 18. septembril - elava kauplemise ja meelegaütusega (2 tsirkust). Ning muidugi adventi- ja jõuluaja muusikaüritused, Eesti Vabariigi aastapäeva tähistamine, omakultuuri päevad märtsis jne. Kuna Räpina linnal on võimendusseadmed viletsad, eelistame väiksemaid saale - tuletõrjeühingu ja Räpina Muusikakeskkooli oma. Räpina Kõrgema aianduskooli ja Kultuurimaja saal seisavad tihti kasutamata.

Räpina meeskoor, dirigent Marika Klimberg

Käiakse esinemas ka kaugemal. Mullu kevadel näiteks Räpina kultuurimaja väike folkloorigrupp R.Kinsigo juhtimisel ning memmede rahvatantsurühm (juh. Tooni Kütt) Tallinna Linnahallis, seejärel folkkapell Budapestis toimunud üleeuroopalistel kultuuripäevadel.

Üha kandvamat tuult tiibadesse on noore dirigendi Dmitri Kogani juhendamisel kogumas üle 100 aasta vana Räpina Puhkpilliorkester. Mängijaid on seal 15, neist ainult 2 õpilased.

Proovid toimuvad nüüd regulaarselt kord nädalas, see on võimaldanud ka õppida uut repertuaari ja tõstnud seega mängijate huvi. Mitmete täiskavaga esinemiste kohta on kuulda olnud tunnustavaid sõnu.

Teine olulisem sündmus möödunud hooajal oli Räpina meeskoori (dir. Marika Klimberg) taasasutamise (Räpina meeskoor esines juba 1869.a. I üldlaulupeol) 45. aastapäeva kontsert aprilli algul. See õnnestus, väike kollektiiv oli oma kava kenasti ära õppinud. Jahmatama pani küll koorivanema teade, et meeste keskmine vanus on 65 aastat. Nooremaid mehi koorilaul ei tõmba. Kuid see ei tähenda veel,

et neil puudub üldse kultuurihuvi, ainult see avaldub teistes vormides. Just sel hooajal hakkas üle mitmete aastate Regina Lillearu juhendamisel jälle tööle kultuurimaja noorteklu

Janhard Kaldoja

Oleme hoos kooli 10. aastapäeva eel

Sel hooajal tegutseme Räpina Muusikakoolis erilise hooga - lähenemas on kooli 10. aastapäev.

Kontserdielus on põhiohk asetatud õpilastele - nad peavad saama võimalusi oma oskuste näitamiseks ja enese võrdlemiseks kaaslasega, ka enesekindluse omandamiseks. Kaasa löövad ka õpetajad, muidu võiks nende pillimänguoskus kuluda õhemaks. Ning et õpilastel oleks, kellelt "šnitti võtta". On ka muusikakooli õpetajate naiskoor, enamik õpetajaid juhivad muusikakollektiive Räpina kultuurimajas ja mujalgi. Aprillis oli kooli muusikateooria õpetajate eestvedamisel loeng-kontsert Viini klassikute teemal.

Jõulupeoks teeme ka muusikaga põimitud teatrit. Aluseks võtame mõne muinasjutu, mängufilmi või midagi muud. Eelmisel jõulupeol esitasime "Viimse reliikvia", kus ei puudunud mõõgavõitlus (nii et tüki lendasid), ratsutamine (spetsiaalselt meile tehtud puuhobustel), abti ja abtissi malepartii, Ristbiteri kümbel ja palju muudki. Seekord üllatasime oma õpilasi ja lastevanemaid

"Nukitsamehega". Stsenariumi "kaunistasime" omapoolsete improvisatsioonide ja repliikidega. Lõpuks selgus, et algideest oli alles vaid veerand. Mais on täispikk kontsert Räpina Ühisgümnaasiumis.

Oleme käinud esinemas ka väljas. Miina Härma päevadel Tartus löid edukalt kaasa meie õpetajate naisansambel ja 3 õpilast-instrumentalisti, aprillis võtsime osa Tartumaa ansambli päevast Elvas ja üle-eestilisest ansambli ülevaatusel Vooremaal, kus meie koor sai naiskooride hulgas esikoha.

Meie koolis on käinud esinemas kõrgetasemelised muusikud. Hooaja avaakordiks oli Mati Palmi laul. Keset kontserti oli vahepeal selline tunne, et ta hää ei mahu saali ära. Vapustav!

Novembris saime kuulata krimmitatari päritolu fantastilist kitarristi Enver Izmailovit. Pealkiri oli "Idamaa legend", aga Izmailov võlus oma pillist välja (eriti noorema rahva meelega) ka lennuki- ja mootorrattamürinat, loomade hääli jne. Paljunäinud muusikud olid

hämmeldunud kitarristi omalaadset mängutehnikast.

Kenad muljed on jäänud ka G.Otsa nim. Muusikakooli klaverisaatja Ain Hõlpuse mängust meie koolis juba 5. korda toimunud kerge- ja dzhässmuusikapäeval, samuti Tallinna saksofonikvarteti ning klaveriduo Natalia Sakkose - Toivo Peäske esinemisest.

Meie kontserdielu on rikkalik tänu Räpina linnavalitsuse kultuurisõbralikule suhtumisele, heale koostööle Eesti Kontserdi ja Põlva Maakonna kultuuriosakonnaga. Ainult tänusõnu võib lisada Elleri-nim. Tartu Muusikakooli perele, kes on meid palju aidanud.

Üritusi on olnud nii rohkesti, et tunneme tõsiselt heameelt peatselt algava koolivaheaja üle. Loodame, et see lisab reipust ning võime pakkuda kooli 10. aastapäeval 27. septembril särtsaka kava oma vilistlastele ja endistele õpetajatele. Olete oodatud!

Marika Klimberg,

Räpina Muusikakooli direktor

EESTI HELILOOMING VÄLISMAAL

17. aprillil oli Saksamaal Karlsruhe Urmas Sisaski metsasarvele ja klaverile kirjutatud "Sümbiootilise sümfoonia" esiettekanne, 28. aprillil mängiti Würzburgis Jaan Räätsa, Lepo Sumera ja Mati Kuulbergi muusikat, esimese sonaat viiulile ja klaverile (esitasid Florian Meir ja Kalle Randalu) esiettekandes. Edition 49 laskis välja Eino Tambergi autoriplaadi.

Eestis realiseerus Inglise-Eesti ühisprojekt E.-S. Tüüri teose ettekandmisest koolilaste esituses, millest kirjutas mulluses viimases Muusikalehes Inga Raudsepp.

RENOVEERIMISELE GENFI OOPERITEATER, ...

1500-kohaline Genfi ooperiteater läheb järgmisel hooajal renoveerimisele. Teatrirahvas loobus oma esialgselt plaanist jätta üheks hooajaks Genf ooperita. Ajutine peavari leiti Veejõu Ehituse (Batiment des Forces Matrices) näol, mis 1886.a. ehitati paika, kus Rhone'i jõgi voolab karedalt välja Genfi järvest Prantsusmaa piiri poole. Seoses tehnoloogia vananemisega on see viimasel ajal olnud kasutuses laona ning võib mahutada kuni 1000 inimest.

Vaatamata selle hoone vähestele kohandatusele muusika etendamiseks toob Genfi Ooper seal eeloleval hooajal lavale mitu suurt uut lavastust (Puccini "Madame Butterfly", Offenbachi "Orfeus allmaailmas", Prokofjevi "Kihlus kloostris") maailmanimedega solistide osalusel (Judith Howarth, Donald Kaash jt.)

Reuter - ETA

...SAMUTI PÕHILINE KONTSERDISAAL KENNEDY CENTRE'IS WASHINGTONIS

See üks Ameerika esinduslikumaid hooneid ehitati alles 25 aasta eest kadunud presidendi John Kennedy mälestuseks. Nüüd aga on leitud, et kontserdisaali kohalised omadused pole perfektsed: kaja häirib nii mängijaid kui kuulajaid, eriti nn. surnud punktides. Saalile ehitatakse peale 1 miljon dollarit maksev nn. kõla

Reuter - ETA

ROSTROPOVIŠ OMA ESIVANEMATE MÕISAS

Poolat külastanud Mstislav Rostropovišt autasustati seal tema 70. sünnipäeva puhul Teenete Ordeniga, valiti Varssavi Muusikaakadeemia audoktoriks.

Rostropovišt sünnipäevale pühendatud pidulikul kontserdil Varssavis esines ta nii tšellistina kui ka dirigendina, samuti ka Frederic Chopeni majamuuseumis Zelazova Wolas.

Koos oma abikaasa Galina Višniovskaja ja perekonnaliikmetega külastas M.Rostropovišt oma esivanemate mõisa Skotnicki külas Varssavi lähedal ja käis nende haudadel Varssavi surnuaial.

RIA-Novosti - ETA

JEESUSELE-SUPERSTAARILE KERGEM RIST

Steve Balsamo, kes mängib peaosas Londoni West Endis muusikalis "Jeesus Kristus - superstaar", teatas, et 75-kilogrammiline rist, mida ta 4 kuud seda osa mängides rinnal kandis, oleks peaaegu rikkunud ta tervise ja hääle. Arst on teda hoiatanud, et ta võib peagi jääda küürakaks.

Nüüd sai S.Balsamo kergema, ainult 12 kg kaaluva risti. Eriti vastutusrikastel etendustel Londoni Lyceum Theatre'is peab aga näitleja kandma endiselt rasket risti.

AFP - ETA

LIIKLUSUMMISTUS SEOS ELTON JOHNI SÜNNIPÄEVAGA

Elton Johni 50. sünnipäeva pidamine Londoni elava liiklusega piirkonnas paiknevas Hammersmith Palais's põhjustas liiklusummistuse.

Politseinik, kes suunas sellel marsruudil liikuvaid mootorsõidukeid kõrvalteedele, seletas: "Tavaliselt tulevad inimesed siia etendusele ühiskondliku transpordiga. Kuid ega superstaarid kasuta ometi allmaaraudteed, pealegi kui nad on kummalises rõivastuses."

Ning seda nad, nagu oli kutsel palutud, tõepoolest olid. Multimiljonärist helilooja Andrew Lloyd Webber oli jalgpalluri vormis, tuntud disainer Jean-Paul Gaultier esines tuukrina jne. Ainult endine Inglise kriketimeeskonna kapten Bob Willis oli tulnud samas rõivastuses, milles mängib kriketit.

Elton John saabus ise kohale vanal valgeksvärvitud veoautol, kõrge parukas peas. Peoruum oli sisustatud restauratsiooniaja salongina - seinal kallid tapeedid ja hulgaliselt peegleid.

Sünnipäevapeo maja juures paiknenud kuulsuste autodele lisaks aitasid liiklusummikut tekitada rohked uudistajad ja fotograafid.

AFP - ETA

MUUSIKA JA NARKOOTIKUMID

Hongkongi miljonärist muusik ja näitleja Tang Wing-Cheung suri 81-aastaselt kroonilisse bronhiiti ühes kohalikus haiglas. Sellest teatasid ta neli poega. Kohale ei olnud tulnud aga ta neljas naine, 52-aastane Hung Lin-mui, kellele kunagi kingitud maja Tang Wing-Cheung oli lasknud oma poegade firmal ära osta.

Tang Wing-Cheung on aastakümneid suitsetanud oopiumi, mis tema sõnul soodustanud ta vormisolekut etenduse ajal. Selleks oli ta saanud võimudelt ainsana litsentsi juba 1936.a. tingimusel, et tema keha kasutatakse pärast surma meditsiinilisteks uuringuteks.

Nigeeria *Afro-beat* superstaar Fela Anikulapa-kuti oli olnud juba mullu korra arreteeritud marihuaana kasutamise pärast. Nüüd vahistati ta uuesti. Nigeeria Rahvusliku Narkootikumide Seaduse Elluviimise Agentuuri juht kindral Musa Benaiyi ütles, et tal on piisavalt agentuuriandmeid selle kohta, et vaatamata korduvatele hoiatustele ei katkestanud muusik noorsugu laostavat tegevust ning lisan: "Me oleme nüüd sunnitud võtma drastilisemaid meetmeid." Fela pojal, kes on tuntud muusik, ei ole lubatud pärast isa vahistamist temaga kohtuda.

AFP - ETA

PLACIDO DOMINGO SAI OMA KAOTATUD PORTFELLI TAGASI

New Yorgi taksojuht Kobina Wood leidis oma autost sinnaunustatud portfelli. Selles oli ümbrik Placido Domingo nimele, Wagneri "Valküüride" muusika ja palveraamat. Ta andis leiu üle politseile, kes toimetas selle omaniku kätte.

Taksojuht, kes tuli New Yorki tööle Ghanast 1992.a., ütles teda usutlenud ajakirjanikule, et ta armastab ooperit, kuid pole kunagi kuulnud Placido Domingo nime.

Reuter - ETA

TROMBOON - KLOUN JA PÜHAK

Nagu meiegi väljaanne, avaldab ka ajakiri Classic CD oma viimases numbris intervjuu Rootsi tromboonivirtuoosil Christian Lindbergilt. Üks lõik sellest.

Vastates küsimusele trombooni iseloomu kohta, ütles Ch. Lindberg: "Ma ütleksin, et tal on kaks erinevat iseloomu. Ühest küljest on tal klouni elemente. Teisalt on tal uskumatult püha iseloom - need on kaks äärmust. Berio Sequenza V-s on olemas mõlemad need elemendid - surmlikult tõsine ja humoorikas.

KLAVER VASAKUKÄELISTELE

32-aastane vasakukäeline Inglise pianist ja muusikaõpetaja Christopher Seed on konstrueerinud elektriklaveri vasakukäelistele ning otsib raha nende tootmise alustamiseks. Sellel klaveril on heliredeli kõrgemad noodid vasakul pool ning koos orkestriga esinemise puhul paiknevad klaver ja pianist ka laval teises kohas.

Inglise ajaleht Times tervitab seda algatust. Ta kirjutab, et paremakäelistele loodud klaverilugudes on vasakul käel abiroll ning vasakukäelistel on neid raske mängida. Ajal, kui kõigile inimestele võrdsete võimaluste andmine on kuulutatud ülitahtsaks ülesandeks, oleks niisuguse klaveri konstrueerimine samm digitaalsele võrdsusele, ka võrdsusele inimõiguste mõttes, leiab ajaleht.

Reuter - ETA

II Põhjamaade - Balti laulupidu

Õieti peaks ütleva "koorifestival tulekul", aga erinevalt kümnetest teistest koorifestivalidest on siin laulupeol selle tegelikus tähenduses tõesti oluline osa. Sellest allpool.

Esimene taoline festival toimus 1995.a. Riias, millest eestlaste osavõtultsivsus oli küll väike, kuid ürituse igatine õnnestumine, positiivsed muljed on loonud suure huvi ja lootuse nii meie kui teiste rahvaste hulgas. Ju siis hoomatakse, mis on meil, läänemere rahvastel, ühist, mis erinevat ja kui huvitav on seda tajuda.

Kogunevad 8 maa koorimuusikud - Eestist, Lätist, Leedust, Soomest, Rootsist, Norrast, Taanist, Islandilt, kokku umbes 5000 osavõtjaga. Festivali korraldab Rootsi ning see on 25.-29.06. Gotlandil. On otsustatud, et festival toimub edaspidi iga 3 aasta järel, korraldajaks järgemööda üks ülal loetletud riikidest.

Mida tehakse Gotlandil 5 päeva jooksul?

Avaõhtul esinevad võõrustajad - Gotlandi programm külalistele. Seejärel suunduvad umbes 200 koori mööda saart laiali, toimuvad kooride kontserdid, kultuuriprogrammid kõikvõimalikes maanurkades.

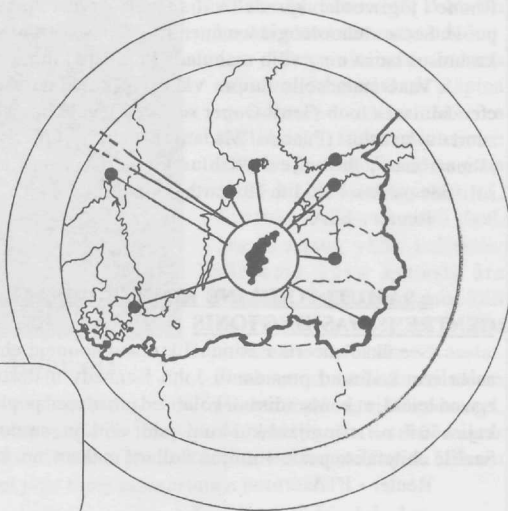
Eraldi graafikuga esinevad nn. esinduskoorid (-orkestrid) igalt maalt - Eestist Tallinna Kammerkoor ja Vabariiklik Orkestrijuhtide Puhkpilliorkester. Nende ülesanne on tutvustada oma rahva koorikultuuri nii kontsertidega kui seminaridega.

Võimalik on osaleda workshopides, neid viivad erinevatel ja huvitaval erialastel teemadel (koori improvisatsioon, rahvamuusikajazz, vokaalpedagoogika jpt.) läbi Rootsi tuntud spetsialistid (G.Ericsson, L.Willemark, The Real Group), lisaks veel Digital workshop.

See tihe, kogu saart hõlmav programm kulmineerub suure finaalkontserdina Visbys, mis ongi oma olemuselt laulupeokontsert kõigi osavõtjatega. Iga osalev maa on andnud repertuaari 2 laulu, mille on ära õppinud kõik ja esitavad siin 5000-liikmelise koorina. Eesti koorimuusikast jäi sõelale

E.Oja "Kangakudumise laul" ja U.Sisaski Sanctus "Eesti missast". Peol dirigeerivad vastavalt A.Soots ja E.Üleoja. Nii et koos I.Karkoffi ja D.Börtzi spetsiaalselt koorifestivalile loodud teostega tuleb ettekandele 19 laulu 8 keeles. Mõnda aega selle repertuaari sees olnuna võin kinnitada, et vaevalt miski aitaks erinevaid (aga ka sarnaseid) rahvaid veel paremini mõista, tunda ja lähendada!

Siit nurgast ja
sealt nurgast
Gotlandile kokku

Kuidas on läinud ja läheb kooridel?

Ühelt poolt Riias saadud positiivne hoiak ja teiselt poolt Kooriühingu energiline "propaganda-aktsioon" tekitasid Gotlandi peo suhtes oodatust märksa suurma elevuse (tõsi, Gotland ise on ka pool elevusest!). Kooriühingu juures tegutseb juba aasta töögrupp (lisaks allakirjutatud kunstilise juhina veel Ene Üleoja ja projektjuhina ühingu konsultant Hendrik Vestmann), kes valis ka nn. esinduskollektiivid.

Soovi osaleda avaldas 33 koori 1200 lauljaga. Aga Eestile antud kvoot oli 500 koorilauljat! Meeldiv, et huvi polnud ainult suurlinnade kooride keskne. Ei pidanud me õigeks korraldada lausa konkurssi, võistulaulmist pingerea tegemiseks. Tahtsime, et osa võtma pääseksid koorid maakohadest. Oli mitu koori, keda olime kuulnud varem kontsertidel, konkurssidel, aga 15 koorist teadsime vaid nende olemasolu. Või isegi seda mitte. Sõitsime H.Vestmanniga sügisel läbi Harjumaa, Virumaa, Paide, Viljandi, Võru, Raplamaa, et koore tundma õppida. Püüdsime enda jaoks vastata küsimustele, kas koor on küllalt võimeline iseseisvaks kontserdiks (kontserdi osaks), saab hakkama 7 võõrkeeles 17 laulu selgeõppimisega küllalt lühikesa ajaga harrastuskoori jaoks,

milline on dirigendi töö, koori repertuaar, distsipliin, tegevuse üldmulje üldse. Mitmel juhul oleks eesseev program olnud ülejõukäiv või vähese mõttekusega - näha üle poole aasta vaeva võõrkeelsete laulude tuupimisega selle asemel, et koori arendada jõukohasema, sobilikuma repertuaari ja tegevusega. Enamasti olid muljed positiivsed, iseasi, kas kooril õnnestus nimekirja pääseda või mitte.

Mõnedest lähemalt. Kahtlusi ei tekkinud varem kuulnud-nähtud kooride kaasamisel: kammerkoor "7 kevadist hetke" (Põlva, kammerkooride konkursil südi esinemine), Püssi kammerkoor (ka samas kuulnud), Paide kammerkoor (jättis Valga kevade festivalil hea mulje, kooriga on tehtud head tööd), Kehtna segakoor (juubelikontsert oli vahva!), Viljandi Kultuurikolledzhi kammerkoor (kosneb tulevastest kultuurispetsialistidest, keda siis veel!), Estonia Seltsi Segakoor, Kaarli koguduse kontsertkoor, TTÜ kammerkoor (pikka aega heitlikus vormis olnud koori on P.Perensi oskus teinud usaldustväärivaks), Kose kammerkoor (kammerkooride konkursil kuulnud, väga sisuka, tänuväärse tegevusprogrammiga), "Leale" Läänemaalt Lihulast (muide, üks väheseid Riia festivalil käinuid), Lauka segakoor Hiiumaalt (ka tagasihoidlike olude juures annab tulemust hea tahe!), Vabariiklik Koorijuhtide Segakoor (milline võimalus enesetäienduseks ja -laadimiseks!).

tulekul!

Ringkäigult saadud muljeid. Võru **Tervis**: haritud ja musikaalne dirigent A.Bander (ka helilooja!) suudab ka keskpärase lauljakoosluse (meesrühmad) panna musitseerima. **Kiviõli Loit** köitis suure segakooriliku ja küllalt kultiveeritud, viimistletud kõlaga: nii pääseb elav muusika mõjule. **Oonurme segakoor** oli avastus - alles loodud, aga tegevuselt energiline, kiiresti arenev. Ei tekkinud kõhklust, et see koor annab Gotlandil vahva kontserdi ja saab võõraste lauludega hakkama.

Tahaks tunnustada V.Loovi tööd **Paide** segakooriga **Voog**. Üsna eakate lauljatega loob aus, oma tööd oskav ja musikaalne dirigent mõjuva ettekande - viimistletud, maitseka, sisuka. Kammerkoor **Rello Märjamaalt** meeldis oma energia ja arenemisvõimelisusega. Lühikese ajaga on saavutatud ergas, loov muusikatunnetus, küllap tulevikus ollakse esituse suhtes nõudlikum.

Pikka aega teeb "tõelina maa sool" T.Esko tänuväärset, tulemuslikku tööd Kolga ja Kuusalu kooridega. Seekord jäi sõelale **Kolga kammerkoor** oma stabiilsemate, kõlarikkamate häälerühmadega. Muusikaliselt maitseka, tundliku ettekande tegi **segakoor Kella** (A.Pihlaments), rühmade kindlustamine eakamate lauljatega oleks hea, aga...

Häid muljeid saime ka kohtumistelt **Rõuge segakooriga, Märjamaa kiriku-**

kooriga. Loksa lauljatega, Viljandi Pauluse kiriku segakooriga, segakooriga Laulik, kammerkooriga Harmoonia jt. Paraku piiras meid otsuse tegemisel ikkagi arv 500, vaid Gotlandilt kaubeldud 100 lauljakohta lisaks leevendas veidi pinget.

Lisaks festivalile sõitjate selgitamisele andis kooridega tutvumine palju muud huvitavat mõtlemisainet. Ühelt poolt vananevad paljud koorid, nende täiendamine noorte lauljatega õnnestub

siiski harva. Koorid on muutunud väiksemateks, sageli lausa kriitilisel piiril balansseerivateks, eks see halvab ettevõtmisi, repertuaari valikut. Veendusime veel kord, kuivõrd sõltub koori käekäik dirigendist, tema erialastest oskustest, kutseetikast, haritusest, vaimsusest, pühendumisest. Mõnel puhul märkasime, kuidas suhteliselt hea lauljapotentsiaaliga koor käib tühikäigul (st. õieti liigub tagasi!) - nii laguneb muusikaline tase, organisatsioon, ähmastub tegevuse eesmärk. Seda kompenseeritakse kaugenemisega sisukast, akadeemilisest koorilaulust, järeleandmistega massikultuuri elementidele, vahel ka kolleegide mustamisega, viitamisega halbadele oludele. Koorilaulu maine üldsuse ja ka laulurahva silmis saab tõusta ikkagi läbi hea, sisuka, mõjuva, viimistletud laulu.

Võru-Põlva koorid olid õppinud hoolikalt, pärast võõrtekstide treenimist ja laulmisvalmiduse ning -julguse kättemeelitamist jõudsime soovitud resultaadini. Tõsi, kuulsamad päkkliid vajavad veel päris tõsist õppimist.

Kiviõlisse koondusid 3 Virumaa koori. Proov kulges ladusalt ja tulemuslikult, ka raskemate lauludega saime ots-otsaga kokku.

Eraldi tänu P.Pärtnale lahke võõrustamise eest tip-top korras Kiviõli Kunstide Koolis!

Vaatamata mitme võimeka koori juuresolekule algas Paide-Raplamaa-Viljandi kooride proov visalt - võõras tekst teeb palju muret ja meeshäälte partiid võivad ruttu kaduma minna. Päeva lõpuks olime repertuaariga ühel pool ja tulemus ei anna põhjust muretsemiseks.

Tallinna kogunenud Harjumaa, Lihula, Lauka ja Tallinna koorid tegid huvitava üllatuse - raskemad laulud olid selgemad kui lihtsamad.

Ühiseid eelproove viisime läbi just ühislaulmise eesmärgil, mitte kontrollimiseks. Paljud väikesed koorid ei saagi kodus õppides päris muljet lauludest, suures kooris hakkab aga laulupeolik laul hingama, elama oma loomulikus olekus. Kindlasti jäävad pärast Gotlandi

foto K.Grünberg

Milline on seis praegu?

Aprilli lõpul - mai algul korraldasime 4 piirkondlikku eelvooru Gotlandi laulupeo kavaga. Vaatamata noodimaterjali hilinevad saabumisele (õppimisaega 3,5 kuud!) oli tulemus rõõmustav - julgeme juba praegu väita, et Eesti oorid saavad kavaga hakkama. Pealegi on juuni lõpuni veel aega. Siit järeldus: harrastuskoorid ei õpigi nii aeglaselt kui vahel kiputakse väitma.

festivali meie elamustesse alles sellised laulud nagu rootslaste Smedsvisa, I.Karkoffi Vid havet, norralaste laulud, eriti ehtnorralik "Amen, Jesus...", aga ka taani, läti, leedu laulud. Mitmed laulud leiavad tee kontserdijaali (ehk õigemas ruumi): K.-E.Gustafsson, Börtz, Naujalis jt. Igal juhul oleme saanud kultuuris ja muusikas rikkamaks.

Ants Soots

TALLINNA KONTSERDIELU

APRILLIS

Aprilli kontserdielu juhatab 3.päeval sisse Nordic Concert Series'ile edastatud otseülekanne suurepäraselt sümfoniakontserdilt. Abonemendi "Tippsoliste" nimikangelaseks oli Sergei Stadler, dirigeeris Arvo Volmer ja lähetuse maailma sai E.-S.Tüüri III sümfonia.

S.Stadler erilist tutvustust ei vaja, sest olime omal ajal hästi kursis tema silmapaistvate edusammudega - võiduga Tšaikovski-nim. konkursil 1982.a. ja hoogsa kontserditegevusega. Olgu vaid meelde tuletatud, et talle anti 1995.a. ainukordne võimalus viia Genovast Peterburgi senini vaid Paganini nim. konkursi võitjale kohapealseks 10-15 minutiliseks mänguks usaldatav Stradivariuse viiul, ja mängida sellel Peterburi Ermitaazhis (sellest kirjutas tollal ka ML - toim.).

L.van Beethoveni Viulikontserti tõlgitses Stadler väga dünaamiliselt, andes peenvarjundites soololõike tuttile üle jõuliste tõusudega ja vastandades teose osi erakordse tervikutaju ja tundelisusega. Koostöö sümfoniilist arendust edasi viiva orkestri ja solisti vahel nõuab kõigilt erilist valvsust; on meeldiv nentida, et A.Volmer juhtis Stadleri-ERSO dialoogi õige teraselt ja leidis mõistvat toetust igalt orkestrandilt. Tormilisele aplausile vastas Stadler ülimalt uhke soolopalaga Ch. Berio'tl.

Tüür pidas kahe sümfonia vahelist pausi tervelt 10 aastat ja kahtlemata on tema vormistamisoskused nüüdseks mõõtmatult kasvanud. Autori idee vaadelda üht teekonda kahest erinevast vaatenurgast avaldus Contextus I ja II ootamatute assotsiatsioonidena, kontrastsete kõlamaastikena ja Tüürile omase pingehitusena atonaalse ja tonaalse materjali vastandamisel. Tüür on kujunemas eesti sümfoniilise muusika juhtpersoniks, kelle iga uus oopus on omaette sündmus.

Viiis päeva hiljem plaksutati ja karjuti teisele kunstisaadikule Moskvast: mitmete konkursside laureaata, kolmes maailmajaos endale nime teinud kontsertant, kuulus nii soolo- kui ansambelmängu alal **Nikolai Luganski** (25) mängis meile Mozarti, Chopini, Skrjabinit ja Prokofjevi. Pianist on hiilgavas vormis, ta ületab märglevalt kõikmõeldavad raskused ja hämmastab kindlustundega, mis välistab igasuguse "riivamisegi", mõõdalöömisest

rääkimata. Luganski laitmatu sõrmetöö ja maksimaalse kõlajõu saavutamise kergus pakkus tõelist naudingut.

Kontserdi suurimad elamused seostusid Chopini 12 Suure etüüdi ja Prokofjevi 6. sonaadiga. Valdavalt virtuoosselt nähtud "harjutused" andsid esitajale vaid kolm hingetõmbepausi - E-duur-, es-moll- ja Es-duur-etüüdide lüüriliste karakterite väljajoonistamisel, ülejäänute raudse pulsiga passaazhide kaskaadid olid ülimalt täiuslikud, otsekui polekski tegu lihast-verest-erkudest koosneva mängijaga. Hoopis

Paul Mägi

"inimlikumalt" kõlasid Skrjabinini Sonaat-fantaasia nr. 2 ja Prokofjevi Sonaat - äärmuslikud kontrastid, intensiivsed muusikalised kujundid avaldasid Luganski käsituses sügavat muljet. Eks vene muusikat peagi paremini edastada suutma just vene interpret!

Maailmakuulsuse saavutamise heaks on vokaalansambel The King's Singers tööd teinud ligi kolm aastakümnet, nüüd toob nende nimi saalid kõikides riikides puupüsti täis - erandiks ei jäänud Eestigi. Kuue laulja - 2 kontratenori, tenori, 2 baritoni ja bassi repertuaar ei tunne piire: vanast

nüüdismuusikani, sakraalsest popmuusikani - mida vaid! Kolme Eestisse toodud kavasse mahtus Inglise 16. saj. madrigale, saksa romantilise vokaalloomingu, D.Ellingtoni, J.Lennonit jpt. laule.

17. aprillil esines ansambel oma kõige populaarsemas programmis koos ERSO ja Paul Mägiga. Vürtsikad-vallatud, sekka ka mõned tõsimeelsemad a capella ja saateta laulud vaheldusid aplombiga dirigeeritud orkestripaladega. Kohalike osaliste kiituseks peab ütleva, et suudeti tabada Singersite erinevaid esituslaade üsna adekvaatselt, üks selle ilusamaid tõestusi oli muidugi kaunis Fauré Pavane, efektsemaid aga Straussi Pizzicato Polka. Lõplikult küttis publiku kuumaks Ellingtoni loo "Sel pole mõtet, kui puudub swing" sütitav rütmipillerkaar - au ERSO rütmigrupile!

Filigraanselt viimistletud fraseerimise, dünaamilise ja agoogilise sünkroonsuse poolest kuulsale ansambelile polnud nende kergekaaluliste palade esitamine muidugi mingiks probleemiks, ent saalisistuja võis end tunda pisut ninapidiveetuna: üsna suure tüki programmist hõivasi Bizet, Rossini ja Gershwin küll väga kenad, kuid siiski pelgalt orkestrilood, The King's Singersi-pool jäi aga nii kunstilises kui kohati esitusegi mõttes tiptasemest allapoole. Ja veel - orkestri kõrval oldi muidugi sunnitud rakendada mikrofone, aga miks jäeti need kätte ka a capellas?

Kuna teised, eriti Tartu kavad, olid hulga tõsisemad ja kuuldavasti kõigiti õnnestunud, saab 17. aprilli valikus süüdistada vaid iseennast!

Arvo Volmer

Vene heliloojate virtuoosset klaveri- muusikat esitasid 22. aprillil meie pianistide noorema põlvkonna esindajad Hanna Heinmaa, Mati Mikalai, Marko Martin ja Ralf Taal. Kõigil on ette näidata rida saavutusi, kaalukamad neist on Heinmaal Eurovisiooni noorte interpretide konkursi III koht; Mikalail Kielis toimunud võistluse III koht,

Martinil esikoht Tansmani-nim. duode konkursil Lodzhis ja Taalil esikohad Griegi 150. sünniaastapäevale pühendatud võistlusel ja Eesti pianistide konkursil.

Selleaoline pianistide paraad toimus ka kaks aastat tagasi Liszti muusika vahendusel - Mikalai, Martin ja Taal on juba vanad tegijad. Kuigi seekord valiti oletatavasti endale kõige hingelähedasem komponist, nihkusid siiski esiplaanile interpreetide kunstiline individuaalsus ja kaalukamad oskused. Nii said Heinmaa äärmise poeetilise ja detailide nautlemise läbi Prokofjevi "Romeo ja Julia" südis eredama tõlgituse just lüürilised, filigraanset nikerdamist nõudvad osad (Tütarlaps Julia, Liiliatega neidude tants jt.), jõulisemat tervikkust ootavad osad jäid vähemusutavaks.

Mikalai tugev pianism ja teoste sisemise struktuuri tajumise oskus kohtusid Skrjabini heroilise, maisest sfäärist kõrgemale pürgiva muusikaga Sonaadis Fis-duur, kahes etüüdis ja Poeemis Leegile - tulemus kujunes läbimõelduks ja veenvaks.

Kaaslastega võrreldes kõigekülsemalt arenenud Martin, kes õpib praegu Londonis prof. J.Havilli juhendamisel, näitas Tšaikovski Vene skertsoos B-duur ja "Dumkas" silmapaistvat tehnilist üleolekut ja kõlalist massiivsust. Omal ajal lausa äraleierdatud "Dumka" osutus Martini karaktersees käsituses värskeks ja paljuütlevaks.

Rahmaninovi viies prelüüdis olid Taali tehnilised ja sisulised pürgimused heas tasakaalus. Talitsetud lüürilised aeglastes prelüüdides asendus kiiretes vabakslastud tormakusega moodustamaks selles miniatuuridekimbus nauditava kontrastsuse.

Kohtumine Lahti Sümfoonia-orkestriga oli ootuspäraselt põnev: kaks esiettekannet Eestis - J.Sibeliuse "Metshaldjas" ja K.Aho Putuka-ümfoonia üllatasid ühtviisi võimsalt, ehkki diametraalselt erinevatel põhjustel. Eeskätt oli aga huvitav hinnata põhjanaabrite ühe tähelepanuväärivama kollektiivi taset ja see oli kahtlemata kõrge. Kunstiline juht Osmo Vänskä on viinud orkestri plaadistuste kvaliteedi nii kõrgele, et neid on pidevalt krooninud soliidsed auhinnad: Grammophone Award (1991, 1996), Grand Prix du Disque (1993), Cannes Classical Award (1997) jm. 21-el plaadil on salvestatud lisaks Sibeliusele ka orkestri auliikme J.Kokkose kogu orkestrilooming. Kriitika on nimetanud orkestri "Lahti imeks" just ebatavaliselt kõrgete plaadistustulemuste eest.

See "ime" paistis silma ilusa kompaktselt keelpillikõla, võrratu pianissimo (lisapalas Sibeliuse "Kurb valss"), kumetoone saserühma, virtuoossete löökpillimängijate, üldiselt aga aktiivse musitseerimisrõõmu ja usuga dirigendi nõudmiste paikapidavusse.

Raske mõista, miks Sibeliuse 1895.a. kirjutatud "Metshaldjas" vajus viie aasta pärast unustusse ja alles sajand hiljem Lahtis taas elustati. See on selge programmilise taustaga (Rydbergi luuletus), suurejooneliselt läbi-orkestreeritud teos, mis, vaatamata oma sagedastele "paigalpäsimistele", omab mingit erilist sugestiivset kütkestavust ja ei lase kuulajat käest. O.Vänskä teeneid teose põnevustamisel on raske üle hinnata ja vaevalt oleks ta Metshaldjat unest üles äratama kippunud selle muusika omalaadsusse sügavalt kiindumata.

Folke Gräsbecki kunstiga oleme kokku puutunud Festum Finnicumide raames; festivalide kunstilise juhina tegutseb pianist õppejõu ameti kõrval Sibeliuse Akadeemias.

Populaarsest E.Griegi Klaveri-kontserdist on igal muusikasõbral oma kindel kujutlus. Minu arusaamine ei kattunud täielikult Gräsbecki tõlgitusega, vähemalt esimeses osas. Sealne asjalikkus-kuivus asendus teises osas siiski paindlikuma ja soojema mängulaadiga; järgnenud finaali folkloorses särtsukuses läks pianist ka füüsiliselt rohkem lahti.

Soome "kolmandaks" komponistiks peetava K.Aho 7. sümfoonia põhineb satiirilisel ooperil "Putukate elu", mis valmis Savonlinna ooperifestivali võistlustööna, kuid ei osutunud väljalituks. Kuna esitusvõimalusi polnud ooperile niipea ette näha, kasutas Aho selle materjali "Putukasümfoonia", muidugi teatud valiku ja teisendamise teel. Ainsaks inimkangelaseks on teoses Hulkur, kes jälgib tema ähmastes nägemustes personifitseeruvate putukate elu. Kuna neil puudub elu mõte, säilinud on vaid tõelisuse omalaadne aseaine, siis tuleks muusikakki võtta aseaine-muusikana. Autor ise väidab, et "iga järgmine osa seab eelmise kahtluse alla, on selle antitees" ja et "tervikvorm on täpselt läbi mõeldud ja jälgib mahlerlikke sümfoonilisi tõekspidamisi"... "Satiir ja koomilised muutuvad lõpuks traagikaks - üksilduse ja kontaktituse sümboliks".

Kahtlemata kergendas pikk ja põhjalik seletus kummalise, kohati äraspidise muusika vastuvõttu. Ent kui "unustada" "Liblikate" räige fokstrott ja tango, vastas ositi aina teisenev helikeel pealkirjadele üsna täpselt: "Rohutirtsude" sirisev sigin, "Sipelgate" sõjakas

lärmaus, "Sitasiticate" "maalähedane" traagika varastatud sõnnikupalli pärast, "Hulkuri, käguvampase ja tema tõugu" tormakas kokkupõrge, "Ühepäevikulise" graatsiline tants ja nukker hällilaul. Kõik see näib küll koomilise ja sümfooniavõõrana, ometi jäi 50-minutilise teosest - muide väga heas esituses - mitte ainult groteskile reageeriv, vaid lausa hingeliigutanud kogumulje.

27. aprillil lõppes "Vivaldiana" - Hortus Musicus mängis eelmisel hooajal alustatud A.Vivaldi tuntud ja vähemtuntud teoseid tutvustava sarja viimased kuus helitööd. Abiks oli üks nüüdisaja ihaldatumaid soliste, Šveitsis elav vene šellist Ivan Monigetti, keda seob Hortusega aastatepikkune koostöö. Koos Mustoneniga mängitud Vivaldi viiuli- ja šellokontserdile lisaks esitas külaline ka Boccherini šellokontserdi. Veel oli kavas kaheviulistikontsert (Ü. Kaadu ja A.Mustonen), flöödikontsert alapealkirjaga "Öö" (N.Punder) ning 3 sümfooniat. Vivaldi päikeseline ja optimistlik muusika oma lakoonilises kiire-aeglane-kiire vormiskeemis jõudis saali nii solistide kui ansambli rõõmsameelse ja hoolivas tõlgituses.

Aprilli kontserdielu lõpus oli Leedu ansambel Musica Humane poolt ettekantud J.S.Bachi "Muusikaline ohver". Kahjuks kasutasid võimalust kuulata seda muusikaajaloo üht omapärast teost tervikuna õige vähesed.

Preisi kuninga Friedrich II külastamine 1747.a. omas Bachi eluloos määravat tähtsust. Tema Majesteedi mängitud teema, millele kapellmeister pidi sealsamas looma fuuga, meeldis Bachile niivõrd, et ärgitas õukonnas saavutatud menu tiivul kirjutama seda kolmeteistkümmel erineval moel töödeldud tsükli. "Thema Regiumil" põhineb kaks fuugat (Ricerca a 3 ja Ricerca a 6) ulatuslik Triosonaat ja 10 mitmesugust kaanonit ühest kuni seitsmele interpreedile.

Tugevatest pillivaldajatest koosnev Musica Humane esitas Muusikalise ohvri heal professionaalsel tasemel, küll jälgides rohkem, kui meil harjutud, nüüdis-aegseid musitseerimispõhimõtteid, kuid kahtlemata avades Bachi kontrapunktilist virtuositeeti selgelt ja igakülgselt.

**Ines
Rannap**

Professionaalide ja õpilaste viljaka koostöö vorm

2.-7. aprillini toimusid Tallinnas **Eesti Muusikaakadeemia trompetipäevad**, järjekorras kaheksandad. Need kujutavad endast rahvusvahelist koolitus- ja kontsertiprogrammi eesti trompetiõpilastele ja brassansamblitele, eesmärgiks arendada eesti trompeti- ja ansamblikooli. Külalisprofessoriteks-meistrikursuse läbiviijateks on olnud tuntud professorid USA-st, Norrast, Soomest, Saksamaalt ja Venemaalt, seekord J.Bolšijanov Peterburi Konservatooriumist. Kaasa oli ta võtnud ühe oma andekamatest õpilastest - Peterburi sümfooniaorkestri solisti L.Korkini.

Trompetipäevad koosnesid kolmest osast: koolitusprogramm, 6 erinevas paigas toimunud kontsertidest koosnev festival ja noorte solistide võistumängimine.

Trompetipäevade aastatega kinnistunud traditsioon - õpilaste poolt professionaalide töö jälgimine, õpetuse saamine ning koosmusitseerimine - andis seekord eriti hea tulemuse. Võistumängimisel esinenud 30 noort mitmelt poolt Eestist - Tallinnale ja Tartule lisaks põhiliselt Virumaalt (Kohtla-Järvelt, Kundast ja Narvast) - elasid 2-3 päeva tõelises "trompetiõhkkonnas", kuulasid kontserte, said õpetust, esinesid ka ise.

Esikohale seaksin **koolitusprogrammi**. Kui Bolšijanovi meistrikursustel osalesid juba tuntud trompetistid ja üliõpilased, siis noortele andis konsultatsioone ning pidas ka loeng-kontserdi trompeti kõlalistest võimalustest, eri pillide repertuaarist L.Korkin.

Kontsertidel esinesid tuntud solistide (L.Korkin, J.Leiten, J.Tillemann

jt., kahjuks ei saanud tulla Soome Raadio sümfooniaorkestris mängiv Indrek Vau) ning orkestrite (Tallinn Brass) kõrval noored solistid ning noorteorkestrid Tallinna Muusikakeskkoolist, Tartu I Muusikakoolist ning Nõmme Brassband. Imetlust äratas Nõmme õpetaja ja ansamblijuhi Aigar Kostabi töö. Hästi mängivad nii tema trompeti- kui ka baritoni-, trombooni- ja tuubaõpilased

Trompetipäeva kontsertide üheks eesmärgiks oli trompeti osa selgestegemine erinevates ansamb- lites ja orkestrites, samuti eri ajastute muusika esitamisel. Selle suuna üheks näiteks võib lugeda ka J.Leiteni koosinemist organisti Andres Uiboga Nigulite kirikus.

L.Korkin andis kontserdi ka Tartu Ülikooli aulas, kaastegevad EMA trompetiõpilased ja G.Pettaig tromboonil. Tähtseoseks kujunes Ülo Kriguli "Extundo" ettekanne Jüri Leiteni soleerimisel.

Trompetipäevade lõppkontsert Mustpeade Maja Valges saalis toimus Tallinna Muusikakeskkooli 35. aastapäeva tähistamise sarjas. Selle kooli on lõpetanud paljud tuntud eesti trompetistid: N.Birk, T.Kuntu, J.Leiten, E.Mõller, A.Petton, J.Tillemann, I.Vau jt.

Eesti muusikakoolide 200 trompeti- õpilasest esines **võistumängimisel** 6. aprillil EMA Kaarli pst. 5 majas 15%, eeldatavalt paremik. See ettevõtmine oli lülitatud ka **Jeunesse Musicales'i** ürituste hulka ning Lätist oligi lubatud tulla. Nähtavasti jäi asi pidama raha taha. Küll aga käis Tallinnas firma Yamaha Euroopa esindaja Hamburgis Shiro Fujita, kes andis üle oma firma preemia (500 Inglise naela) EMA puhkpillitudengite konkursi võitjale oboistile Tatjana Sulitsenkole ja pakkus järgmisele, 1998. aasta

trompetikonkursile välja oma firma preemia. Ka avaldas ta soovi korraldada sel ajal Tallinnas Yamaha pillinäituse. Siis peaksid tulema ka esinejad Peterburist, kelle valiku lubas korraldada J.Bolšijanov.

Seekord oli ta zhürii esimees. Noored trompetistid olid jagatud 4 vanuserühma, iga rühma paremad said vastavalt I, II ja III koha. Nendeks olid 8-9 aastastest **Neeme ja Jaan Ots** Tallinna Muusikakeskkoolist ja **Erki Liiv** Nõmme Muusikakoolist, 10-11 aastastest **Aarne Ots** Tallinna Muusikakeskkoolist, **Daniil Grunitšev** Narva Muusikakoolist ja **Sander Nõmm** Põltsamaa Muusikakoolist, 12-13 aastastest **Mihkel Pulk** Tallinna Muusikakeskkoolist, **Aleksandr Serdjuk** Narva Muusikakoolist ja **Kirill Grigorjev** Kohtla-Järve Muusikakoolist, 14-16 aastastest **Nikita Grušev** Narva Muusikakoolist, **Fjodor Kirts** Kohtla-Järvelt ja **Eindrih Üksvärav** Tallinna Muusikakeskkoolist.

Parim esineja **Roman Petuhhov** Otsa-nim. koolist ei läinud arvesse, kuna ta oli juba saanud 17-aastaseks.

Ettevõtmise ühe korraldajana avaldan tänu osalejatele, võistlejate õpetajatele ja kontsertmeistritele, samuti rahalist abi osutanud EV Kultuuriministeeriumile ja Kultuurkapitalile.

Aavo Ots,

trompetipäevade
kunstiline juht

Tallinna Muusikakeskkooli kaks "generatsiooni"

"Meil on üks ühine soov: teha head muusikat"

INTERVJUU PETERBURI
KONSERVATOORIUMI PROFESSORILT
J.V.BOLŠIJANOVILT

Juri Vladimirovitš! Hakkame kõigepealt mõistatama! Miks Teie enda arvates anti au seekordseid Tallinna Trompetipäevi avada just Teile?

Mulle endale oli see ka ootamatu. Kuid üks ole mul kauaaegseid sidemeid Tallinnaga. Minu juures on olnud aspirantuuris Aavo Ots, konservatooriumis õppinud Jüri Leiten, Neeme Birk jt. Olen orkestris pasunat puhunud 40 aastat suurte dirigentide, nagu Mravinski. Melik-Pašajevi juhtimisel ja püüdnud oma õpilastele edasi anda kõike, mida mulle on õpetanud need suured inimesed. Nähtavasti pole ma seda halvasti teinud, kui nad mind jälle siia kutsusid ja usaldasid mulle koguni selle ürituse avamise. Olen nõus ka edaspidi eesti noori õpetama ja arvan, et sellest on neile kasu.

Agas kas Te oma õpilastele soovitaksite ka end Tallinnas täiendada?

Oleme Aavo Otsaga ühe liini mehed ja kui keegi minu õpilastest sooviks end tema juures täiendada, soovitaksin meeleldi.

Milline on praegu Peterburi muusikaelu? Teame, et Maria Teater ja Filharmonia sümfooniaorkester on ülemaailmse kuulsusega. Agas mis on veel väljapaistvat?

Need kaks kuulsat kollektiivi hoiavad end praegu vee peal esijoones tänu honoraridele, mida nad saavad välismaal esinemise eest. Agas on palju ka teisi tugevaid orkestreid: Ülikooli sümfooniaorkester, Ermitaazhi orkester jne.

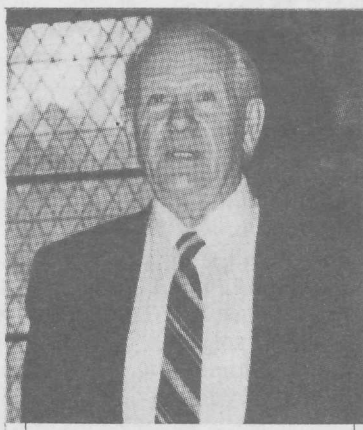
Hiljuti Eestis viibides ja ühele siinsele ajalehele intervjuud andes ütles prof. Mravinskaja-Vavilova minu jaoks mõnevõrra mõistatusliku lause: "Peterburi muusikaline tase on ikka olnud kõrge. Nüüd, kus see on ohus, püüavad mõned endale nime teha." Kas Te võite seda lauset dešifreerida?

Arvan, et võin. Mravinskaja on ju ülemaailmse kuulsusega dirigendi Jevgeni Mravinski lesk. Nüüd juhatab seda orkestrit samuti andekas dirigent Timirkajev. Materiaalsetel kaalutlustel rändab ta aga palju maailmas ringi, juhatab teisi orkestreid. See aga mõjub negatiivselt Peterburi orkestrile. Tema kõrgtasemel hoidmiseks on orkestriga vaja pidevalt tööd teha, nagu tegi seda Mravinski. Just Mravinskajal, kes seda kõike sügavalt läbi elab, süda muidugi valutab.

Kuid ega see pole ainult Peterburi sümfooniaorkestri probleem. Analoogiline lugu on ka riikliku orkestriga pärast seda, kui Svetlanov ja Rozhdestvenski läksid tööle välismaale. Sama teed on läinud osa orkestrante.

Kuidas elab Peterburi konservatoorium?

Seni elab. Esijoones tänu vanadele õppejõududele, kes töötavad kohusetundlikult. On veel ka noori õppejõude, väga andekaidki. Agas nad kipuvad tunde vahele jätma. See mõjub halvasti üliõpilastesse: ka nemad hakkavad selles osas õppejõude jäljendama. Loomulikult kannatab õppetöö. Minu

J.V. Bolšijanov

nooremad kolleegid filharmonia sümfooniaorkestrist konservatooriumi õpetama tulla ei taha, ütlevad: "Vastutus suur, aga palk väike".

Kadestan teid sellepärast, et ehitate uut muusikaakadeemia hoonet. Meie konservatooriumi hoone on ehitatud 1862 aastal ja seejärel pole seal kordagi läbi viidud kapitaalremonti, viimane jooksevgi remont oli hulk aega tagasi. Kitsas, räpane, isegi toole ja laudu ei jätku. See mõjub ka distsipliinile. Professoritel tuleb raisata aega koguni koridorides valvet pidades.

Üks Teie õpilane esines väga hästi siinsete trompetipäevade avamisel. Kuidas tal läheb õppetöö?

Tahtsin kaasa võtta veel ühe oma alles keskkoolis õppiva väga andeka õpilase, dirigendi Martõnovi poja. Agas ei tulnud välja. Mul on praegu 12 õpilast. Hiljuti oli Saraatovis rahvusvaheline vaskpillimängijate konkurss. Kokku anti seal välja 6 preemiat, neist 3 said minu õpilased.

Kuidas hindate trompetipäevade avauritust?

On tore, et esinemisvõimaluse said paljud väga noored puhkpillimängijad. See

on neile suur elamus, suur stiimul.

Mida arvate vahepeal soikunud Eesti ja Peterburi muusikasidemete tihendamisest?

See oleks hea. Meil, muusikul, pole ju üksteise vastu mingeid pretensioone, ei poliitilisi ega üldse mitte mingisuguseid. Meil on vaid üks ühine soov: teha head muusikat ning õpetada ja õppida seda tegema.

Aitäh vestluse eest!

Küsitles

Herbert Vainu

Eesti naiskooride võistulaulmise tulemused

26. aprillil toimus Tallinnas Sakala keskuse kammersaalis Eesti Naislaulu Seltsi korraldusel naiskooride võistulaulmine. Osavõtvad 29 koori olid jaotatud 3 kategooriasse: A, B ja C vastavalt koori endi soovile. A-kategoorias oli kohustuslikuks laulaks E.Mägi "Vahtralt valgõ pilve pääle", B-kategoorias H.Lemmiku "Suveõõ" ja C-kategoorias M.Saare "Laulu eestvõtja". Võistlusega tähistasime ühtlasi nende heliloojate tähtpäevi. Koore hindas 3-liikmeline žüriil koosseisus prof. Kuno Areng (esimees), dots. Ene Üleoja ja helilooja Ester Mägi.

A-KATEGOORIAS, kus võistles 4 koori, tuli I kohale (preemia 4000 kr.) Tartu Ülikooli Akadeemiline Naiskoor (dirigent Valke Ülbopuu). II kohale (3000 kr.) Eesti Muusikaakadeemia Naiskoor (Ants Sööt) ja III kohale (2000 kr.) Tallinna Pedagoogikaülikooli naiskoor (Linda Kardna).

B-KATEGOORIAS, kus võistles 11 koori, tuli I kohale (3000 kr.) H.Elleri nim. Tartu Muusikakooli Naiskoor (V.Ulbopuu); II kohale (2000 kr.) Virvik (Olev Oja) ja III kohale (1500 kr.) ENLS üle-eestilise neidude koor (Lennart Jõela ning Toomas Völl).

C-KATEGOORIAS, kus võistles 14 koori, sai I koha Tamsalu naiskoor (2000 kr.), (Heidi Mägi); II koha Tartu naiskoor Cantare (1500 kr.) (Imbi Kaldma) ja III koha Vändra kultuurimaja naiskoor (1000 kr.) (Maria Mahlapuu ja Iren Värva).

Eripreemia kohustusliku laulu parima interpretatsiooni eest said A-kategoorias EMA naiskoor, B-kategoorias G.Otsa nim. Tallinna Muusikakooli naiskoor ja C-kategoorias Vändra kultuurimaja naiskoor Marl.

Eripreemiad: dirigendile, kes tõi võistulaulmisele kaks naiskoori - *Vaike Ülbopuu*, parimale noorele dirigendile - *Tina Sooba* (Tallinna Tehnikaülikooli Naiskoor), üllatuskoorile - *ENLS üle-eestilise neidude koor*, üllatuskoorile maakonnast - *Tamsalu naiskoor*, südika esinemise eest - *Tõrva kultuurimaja n/k Heli*, südika esinemise eest - *naiskoor Kadrina*, huvitava kava ja südika esinemise eest - *Nõmme naiskoor*, särava laulurõõmu eest - *Tallinna Haridustöötiste Senioride naiskoor*, parimale asutuse naiskoorile - *Tallinna Kaubamaja naiskoor*.

Täname rohkelt toetajaid ja sponsoreid. Suur tänu samuti koorijuhittele ja lauljatele!

Maret Hurt,

Eesti Naislaulu Seltsi esinaine

Muuhulgas peeti maha

EESTI MUUSIKA PÄEVAD...

Eesti Muusika Päevad (8.-13. aprillini) viidi seekord läbi nii reklaami (v.a. Kultuurileht / Sirp) kui ka ajastamise mõttes **mõneti põranda all**. Tore, et Eesti Kontserdi kuukava üks sümfooniakontsert reetis nende toimumise ja tõukas otsima lisateavet. Paraku läks neile, kes eelistasid Luganski, kaduma esimene üritus: NYJD-Ensemble kontsert, kus "õnneks" tuli ettekandele vaid kolm eesti helitööd. Järgmisel õhtul aukartilikult Oleviste kirikusse sisenenul jäi valitseva vaikuse tõttu mulje, et ta on vales kohas. Siiski kogunes Maarja kabelisse "Eesti kitarrimuusika tipp-teoseid" kuulama mõnikümne huvilist. Pisut rõõmsam pilt avanes Toomkirikus, kus kõlasid sakraalteosed. Selle kontserdi lõpphetkele järgnes õige pea Estonia Talveaias ansambli Ekstemporistid ja Weekend Trio esinemine. Mõnel inimlikul põhjusel tuli sellest loobuda. Mammutkontserdikaks olid Päevad tulnud juba "põranda peale" - saalis oli rohkesti rahvast, ent Soolalattu eriti ei kiptud, ilngi oli vastik. Viimasel päeval suutsid vaid võimekamad lülitada lühikese ajaga üle arvutimuusikalt EMA Kaarli pst. saalis sümfooniakontserdile Estonias, "vähemvõimekamad" otsustasid ühe kasuks.

Nii palju päevade organisatsioonilisest küljest

Kas eesti kitarril - õigemini kitarrisosalusega - palu on "püramiidi tipu" märkamiseks juba piisavalt, ei oska öelda, aga lisa neile seekord ei tulnud. Teiste seas kõlanud 1991.a. parim kitarriteos - E.Mägi "A tre" (U.Vulp, H.-D. Varema, H.Mätlik) - on kahtlemata parim ka 1997. aastal ja 1996.a. kitarrilalade konkursil I preemia saanud R.Eespere "Evocatio" jäi ainsaks soolokitarril palaks; aga õhtu põnevamad hetked veedeti hoopis koos L.Sumera uue flöödiloo "Vaikiv odalisk".

Maarja kabeli akustika soosis interpreetide püüdlusi, pakkudes ühtaegu intiimsust ja innustavat kõlalist tuge. Seetõttu võimendusid nii E.-S. Tüüri "Spieli" ja "Draama" atraktiivsus, jõuline rütm ja faktuuri tiheduse taotlus kui ka E.Mägi "A tre" peened nüansid ja karakterite hillitus.

R.Kangro Süit kitarrile ja tšellole on (kavalehe andmeil) oodanud esiettekannet

5 aastat; nüüdki mängiti vaid kaks (?) osa: natuke süngevõitu "Aeglast lugu" ja ühte liikumise vangistatud "Minekut". M.Kuulbergi "Punkt E"-d on juba mujal kuulnud - laheda, huvitavalt seatud pala kandsid U.Vulp ja H.Mätlik kenalt ette.

Nagu öeldud, töid kabelisse erilise elevuse "Vaikiva odalisk" (millega Sumera kuuldavasti avas terve odaliskide tsükli) salapärase helijoonis ja põnevad mänguvõtted ning selle artistlik esitus Janika Lentsiuselt.

Külmas Toomkirikus püüdsid publikut soojaks laulda-mängida Tallinna Kontserdikoor ja instrumentaalansambel Elmo Tiisvaldi juhatusel ning solistid A.Veismanis, V.Valdmaa, M.Turi jt.

Kõige soojendavamalt toimis T.Trassi "Passion of St.Luka" ja jahedustekitavamalt R.Remme kantaat "Cor Mundum", A.Kruusimäe "Psalmitrilooogia" ja A.Marguste "Orelend" paigutusid vahepealsele skaalale.

Orel on kirikust lahutamatu ja seda tuleb paratamatult kuulata organisti nägemata, ent kõigi teistega tahaks - eriti teose esmakuulamisel - olla silmsidemes; siit ehk mõned ekslikud, teistes tingimustes paraneda-muutuda võivad muljed.

Margustele tüüpilise vaimukusega pealkirjastatud pala algas paljutöötava muusikalise materjali eksponeerimisega, kuid ei saavutanud eeldatavat lennukust, jäi kuidagi lõpule viimata.

"Triloogias" meeldis lihtne väljenduslikkus, kooskõla kiriku vaimsusega, teksti tihedus seotus muusikaga.

Kultuurilehe veergudel tunnistas Remme ka ise, et tema teos on eklektiline. Oli küll, pealegi loendamatute (hääleandmis)pauside tõttu fragmentaarne. Omaettevõetuna võõrastava teksti - neljakeelsed piibllaused - tingis kantaadi traagiline tekettõuge, kummatigi jäi üldmuljena vaevama halastamatu karmus, lahendamatu pinget, kõrvuvaevav liialdamine lõõpkillidega.

V.Trass kui professionaalne organist arvestas Passioonis peamiselt oma pilliga (mille partiid ta ka ise mängis), jättes lõpuks kõlama fantastilise orelisoolo. Valdavalt veenev dramaturgiline lahendus ja isikupärane helikeel avaldasid juba esimesel kuulamisel muljet. Kui saaks realiseerida autori soovi rakendada suuremat esituskoosseisu, kaoksid praegune tasakaalustamatus jõuküllase orelil ja teiste pillide, samuti lauljate vahel.

Mammutkontsert õigustas oma nime nii viietunnise kestvuse kui ka pakutava kunstilise tuseduse ja mitmeplaanisusega: verinoorte komponistide tindimärgade töödega kõrvu kõlas 30 aastat vana looming ja teiste maade muusika. Viies paneelis esinesid projektansamblid (M.Sutt, M.Männi, J.Lentsius, P.Tarvas, H.Vaus), Rein Rannap, kitarrist Tiit Peterson, klaveriduo Raffi Haradzhanjan - Nora Novik ja Brass-Academie. Ühtekokku moodustus 12 erinevat kooslust: muuhulgas mängiti ka kahekesi ühel ja üksinda kahel klaveril.

Esimesest paneelist kerkis esile T.Kõrvitsa "Dome music" ja A.Põldmäe "Kaks Doris Kareva luuletust". Meie noorte hulgas paistab Kõrvits silma sisuka ja poeetilise komponistina, kes üldise kordusvariantuse vohamise taustal võib omapärase meloodilisuse ja loomelise mõtteselgusega, antud juhul ka pillide individuaalsust targalt arvestava seadega.

A.Põldmäe oli saanud Kareva luulest ilmselt tugeva impulsi, kahjuks sulas vokaal ansambliga niivõrd ühte, et kaduma kippuv tekst välistas seose tajumise mõtte ja muusika arengus.

Esimene eesti-väliline pala sel õhtul - šveitslanna E.Rothi "Achilles und Theo Schildkröte" rajaneb filosoofilisele mõtisklusele kiirkäija ja teo võistlusest, 2-oktaavilist heliredelit ja kolmkõlasid "nihestatult" ning ühes dunaamilises astmes kordamine kujunes kuulajale koormavalt pikaks.

Sõna otseses mõttes ilusaim paneel kuulus kitarrile: veelkord R.Eespere "Evocatio", T.Kõrvitsa Kaks prelüüdi ja P.Vähi "Kuujumalanna tants". Esimese detailne viimistletus ja agoogiline paindlikkus näitasid kaks päeva tagasi kuulnud pala tuntavalt liikuvamana. Kõrvits väärts taas kiitust meeldivalt mõtisklevate miniatuuride eest; mis puutub aga "Kuujumalannasse", siis oli see kõigiti põnev oma julgete mänguviiside (kas just kitarripäraste, kuid efektselt esitatute) ja toreda n.ö. intiimses ekspressiivsusega.

Asjaarmastaja helilooja M.Kostabi naivistlikud klaveripalad kõrvu J.Räätsa kuue ereda, agressiivse prelüüdiga (24 prelüüdi, 1969) sünnitasid intrigeeriva kontrasti - pealispindselt isegi kohati sarnaseid võtteid eraldas tohutu diletantismi-professionalismi vaheline kuristik, üle mille ei suutnud "kandvat"

silda ehitada ka ehtrannaplik muusika sisustamine. Autorina mängis Rannap korraga "puhtal" ja mitmesuguseid lisandeid täis klaveril "Vilepillipuhujat", kus suuremat osakaalu omasid improvisatsioonilised lõigud.

IV paneelis istus klaverite taha üks Baltimaade hinnatumaid ansambleid, et edastada oma nägemust eesti muusikast ja tutvustada naabrite P.Placidise ja A.Martinaitise loomingut.

U.Sisaski korduste sisendusjõule panuse panev laad omandas selles "Linnutee" ettekandes üllatava veenvuse, I paneeli "Kuu loomisega" võrreldes olid

Steineri "Hõbe, avita" on puhkpilliorkestri tavarepertuaarist sammukese soliidse poole astunud, kuid siiski populaarsust võita töötav lugu.

Tallinna Barokkorkester A.Välja juhatusel muidugi barokkmuusikat ei teinud, vaid püüdis helikuju anda kuuele kammerorkestriteosele. Paratamatult kõikus mulje meistrite-õpipoiste võrdlemise läbi üsna kõvasti siia-sinna, ent L.Sumera "Musica profana" ja E.Tambergi "Teekonna-keelpillidele" võrdlemine tudengite A.Kruusimäe, T.Steineri, S.Randla ja T.Kaumanni oopustega oleks olnudki pisut ülekohtune.

Urmas Vulp

kordamised nüüd "täidetud" šamaanliku jõuga.

R.Kangro Display nr. 6 tuli Eestis esiettekandele, aktiivne rühm ja dissonantsus ilmestasis seekordset portreeritavat - Ufonauti - üsna tõetruult. Display-sarjaga juba esimesest alates kohaneda võinud duo esitus jättis siiski "otsad lahti".

Viimase paneeli, mis lõppes alles kella 23 paiku, sisustas kõige kärarikkam muusika, v.a. avapala: M.-M.Lille vaikselt värelev "Evolvendo" soolo- flöödile (T.Johannes).

Kui kaks uut teost E.Oja ja T.Steineri sulest külgnesid mingitpidi kergema muusikaga, siis oli õige tõsiselt võetav Brass-Academie esitatud "Extundo", mille autor Ü. Krigul on alles muusikakeskkooli abiturient ja astus nimetatud teosega esmakordselt üles EMP-del. Kolmeosalises helitöös soleeris ulatusliku kadentsiga J.Leiten.

E.Oja magusamaiselises Tromboonikvartetis, mida "igaks juhuks" mängis 6 pillimeest, oli eriti lõbus, dzhässilik III osa; mammutile lõpu teinud

"Musica profana" väljenduslaad on avalalt selge, peale akvarelset keskosa taas aegamisi käivituv tokaatalik rütmikus annab keelpillidele võimaluse ladusa detašee ja sulanduva tooniandmise demonstreerimiseks: tundus aga, et nii siin kui mõnes teiseski loos jäi puudu viimistletusest, intonatsioonilisest ja ansambllisest täpsusest.

"Teekond keelpillidele" (esiettekannet Eestis) oli värviere ja mõtteteie muusikaline pilt, mis ootab süüvivamat ettekannet.

"Psalmide triloogiaga" võrreldes jäi "Enne" kahvatumaks, kuid Kruusimäe lüüriline, traditsioone austav loomelaad löi siingi välja.

Omi probleeme fantastika abil lahkav Steiner saavutas "Demianis" kohati ootamatuid kõlakihistusi; ka Kaumanni "Op 97"-s oli hoogu, aktsioonisolekut, isegi parodeerimist kuulamakutsuval hulgal; ainult S.Randla "Saatan või inglitants" jättis õhku küsimuse - kumb siis ikkagi?

Punkti Eesti Muusika Päevadele pani sümfooniakontsert, kus mängiti ka eesti muusikat. Kirkamaks mälestuseks jäi paraku maailma ühe tipptšellisti Arto Norase (Soome) mängitud D.Šostakoviči Kontsert Es-duur. Norase kohta vaid niipalju, et ta kuulus M.Rostropoviči 70. juubelikontserdil Pariisis esinenud eliitmuusikute hulka. Norase perfektne pillivalitsemine, kõrge toonikultuur ja tõsine tõlgitsus - plaan liitus suurepärase muusikaga ja tublilt tegutsenud Mustoneniga - nii neid suurhetki sel õhtupoolikul meisterdati.

Kena oli jälgida Kalle Randalu partnerlust oma poja Kristjaniga W.A.Mozarti Kaheklaverikontserdis. Vahva tõlgitsuse sai Randaludelt ka R.Kangro juba palju kõlanud energiast pakatav ja koloriitselt kirev Kontsert nr. 2 (1988), millele lisab pitoresksust tegutsemine klaverite sisemuses.

Oma uhiuue teose "Viis eskiisi reekviemile" kohta tõesed J.Rääts, et see pole reekviem tavapärasest tähenduses. Kuuldu pörkus tõepoolest pealkirjaga rängalt kokku, kuid "eekogemused" väljalülitamule avaldas Räätsa enesele truuks jäänud vaimus ja vahenditega kirjutatud muusika kontrastsus ja intensiivsus küll epateeriva, kuid ometi soodsa mulje.

Statistiliselt oli EMP-de kavades ümmarguselt 30 helilooja oopuseid, kolmekordselt oli ainsana esindatud R.Kangro, ilmselt preemiana nende päevade kunstilise juhtimise eest. Natuke pani imestama kahe teose näitamisõigust saanute nimekiri: Rääts, Tüür, Vähi, Sisask... Remme, Kõrvits, Kruusimäe, Steiner, samas kui "üheliste" hulka jäid ka Tamberg, Mägi, Eespere, Põldmäe, Kuulberg. Aga eks korraldav komisjon tea, milliste kri- teeriumide alusel valik tehti.

Silma torkas võõrkeelsete pealkirjade rohkus - kui sellist ristimist ärgitab lootus leida levikut ka piiri taga, siis võiks lisada maakeelde ümberpaneku; Eesti Kontsert kasutab ju tõlget oma kավadel ka siis, kui napimagi keelteoskusega inimene võiks asjas orienteeruda.

Ja ringiga alguse juurde tagasi jõudes sooviks, et Eesti Muusika Päevad'98 oleksid tähtsamad ja suurejoonelisemad ka tsunftväliselt, et osataks tuua palju rahvast kõikidele üritustele, et oleks hulga rohkem pidulikkust, sära ja lilli. Eesti (uue) heliloomingu kõlapind on ju kontserdielus suhteliselt ahas, aga komponistid (eriti rohkelt peale kasvavad noored) vajaksid hädasti oma töödele võimalikult laia kuulajas-arvustajaskonda.

Ines Rannap

...ja Eesti Heliloojate Liidu suurkogu

12. aprillil peeti Tallinnas Lauteri tänaval asuvas Heliloojate Majas meie kutseliste helikunstnike organisatsiooni kaalukat koosviibimist - toimus Eesti Heliloojate Liidu suurkogu. 85-st HL-i liikmest osales üritusel 44. Seega oli koos üle 50% liikmeskonnast, mis on põhikirja järgi eelduseks, et suurkogul vastuvõetud otsused võib lugeda kehtivaiks. Jätaksin siinkohal kõrvale HL-i esimehe Lepo Sumera ja Muusikafondi juhataja Raimo Kangro aruanded, milles leiduvaid mõtteid on ajakirjanduses põhiliselt valgustatud. Mõndagi oli teatada kultuuriministril **Jaak Allikul**. Sellest olulisemad momendid.

Paranenud on uute helitööde riiklik finantseerimine

Viimastel aastatel on oluliselt suurenenud eesti autorite helitööde ostmiseks kasutatavad summad. Arvuliselt näeb see välja nii: 1993.a. 125 tuhat, 1994.a. 250 tuhat, 1995.a. 360 tuhat, 1996.a. 570 tuhat ja käesoleval aastal 900 tuhat krooni. Mõõdunud aastal ostis Kultuuriministeerium teoseid 35-lt eesti heliloojalt.

Aktiivsemaid eesti uudisteoste tellijaid on olnud Eesti Kontsert, kelle tegevusega Kultuuriministeerium J.Alliku sõnul on jäänud rahule. Vähem on uue eesti muusika vastu huvi tundnud ERSO. Käesolevast aastast alates on olemas resideeruva helilooja ametikoht, mis tänavu on ERSO juures ja mille konkursitulemuste põhjal omandas Eino Tamberg. Järgnevatel aastatel kavatakse see ametikoht viia kas mõne teatri, koori, ansambli või muu kollektiivi juurde.

Läheneva Eesti Vabariigi 80. aastapäeva tähistamiseks pöördus Kultuuriministeerium 5 helilooja poole ettepanekuga kirjutada oratoriaalne suurvorm. 3 heliloojat - Lepo Sumera, Urmas Sisask ja Mari Vihmann - võtsid tellimuse vastu.

Viperused A.Kapi oratooriumi "Hiob" taasettekandmisega

Teatavasti on eeloleva suve üheks oodatumaks muusikasündmuseks A.Kapi oratooriumi "Hiob" taasettekanne Neeme Järvi juhatamisel 16. augustil. Oratoriaalse suurvormi esitamine nõuab juba iseenesest väga suuri rahalisi väljaminekuid. Minister

Alliku sõnavõttust selgus, et kõigele muule lisaks tuleb Eesti riigil välja käia väga suuri summasid antud oratooriumi noodimaterjali rendi eest Saksamaa muusikakirjastusele Eres. Olemata küll lähedalt kursis nimetatud tehingutega, tekib siiski küsimus: kas poleks olnud võimalik esmakordse taasettekande puhul Eestis saada need noodid tasuta või vähemalt olulise hinnaalandusega. Õnnestumise puhul võiks teos hakata laiemalt levima ja see oleks kasulik ka saksa kirjastajale. Milline on järgmine helitöö eesti klassikast, mida me taasesitamiseks peame hakkama mõnelt Lääne kirjastusel ülimalt ebasoodsatel tingimustel uuesti tagasi ostma?

Kavas on muudatused maapiirkondade muusikakoolide finantseerimiseks

Maakohtades asuvaid muusikakoole on siiani rahastanud suuremalt osalt kohalikud omavalitsused. Paljudel neist on aga sellega toimetulekuga suuri probleeme. Seetõttu kaalutakse praegu hr. Alliku sõnul võimalust, et riik võtaks tulevikus mingi osa sellest enda kanda, eesmärgiga mitte välja suretada muusikaharidust maapiirkondades ning et andekatel lastel oleks võimalus ennast arendada.

Eesti esimene vokaalsümfooniaalne suurvorm on ebaapetiltne

Edasi pikemaid sõnavõtte ei järgnenud, olid vaid repliigilaadsed vahemärkused. **Anti Marguste** tegi ettepaneku, et HL võiks öla alla panna Eesti Raadio Segakoori taastamise üritusele. Ta põhjendas seda vajadusega uute koorikompositsioonide tekkeks eesti muusikas. Suurkogul spiiikri ametis olnud **Valter Ojakäär** aga arvas raadio majanduslikke olusid hästi tundva inimesena, et vaevalt saab see lähemal ajal teoks.

Tiia Järgl repliik sisaldas kriitikanooli Eesti Kontserdi aadressil. Ta pidas kahetsusväärseks, et selle fuajees pole senini kohta leitud meie rahvusliku heliloomingu koolkonna kolme suurmehe H.Elleri, M.Saare ja C.Kreegi portreele. Tiia Järgi arvates suhtub Eesti Kontserdi juhtkond jahedalt meie heliloomingu

algaastatel loodud vaimsetesse väärtustesse. Mõõdunud aastal jäeti tähistamata esimese eesti sümfooniaalse helitöö 100. aastapäev. Käesoleva aasta kevadel mõõdub 100 aastat esimese eesti vokaalsümfooniaalse helitöö sündmist. Eesti Kontserdi juhtkonnale on korduvalt tehtud ettepanek tähistada vähemalt seda olulist tähtpäeva teose taasesitusega, kuna teistes riikides on selletaoliste suursündmuste äramärkimiseks korraldatud spetsiaalseid festivale. Paraku on aga meie riiklik kontserdiorganisatsioon neile ettepanekutele vastanud eitavalt. Eesti Kontserdi produtsent **Peeter Vähi** selgitas, et EK on edastanud need ettepanekud oma interpretidele, s.o. ERSO peadirigendile, kuid on saanud tollelt vastuse, et eesti esimene vokaalsümfooniaalne suurvorm olevat ebaapetiltne.

Hiljuti kirjutas Ivalo Randalu Mozarti ja Šostakovitši muusika näol tulnud "välisabist" Eesti Muusika Päevade läbiviimisel. Seda mõtet edasi arendades võiks teha ettepaneku kasutada "välisabi" ka esimese eesti vokaalsümfooniaalse helitöö taasettekandmiseks. Kui kodumaised muusikud selle ära põlgavad, võiks kutsuda interpreete välismaalt. Kulukas see ju oleks, kuid küllap sellise rahvusliku suursündmuse jaoks riik ikka raha leiaks.

HL-i juhatause esimehena jätkab Lepo Sumera

Päevakorra teises pooles olid ette nähtud HL-i juhatause esimehe ja juhatause valimised. Eino Tambergi ettepanekul valiti juhatause esimeheks uuesti hääletenamusega Lepo Sumera. Viimane esitas kokkutulnuile oma kandidaadid 9-liikmelisse juhatusse. Ta oli valikut tehes lähtunud sellest, et iga kandidaat omaks sidemeid kas mõne muusikalise või kultuuriga seotud riikliku institutsiooniga. Kõik tema poolt esitatud kandidaadid võeti suurkogu poolt vastu.

HL-i suurkogu peeti samal ajal toimunud Eesti Muusika Päevade festivali õhkkonnas, mida võis üritusel ka tajuda. Kaldun arvama, et ilma selleta poleks suurkogule tulnud 50% HL-i liikmeskonnast, sest meie kutseliste helimeistrite huvi sellise ürituse vastu tundub olevat millegipärast väike.

Aaro Pertmann

EESTIST (algus 3-4 lk.-l)

juhatamisel. Jaanuaris alustasid pärnakad Beethoveni Missa C-duur õppimist. Abiks oli neil ka Hendrik Vestmann Eesti Koorühingust.

12. aprillil kanti ühistöö vili ette Pänus Agape keskuses ja päev hiljem Tartus ülikooli aulas. Esinemine õnnestus, oli publikut, oli aplause.

Liivile mõeldakse ka kitarrist saate

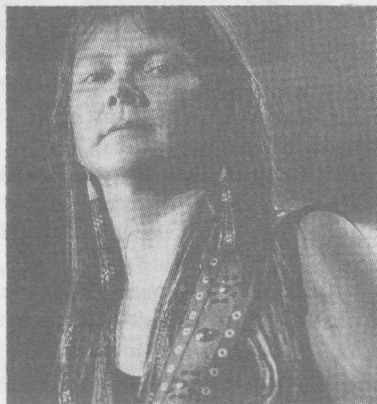
Alatskivis Liivide muuseumis toimunud etlemisvõistlusel esitasid 3 Jõgeva gümnasisti kitarrimängu saatel muusikalis-luulelise kompositsiooni "Ikka Liivist mõeldes". Selle eest pälvivad noormehed Alatskivi kultuurimaja eriauhinna.

The Kings Singersi parim kontsert oli Tartus

Taas Eestit külastanud kuulus The Kings Singersi andis siin seekord kolm kontserti, igaüks erineva kavaga, nendest üks Tartus Vanemuise kontserdisaalis. Seekord oli saal täis, 100-150-kronised piletid juba märtsikuus eelmüügist ära ostetud. Fanaatikud, kes käisid kuulsat ansambli kuulamas ka Tallinnas, ütlesid, et Tartu kontsert oli parim.

Vastuvõtul raekojas tervitas kuulsaid lauljaid Tartu naisansambel Laine Jänese juhatusel. "Kuninglikud laulumehed" väitsid, et Eesti olevat eksootiline maa ning Tallinna kontserdil üllatanud neid koorilauljate rohkus publiku hulgas.

VÄIKESE RAHVA SUUR HÄÄL

Mari Boine

Festival Jazzkaar'97 on selleks aastaks selja taha jäänud. Nelja festivalipäeva sisse mahtus väga mitmesugust muusikat. Neile, keda huvitab rahvamuusika kasutamine jazzis, oli tipuks kindlasti saami lauljatar Mari Boine esinemine.

Kontsert pealkirja all "Esivanemate hääl" sisaldas õigupoolest ka soojendusansambli etteastet. Esimesteks külalisteks olid Taanis elavad prantslane, ameeriklane ja hollandlane, kokku ansambel **Tree**, kelle niigi kirju koosseksisteerimise tegi veelgi kirevamaks see, et nad ei mänginud mitte oma, vaid võõraste rahvaste muusikast kokkusobitatud omaloomingut. Prantslane laulis hispaania traditsioonilist flamenco't, ameeriklane põristas iiri trummi bodhranit ja hollandlane hoidis käes keenia pilli obukano't, mis pidavat ka instrumendi kodumaal olema nii haruldane, et selle mängijaid on raske leida.

Selle kultuuride sulami kõrval oli Mari Boine muusika tähtsaim komponent siiski selgemini äratuntav - see on meile kas kauge suguluse või lihtsalt geograafilise läheduse tõttu tuttav saami joig, mille vaieldamatult tuntuim esindaja Mari Boine ongi. Joig Mari ettekandes ei ole küll enam tavapärase: selle eest kannavad hoolt tema ansamblikaaslased,

kellest üks esindab samuti väikest norrasaamide rahvakildu, üks palju kaugemat rõhutatud rahvast (Carlos Zamata Quispe on Norras elav Peruu indiaanlane) ja kolm ülejäänud ansambli liiget norra noort muusikutepõlvkonda. Joiu põhiolemus, selle äärmiselt isiklik ja omaloominguline iseloom olid siiski selgelt tunda. Mari Boine laulab palju saamidele tähtsatel teemadel, eriti nende looduslähedasest eluviisist, mis on suurtõustuse reostuse tõttu häiritud. Kuulus on lauljatar keeldumine osaleda Lillehammeri Olümpia suures showprogrammis, mis oli talle kui sisutat meelelahutust põlgavale esinejale vastuvõetamatu.

Jazzkaarel esines rahvamuusikat tänapäevasel kujul esitavaid muusikuid mitmest rahvusest ja rassist. Tõenäoliselt olid siinsele põhjamaisele hingele siiski kõige lähedasemad tervitussõnad visa sugulasrahva esindaja suust.

Joosep Sang

Siidisõsarõ

1994.a. asutatud seto ansambel Siidisõsarõ, millest on juttu M.Järve artiklis lk. 10, esindab Tallinnas ja selle ümbruses elavaid setosid. Ansambelis laulab kaks vanema põlve põlist laulikut, viis noorema põlve laulikut ning viis kolmanda põlve laulikut vanuses 8-12 aastat. Kõik suguvõsad on pärit Petserimaalt.

Ansambli eesmärk on kanda seto laulukultuuri edasi loomulikult viisil, mitmed vanusepõlvad koos laulmas. Ei ole jaotumist noorte ja vanade rühmaks ja seetõttu on ka kõige nooremad täisväärtusliud eeslauljad. Ansambel on edukalt laulnud kõigil viimase paari aasta seto suursüvdmustel - leelopäevad, Seto Kuningriik - ning korraldab järjekindlalt seto kultuuriüritusi Tallinnas.

Ansambli juhatab Eesti Keele Instituudi rahvamuusikaosakonna töötaja, folklooriõpetaja Õie Sarv, kes on seto suurlauliku Anne Vabarna lapselapselaps ja kes 1996.a. Seto Kuningriigi päeva sõnoliste ehk laulikute võistlusel kuulutati parimaks seto laulikuks.

Repertuaari osas esindab Siidisõsarõ kõiki seto laulukultuuri kihte - lastelaulud, töölaulud, jutustavad laulud, pulmalaulud, mõrsjaitkud, improvisatsioonid, tantsulaulud ja laulumängud, uuemad laulud. Enamik lauluvarast on pärit elavast traditsioonist.

Ansambel on seni Eesti Raadio vahendusel salvestanud 40 minutit seto laule.

Koorile globus uute esinemiskohtade leidmiseks

19. aprillil tähistas Tartu Ülikooli aulas oma 85. aastapäeva Taarlinna auväärseim koor - Tartu Akadeemiline Meeskoor (TAM).

Õppejõududest, üliõpilastest ja hiljem ka vilistlastest koosnev koor on pidevalt laulnud nõudlikku repertuaari. Juba esimesel etteastel 1912.a. esitati palverändurite koor R.Wagneri ooperist "Tannhäuser". Algselt oli koori tegevus seotud Eesti Rahva Muuseumi ja EÜS-i pidudega rahvaviiside kogumise kulude katteks. Kooril on olnud selle aja jooksul vaid 4 dirigenti: Juhan Simm (1912-1924), Leenart Neumann (1924-1933), 30 aastat Richard Ritsing ning veelgi kauem sellest ajast peale tema poeg Alo Ritsing, kes algatas ka Tartu üliõpilaslaulupidude traditsioonid.

TAM-i laulurivis on seisnud paljud meie kultuuri- ja ühiskonnategelased (Jüri Variste, August Eelmäe, Aksel Orav, Rein Järlik jt.). Ants Soots oli ka ise seekord laulmas, ühtlasi andis edasi tervitusi RAM-i ja Eesti Kooriühingu poolt.

Kontsert algas TAM-i motolauluga (sõnad Kristjan Jaak Peterson, viis Richard Ritsing). Esitati mitmekülgne kava peamiselt eesti heliloojate loomingust, kuid ka Faure "Reekviem" ja lõpetati muidugi "Gaudeamusiga". Kaasa tegid vokaal- ja instrumentaalsolistid.

Ovatsioonid ja õnnitlejaid oli palju, Eestile lisaks ka Soomest, kus TAM-il on sõpruskoore ja kus ta on laulmas käinud. Kontserte on antud aga ka tunduvalt kaugemal. Alles mullu esineti Itaalias. Selleks et koor leiaks, kuhu veel laulma minna, kinkis Eesti Õpetajate Meeskoori poolt dirigent Lilyan Kaiv talle globuse.

Heljo Sepp

...ja nii ta meid õpetaski

(algus eelmises Muusikalehes)

Õppisin aastail 1934-1938 Anna ja Heino Elleri juures eratundides ning 1943-1947 Tallinna Konservatooriumis kompositsiooni erialal Heino Elleri klassis. Lõpetasin siiski 1947. aastal pianisti-pedagoogi klassifikatsiooniga. Mõlemal õppeperioodil kujundasid mu elukutse põhilised need kaks auväärset pedagoogi.

1938. aastal saatsid Elleriid mind Londonisse rahvusvahelisele pianistide võistlusele. Ei usu, et minu "imelapse" võimed, mida tollases ajakirjanduses mainiti, oleksid viinud mind esikohale. Selle eest võlgnen tänu ikkagi vaid Anna ja Heino Elleri saadud koolitusele.

Emilie Kuusk oma õpilastega Valgas 1931. aasta kevadel. Õpetajast paremal on heledapäine Heljo Sepp. Pilditaguses kaaskirjas vabandab E. Kuusk: "Ma vahin sellepärast kõõrdi, et mulle tükkis koledasti naer pääle."

Meie vanameistrite Artur Kapi, Mart Saare, Cyrillus Kreegi, Heino Elleri jt. looming jääb must-valgel ning helikandjail püsima ka järgmisel aastatuhandel. Mälestus nende inimlikust võlust võib aga aastakümnetega kustuda. Seda saavad säilitada vaid nendega lävinud inimesed ja muidugi nende endised õpilased. See saigi põhjuseks, miks otsustasin talletada oma mälestusi Heino Elleriist.

II osa

Meenutan ajajärku, millest nüüdseks on möödunud juba enam kui 60 aastat, nimelt kolmekümnendaid aastaid. Liigun mõtteis tagasi väikesesse Valga linnakesse, kus algasid mu kaks kooliteed: mööda Kungla tänavat VI

algkooli ja piki Vabaduse tänavat muusikakooli, mis asus uhke Säde seltsimaja kõige ülemisel, viiendal korrusel. Mõlemad kooliteed olid lühikesed, nii umbes kümneminutilised, ja ega vist väikelinnas teisiti olla ei saakski, sest linnakese ühest servast teise jalutamiseks kulus ju ka kõigest pool tundi.

Olgu öeldud, et Säde oli Valga linna üks esinduslikumaid hooneid. Tsentraalseks osutus suurepärase akustikaga teatrisaal. Sisenenud avarasse garderoobi, tuli edasi liikuda kahelt poolt tõusvate majesteetlike trepikäikude kaudu. Jõudnud valgusküllasesse fuajeesse, pääses külastaja kolme suure,

kahele poole avaneva ukse kaudu saali, mida loomulikult kasutati ka kontserdisaalina. Hoone esimesel korrusel asusid kümnekond erilimelist soliidset kauplust (mitte vürtspoodi) ja Valga üks esinduslikemaid restorane. Sellel suurel majal oli aga veel kaks sissekäiku. Maja ühest otsast viis uhke kivitrepp panka, teises otsas aga palju igapäevase ma

töötusega lai trepp linna politseijaoskonda. Viimast jagus mitmele

korrusele, kuid aina kõrgemale tõustes jõudis avar muusikahuviline lõpuks eesmärgini - muusikakooli. Oli aasta 1930. Olgugi, et kunagi oli Valgas edukalt tegutsenud kuulus Cimse seminar, ja et aegade vältel oli suudetud korraldada hariduse andmist neljas kohalikus keeles töötavates eri tüüpi koolides kuni eragümnaasiumideni välja, kujutas Valga kolmekümnendate aastate muusikakool endast siiski väga tagasihoidlikku õppeasutust.

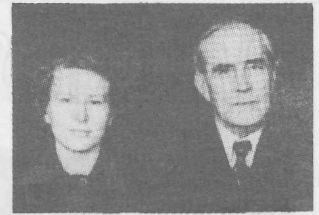
Viienda korruse kolme ärklituppa mahtus ära terve kool: kaks klassituba, millest ühes oli kooli ainuke klaver ja suur jalalseisev noodijoonestikuga tahvel ning kantselei-õpetajate tuba. Kõik! Algkoolihoone Kungla tänavas oli lapsesilmale midagi hoopis

suursugusemat: kaks korrust, uhke trepp, mille käsipuul ikka liuglemist harrastati, kuus klassiruumi, kõrvalruumid ja ennenähtamatult suur saal püünega (die Bühne), kus laulsime mitmehäälsed a capella koorilaule. Laulsin madalamate hääle grupis ning mäletan ähmaselt, et meloodia hääle kuulmine tükkis mind hirmsasti segama. Aasta hiljem selgus, et mul on isegi absoluutne kuulmine, aga teise hääle laulmisega olen hädas siia maani.

Oli kuidas oli, aga koolis klaverit "püüne" peal ei olnud ning noor "kunstnik" ei saanudki kuulmise järgi valse ja polkasid kellelegi demonstreerida. Küll aga tegin seda edukalt näiteks tädi pulmapeol, kus ainukeseks pillimeheks olingi mina. Muusikakoolis läks lahti muidugi tõsiselt tööks klassikaliste lastepalade äraõppimisel. Suurt tähelepanu pöörati ka solfedzho õpetamisele (õp. Helmi Valtman /Valdmaa). Programmide kohta ei tea ma midagi öelda. Kõik sujus kuidagi sundimatu nõudlikkusega nii vanemate kui õpetajate poolt. Ise harjutasime küll kõik armastusest asja vastu, nii noorema kui vanema astme õppurid. Ei tundnud me ka mingisugust kadedust üksteise suhtes, konkursse ei peetud, metsikut tundide kaupa harjutamist ei tuntud (ei tunnistatud). Võib-olla oli kõik väheke provintsionaalne, aga see-eest kuidagi mõnusalt inimlik. Närvikava häireid ei mäleta küll olevat olnud kellelgi. Muusikakoolil oma saali ei olnud, esinemispraktika viidi seetõttu läbi teiste üldkoolide hea akustikaga saalides (progümnaasium, ühisgümnaasium), aga mitte kunagi uhkes Säde seltsimaja teatrisaalis.

Enne kui meenutan mälupeiltide abil oma klaveriõpetaja **Emilie Kuuse** õpetamise stiili (ta oli olnud Tartu Kõrgemas Muusikakoolis Heino ja Anna Elleri õpilane), peatun lühidalt Valga tollaegsel muusikaelul üldse. Muusikakoolis andsid tooni Tartust saabunud noored õppejõud, nagu Betsy ja Robert Peenemaad ja Emilie Kuusk, kes jäid ka Valka elama. Osa töötas külalisõpetajatena, nagu Leonid Milk ja Grete Milk-Barrot, Oskar Eomõis, Eevald Turgan jt. Peale klaveri õpetati veel viulimängu ja soololaulu.

(Järgneb)

70 AASTAT TAGASI

Mai 1927

Alustaksin 12.mail Pärnu Endlas toimunud rahvakunstiõhtuga. Erilist tähelepanu äratas seal oma noorusliku esinemisega 82-aastane **Torupilli Juss** ehk õige nimega Johannes Maaker Hiiumaalt, kelle jalad olid isegi tantsuks veel küllalt kerged. Mitte vähem huvitav polnud kuulda Pärnumaa külapidudel juba aastakümneid tuntud "Tiiu polkat" ja "Viru valtsi", mida esitas 72-aastane kullamaalane **Hans Lillesmägi** viiulil. Muistse karjapasuna, roika-, roo- ja pampupilli ning sikusarve kõrval oli esindatud ka uuema aja kannel. Esinesid ka laulikud ja jutupuhujad. Publiku huvi selle sündmuse vastu olnud siiski vaid keskmise.

Rakvere rahvamajas tähistas kohalik koorijuht **Ernst Rosenberg** oma 15-aastast muusikalise tegevuse tähtpäeva. Sündinud Helmes, käinud samas valla- ja kihelkonnakoolis, seejärel veel Volmari õpetajate seminaris. Pärast oli ta lühikest aega töötanud Viru-Nigulas ja asunud siis Rakverre sealset muusikaelu edendamaks. Tema algatusel ja juhatusel leidsid seal aset 1914, 1920. ja 1921. a. laulupäevad, alates 1921. aastast juhatas ta aga igal kevadel laste laulupidu.

19. mail oli Viljandi Koidu saal publikult täis. Laulis Tartu Akademiiline Meeskoor Lennart Neumani juhatusel. Koorist paremini esines solist **Paula Neuman**, kellel oli meeldiva kõlaga hästikoolitatud hääl.

Tallinna Koolinoorte Muusikaühingu segakoor andis hea kontserdi eesti ja soome heliloomingust. Kordamisle tulid

J.Aaviku "Kuidas sõitu sõidetakse", E.Võrgu "Laulik" ja R.Pätsi "Sarvelaul". Väga hästi läksid ka A.Maasalo, T.Hannikainen, A.Jämfeldti jt. soomlaste laulud, vaid Genetzi "Tere, Soome" oli intonatsioonilt mustavõitu. Sellel kontserdil kaastegev tsellist Raimond Bööcke esitas samuti eesti ja soome muusikat - M.Lüdi "Eesti viisi" ja "Kaera-Jaani" ning Sibeliusi "Üksinduse" ja A.Jämfeldti "Hällilaulu".

26. mail esines aga Estonia kontserdisaalis Soome "Kansallis Kuoro". Päevaleht kirjutas, et "andekas ja temperamentne koorijuht A.Maasalo on oma koori sarnase tudlikkusest distsiplineerinud, et tal pole tarviski suuremaid käelülitusi teha, sest juba mõnest pilgust ja näpunäitest aitab, et koor täidab kõiki ta muusika intentsioone". Kavas olid soome ja eesti helitööd, viimastest M.Härma "Meestelaul" ja M.Saare "Koduta".

Tallinna Konservatooriumi lõpetajate kontsert-aktus kestis Estonia kontserdisaalis õhtul kella poole 8-st üle kesköö. Kanti ette mitu suurt kooritööd: A.Dvoraki Kvintett, R.Schumanni "Karneval", S.Rahmaninovi Trio, oreliteostest ka hiiglapikk F.Liszt'i Fantasia BACH, N.Paganini, F.Liszt'i ja P.Tšaikovski kontserdid, kõnelemata väiksematest flöödi-, tšello- ja muudest paladest. Nii mõnigi ettekanne jättis esineja väsimuse tõttu soovida. Kõrget arenemist ilmutasid organistid Helene Spulga ja Joosep Aavik, toredat tehnikat ja laulvat tooni näitas Arnold Sepp F.Bühneri Flöödikontserdis. Tšellomängija

Udo Topman oli oma õpetajalt Raimond Bööckelt üle võtnud tooni nõudisliku sulavuse. Oma võimeid ei saanud täiel määral esitada kesköö paiku esinenud Rudolf Milli ja Valentina Riives. Heliloojatest oli Juhan Jürme kantaadiga "Pärast õhtusöömaega" endale juba nime teinud. Teine noor komponist Vemer Nerep ilmutas head pillitundmist ja vormitaju, puudu jäi aga veel omapärast, tema "Ballaad" meenutas liigselt "Padaemandat" ja "Oneginit".

Tartu muusika kõrgkooli lõpetajate aktus nii suurejooneline polnud. Tuntud lõpetajad olid siin lauluerialal: Arnold Visman (Aarne Viisimaa) ja Evald Laanenbeck (Laanpere).

15. mail näitas aga Treffneri Gümnaasiumis oma andekamaid õpilasi Adele Brosse. Carl Hunnius kirjutas: "Rikas, huvitav programm, mille täitmine tihti ka kõrgemaid kriitika nõudmisi ilusal kombel rahuldab". Mängiti E.Griegi, R.Schumanni ja P.Tšaikovski klaverikontsertide üksikuid osi, kusjures orkestri osa täitis teine klaver. Esinejad olid noored baltisakslased Arvid Redlich, Lydia von zur Mühlen ja Olga Girgensohn.

Raimond Kull tunnistas 25. mail Tallinna Saksa teatris toimunud pr. N.Selja ja S.Mamontovi õpilaste õhtu, kus esitati katkendeid ooperitest, kõigiti kordaläinuks. Ise aga juhatas R.Kull mai keskel Estonias lavale tulnud A.Thomas ooperit "Mignon". Nimiosa laulis Olga Mikk-Krull, kes hääleliselt mõjus soodsamalt kui lavaliselt - tema liigutused olid nimelt vahel liiga äkilised. Wilhelm Meister oli Karl Ots, kes seisis isegi koloratuurkäikudes oma ülesande kõrgusel. M.Päts ilmutas oma osale vajalikku koketsust, kuid oma hiilgavasse poloneesi ei suutnud ta

vastavat jõudu anda. Tunda andis Benno Hanseni puudumine Eesti ooperilavalt.

Vanemuises oli aga selle poolaasta viimane esietendus: Eduard Eysleri muusikaga ooperit "Ah, see Paul". Hoolika lavastajatöö oli teinud Ferdinand Pettai. Endale oli ta leidnud osa, kus ta sai liikuda vabas, talle omases sõiduvees, mängides juudist spekulanti-muusikameest: kerglane, auahne, teravmeelne, kõigeiks valmis ja kõigeiga hakkamasaav.

Suuremaks teatrielu sündmuseks 1927. aasta mais olid vanemuislaste külaskäiguetendused Estonias. "Dolly's" mängis nimiosa Elli Pöder-Roht, kellel ühes kena välimuse ja graatsilise kujuga leiti olevat ka sümfaatne hääl ja loomulik mäng. Siiski pandi tähele, et tal on kalduvus "näoga mitte mängida, ta hoiab publiku poole kogu aeg poolprofiilis esimesagusa naeratava ilusa maski." Operetis "Ilusaim naistest" oli ta printsess Alice, kes kõrges seisuses olles end kammitates tundis, kui ta aga toatüdrukud riided selga tõmbas, oli ta oma "soones".

Vanemuine näitas tallinlastele ka ooperit "Anneliese", nimiosas mängis Alice Kopli-Wiegand oma osa elavalt ja selge diktsiooniga. Kuigi tegemist oli vanamoelise ooperitekesega, oli saal jällegi täis. Teatri primadonna E.Pöder-Roht oli seekord tüki lavastajana endale valinud vürsti tütre kasvataja rolli ja see sobis talle. Suur edu oli tal duetis A.Vismanniga "Väike pulmareis".

Kokkuvõttes tunnistasid Tallinna arvustajad, et vanemuislased esinesid pealinnas hea eduga, olles opereti alal astunud lühikese ajaga õige pika sammu.

Mati Märtn

"KOLME NEITSI KODU"

Ajal, kui kogu muusika-maailm tähistab Franz Schuberti 200-ndat sünniaastat, meenutades ja esitades tema rikkalikku laululoomingut, sonaate, kvartette ja sümfooniaid, meenub mulle 1934. aasta. Siis töid Töölismuusika orkestri juht Nikolai Goldschmidt ja lavastaja Andres Särev Tallinna Tööliseteatris lavale Franz Schuberti laulumängu "Kolme neitsi kodu". See naiivse võitu lavalugu põhineb paljuski Schuberti eluseikadel, tegelasteks peale F.Schuberti ka tema sõbrad - kuulus tenor Michael Vogl, keda arvatakse Schuberti laulude esmaseks interpreteerijaks, lähim sõber ja mitme kunsthiruga tegelev Franz

Aarne Viisimaa Franz Schubertina

Schober, lauljatar madame Grisi jt. Küllap on reaalseid sugemeid ka postijaamapidajal Tschöllil ja tema kolmel tütre, kelle ümber keerleb kogu lugu.

See paljude aastate tagune lavastus püsib meeles Aarne Viisimaa kehastatud Franz Schuberti tõttu. Nii täiuslikku süvenemist, sisseelamist rolli ja välispidist sarnasust kehastatavaga juhtub haruharva.

Veel tasub selle lavastusega seoses meenutada "kolme neitsi" - Olly Tallmeisteri, Lully Goldschmidt ja Ulli Everst-Jürilo - kavaleride kolmikut, tol ajal Tallinna Konservatooriumi laulu-õppureid, ent meie edaspäiseid laulukuulsusi Tiit Kuusikut, Ott Raukast, Johannes Lükkit. Nende lavatee sai alguse küllap just selle muusikalavastusega.

Ellen Uritamm

“On asju, ka Eestimaal, mis mind kurvastavad, aga on ka neid, mis rõõmustavad.”

(algus eelmises Muusikalehes)

Hiljuti tulin Moskvast, kus me 7. ja 8. märtsil esitasime Bachi h-moll Missa. Meie tollane raadiokoor oli praegusest Moskva omast palju parem. Alustasin sealse kooriga proove 2 kuud enne etendust, siis töötas sellega nende oma koormeister. Kaks nädalat enne kontserti läksin Moskvasse tagasi ja nägin kontserdini jäänud aja selle kooriga ränka vaeva. Ütleme ausalt, Lääne muusika on neile raskem kui eesti koorile. Kahjuks meil Eestis nüüd enam seda koori ei ole. Likvideeritud. Aga taastame. Tingimata!

Hr. Matsov, Teie dirigendiks saamine sündis läbi isikliku tragöödia. Pärast haavataamist polnud Teil võimalik enam interpreedina tegutseda. Siin võiks paralleele tõmmata Beethoveniga. Nagu temagi, ei saanud ka Teie muusikast loobuda. Rääkige palun sellest perioodist oma elus.

Ma olin rindeohvitser, rooduülem. Leningradi all kaitselahingutes tabas mind lõhkekuul õlga. Haavataamamise tõttu muutusid närvid halvatuiks. Kirurg, kes mind seitse korda opereeris, ütles: “Kahjuks ei saa ma teid aidata. Terve Teie käsi on nagu mädakartul.” Nüüd on mul see käsi teisega võrreldes tunduvalt kangem ja ka lühem.

Pärast 1940. aastat, kui ma Berliinis õppides olin näinud, mida kujutab endast natslik süsteem ja eriti pärast sõja puhkemist 1941.a. tekkis minus trots ja ma läksin Leningradi Konservatooriumi aspirantuuri vabatahtlikult rindele. Mitte ainult mina, kõik läksid. Šostakovitš läks ka, aga teda muidugi rindele ei suunatud. Mind määrati ühte vene väeossa, eesti üksusi siis Leningradi all ei olnud.

Kui mind hospitalist välja oli kirjutatud, kohtasin Moskvast Nikolai Karotamme, meie Keskkomitee I sekretäri. Ta oli väga tore ja arukas inimene, küsis minult: “Mida Sa nüüd edasi kavatsed teha?” Ma ei osanud talle vastata. Seepeale ütles ta: “Meie sümfooniaorkester evakueeriti nüüd Jaroslavl. Mine sinna ja hakka dirigeerima! Kasvõi vasaku käega!” Läksin ja hakkasingi.

Kas olite ka varem dirigeerimisega tegelnud?

Ei ühtegi tundi. Ei olnud ka spetsiaalselt õppinud. Seal hakkasin nõ. partsti pihta.

Teoreetilisi teadmisi olin omandanud siiski juba Tallinna Konservatooriumi päevil. Meil oli väga hea õppejõud, viiuliprofessor Paulsen, kelle juures ka mina lõpetasin. Ta viis meid sümfooniaorkestri proovidele, võttis kõigi jaoks partituurid kaasa ja instrueeris meid laialdaselt. Tema oli ka meie kammeransambli juhendaja. Paulseni juures tegelesin ka kompositsiooniga. Mäletan, et kord andis ta mulle ülesande kirjutada saatemuusika Paganini soolokapriisidele.

Tallinna Konservatooriumi sümfooniaorkestri algaastail dirigeerisid seda paljud noored inimesed, ka Paulseni õpilased Vladimir Alumäe ja Hubert Aumere. Samuti A.Kapi õpilased Heuer ja Uritamm. Nad kõik olid tänu laialdasele teadmiste pagasile juba niivõrd vilunud, et probleeme ei tekkinud.

Olite ERSO peadirigent kuni 1963. aastani. Miks Te siis peadirigendi ametist lahkusite? Kas see on seletatav uute perspektiivide tekkimisega?

Ei. Mitteparteilasena oli mul väga raske surve õhkkonnas töötada. ERSO peadirigendi amet läks mu nooremale kolleegile. Tegutsesin ERSO juures mõnda aega edasi dirigendina. Ka pärast 1948. aasta Zhdanovi kuulsat “postanovlenijet” olin paar kuud vallandatud. Mulle öeldi, et olen kosmopoliit ja antisotsialistlik dirigent.

Kas Teil ei tekkinud tol ajal mõtet siit ära minna? Minna välismaale, et leida paremaid ja vabamaid tingimusi tööks muusikuna?

Ei, selliseid mõtteid mul polnud. Põhimõtteliselt. Kelle jaoks ma oma võimeid oleksin rakendanud? Sakslastele, prantslastele, itaallastele? Ei tahtnud. Tahtsin hoopis töötada siinsete inimeste heaks.

Aeg-ajalt on Muusikalehes kirjutatud ühest huvitavast vanema põlvkonna eesti heliloojast Heimar Ilvesest, kelle muusikat kodumaal praegu kahjuks peaaegu ei mängita. Tean, et olete tema teoseid üsna palju dirigeerinud. Mida arvate tema muusikast?

Olen Ilvese teoseid Lääne-Euroopas palju mänginud. Hiljuti esitasin üht neist Berliinis. Sealsed muusikud olid vaimustatud, küsisid, kas ei oleks võimalik tema partituuri kopeerida. Minu arvates on Ilvese sümfooniad ühed kõige tõsisemad ja sügavamad eesti sellealases repertuaaris. Tal on oma keel ja ta on isiksus.

Mul oli kavatsus võtta repertuaari uusi teoseid tänapäeva prantsuse ja itaalia autoritelt, kuid ma ei leidnud kahjuks midagi sobilikku. Kõik on seeriamuusika. Seeriamuusika aga publikut ei kõida.

On see laiemale publikule raskestimõistetav?

Käisime naisega Saksamaal nende kontsertidel. Olid tühjad saalid. Oli näha, et rahvas ei tule kuulama, kui mängitakse Stockhauseni, Berio, Ligeti või Boulezi

muusikat.

Rahva huvi on võib olla suurem, kui sellist muusikat esitatakse spetsiifilistel nüüdisaegse muusika festivalidel?

Poolas on spetsiifilised festivalid, kuid viimasel ajal on ka sealsed saalid tühjad. Osutub, et see on siiski kõrvaltee.

Kuid peateel tänapäeva muusikas...?

...on väga vähe heliloomingut. Saksamaal võib - olla Matthus. On siiski veel teisi häid heliloojaid: Schnittke, Kantšeli jt. Võtame kogu XX sajandi muusika. Kes on kõige kõrgem mäetipp? Šostakovitš. Ka Stravinski. Veidi väiksem on Prokofjev, sest tema on rohkem väikevormide mees. Kuigi äärmiselt andekas. Tema sümfonism jätab aga soovida. Britten - enam-vähem. Aga ka kuivavõitu. Kas saab teda võrrelda Brahmsi või Tšaikovskiga? Ei saa. XX sajand on vaene võrreldes XIX sajandiga. Bachist rääkimata. See on gigant, kes on üle kõige.

Olen esitanud nüüdisaegsete saksa heliloojate muusikat. Siiski on Saksamaal võrreldes Prantsusmaa ja Inglismaaga palju tõsisema muusikalise traditsiooniga. Seal on karohkem heliloojaid. Kahjuks puudub ka nendel oma nägu, ei ole stiili. Konstruktivism on praegu moes. Konstruktivism emotsiooni arvel. Kunst, eriti aga muusikakunst peab olema esmajärjekorras emotsionaalne ja temaatiline. Kui võtame poola uue koolkonna autorid, siis märkame, et nendel on temaatiline materjal nõrk.

Vaadake aga, milline temaatiline materjal on Schubertil. Schubertit ei saa kuidagi pidada suureks sümfonistiks, kuid vaadake, milline on tal temaatiline materjal! Talente on vähe. Esmajärjekorras peab olema talent, siis tuleb kvaliteet. Tänapäeva autorite hulgas on aga suuri andeid väga vähe.

Kas see pole üks põhjus, miks paljud interpreedid ei taha nüüdisaegset muusikat esitada? Parem mängida vanemat muusikat, mida pead väärtuslikumaks.

Jah, nii see on. Võtame näiteks eesti muusika. C.Kreegi “Reekviem” on tõesti teos, millega võime uhkustada.

Keda Te praegu elavatest eesti heliloojatest enim hindate?

Sumera on väga tõsine muusik. Ka Kangro ja teised. Tihti on aga "sildid" küll suurepärased, kosmilised, kuid sisu on vähe.

Rääkige praegu oma praeguse aja tegevusest. Eestis esinete Te ju suhteliselt vähe ja tundub ka, et meie muusikauudiste tegijad suhtuvad nende kätte sattunud materjalidesse liiga valikuliselt.

Mõningad asjad teevad mind kurvaks, kuid mõningad asjad rõõmustavad ka. Nii siin Eestis kui ka oma elus.

Omaval ajal, kui õppisin Tartu Ülikoolis, oli olukord teine. Meil olid eesti, vene, saksa ja poola soost professorid, kes kõik pidasid loenguid oma emakeeles. Kõik keeled olid võrdsed, oli vaba õhkkond. See on seletatav sellega, et 1918. aastal, kui vene valgekaartlased taganesid bolševike eest Eestisse, tulid siia vene aristokraadid, intelligentsi esindajad: arstid, professorid. Meil oli siin tol ajal tugev vene kultuuri kogukond. Nende esindajad olid ka parlamendis. Niisamuti baltisakslased, kes oli kultuurirahvas ja avaldasid mõju eesti kultuurile.

Praegu on olukord muutunud. Vene kultuurist oleme me lahus. Lääne-Euroopa meid eriti ka ei taha. Seal on spekulatiivne maailmavaade: "Andke meile, me anname teile". Teist juttu ei ole. Seetõttu oleme praegu "kahe tooli vahel" ja see kurvastab mind väga.

Vahel teeb mind kurvaks see, et me ei oska hinnata oma oleviku ja mineviku kultuuriinimesi. Keegi ei ole tänapäeval huvitatud kirjutama Tiit Kuusikust, Georg Otsast, Meeta Kodaniporgist, Benno Hansenist, Milvi Laidist. Tõsi, vahetevahel Helga Tõnson või Helga Aumere kirjutavad midagi, kuid see on nagu piisk merre. Väga iseloomulik on selles osas Miliza Korjuse näide, keda omal ajal ei võetud Estonia truppi ja kes oli seetõttu sunnitud minema välismaale. Või siis Ludvig Juht: ta praagiti meie sümfooniaorkestrist välja. Siis läks ta Bostonisse ja oli seal kontsertmeister!

See on vaesuse tundemärk ja see kurvastab väga, rõõmustab aga mind, et olen veel elus ja teen tööd.

Teate, kui kurb on see, kui kedagi endiste sõprade hulgast ei ole enam elavate kirjas. Alumäe on läinud, Karjus on läinud. Samuti minu kolleegid Tartu Ülikooli päevilt on nüüdseks peaaegu kõik juba paremas maailmas.

Kuna Te aga küsisite minu praeguse aja tegevuse kohta, siis paari sõnaga sellest. Olen käimasoleval hooajal saanud üsnagi mitmeid kontserte. Oktoobris oli ülesastumine Tallinnas, pärast seda olid kontserdid Siberis, Kaukaasias, Berliinis, Amsterdams, Peterburis. Kõige viimased kontserdid olid Moskvast, kus konservatooriumi suures saalis kandsin ette Bachi h-moll missa.

Kas olete praegu ka kusagil peadirigendiks?

Olen küll. Viimased paarkümmend aastat pärast ERSO't olen alati kusagil olnud peadirigent ja kunstiline juht - Vilniuses, Odessas, Saraatovis jt linnades. Praegu olen peadirigent Maikopis. See on Kaukaasias, Adõgee vabariigis.

Seal valiti presidendiks väga kunstilembeline inimene, kes on suur operisõber ja sümfoonilise muusika austaja. Ta kutsus mind sinna peadirigendiks. Me korraldasime asja nii, et puupillid tellisime Prantsusmaalt, vaskpillid Ameerikast, keelpillid Tšehhist ja Saksamaalt, Steinway-klaveri New Yorgist. Kui kõik need pillid olid kohal, korraldasime mängijatele konkursi. Tulid kokku pillimehed Küevist, Moskvast, Peterburist. Nad kõik said kohapeal korterid. Praeguseks oleme 2,5 aastat selle kollektiiviga tööd teinud ja temast on saanud korralik orkester. Tänu presidendile. "Kuidas kirikuõpetaja, nii ka kogudus" võiks selle kohta öelda.

See on üsna ainulaadne juhtum tänapäeval. Poliitike hulgas tavaliselt naljalt erilisi kultuurimetseene ei leia.

Jah, see on lihtsalt harukordne. Kui ma oma Lääne-Euroopa sõpradele sellest rääkisin, siis olid kõik üllatunud. Nad ütlesid, et see on niivõrd ekstraordinaarne juhtum, et teist niisugust nad ei tea. Kusjuures riik ise on Eestist väiksem. Seal on 850 000 elanikku.

Jääb üle vaid soovida Eestile midagi samalaadset. Täna Teid intrvjuu eest ja soovin õnne ning tervist juubeli puhul. Ja veel soovin, nagu ilmselt paljud teisedki siinsed muusikasõbrad, Teid sagedamini kodustes kontserdisaalides dirigeerimas kohata.

Küsis - kuulas - kirjutas

Aaro Pertmann

Ameerikaski võivad eestlased ära elada

laulust. (algus eelmises Muusikalehes)

Mittevabatahtlikult vabasse maailma.

"Vaimses mõttes peame suureks nii USA-d kui Venemaad. Ometi ei läinud me 1988. a. sügisel Ameerikasse suurest rännulustist. See oli lihtsalt põgenemine. Usaldatavatest allikatest imbus läbi, et meiega on KGB-l kavas lõpparve. Heade inimeste abil saime kähku viisa, nagu sõidaksime Soome kontserdile. Seitsmekuine peatus Rootsisis ja siis lend USA-sse. Meeletu elutempo ja avarad võimalused. Kaheksa aasta jooksul oleme elanud 4 erinevas linnas. Pikem peatus oli Los Angeleses, kunstipealinnas. 2 aastat elame New Yorgi tõelises tsentrumis Manhattanil, võimsas kultuurikeskuses. Meil on kolme peale (3 aastat elab USA-s ka Tarmo 20-aastane poeg Johann, kes töötab edukalt modellina ja mängib kitarril) 3-toaline üürikorter," selgitavad USA elu vennaksed.

Hingeside indiaanlastega.

"Me oleme tohutult kontserte andes ringi rännanud. Laulame ainult

omaloodud, põhiliselt ingliskeelseid laule. USA valgete muusika on piiratud, neegrite ja indiaanlaste oma aga sügava sisuga. Me oleme leidnud tee põlisrahva indiaanlaste juurde. Nende kultuuri mõistmiseks oleme palju päevi elanud nende keskel. Kui oled veetnud 8 maagilist tundi lõkke ääres indiaanlastega, kuulates nende rituaallaulu, on see midagi seletamatut-müstilist. Indiaanlased väidavad, et nad mõistavad, kui me laulame eesti keeles. Just indiaanlaste puhul tunneme, et kultuur aitab rahval säilida." Vendade Urbide sõnul pole neil ei raadiot ega telerit (need on segav info), ka mitte mänezheri. "Ainus viis elatise teenimiseks on meie kontserdid. Laulame palju erinevates kohtades, reisime palju. Elu USA-s on võimalusterohke. Harvard pole ka korrad, kus taskus on vaid mõnikümmend dollarit.

Palju oleme saanud esinemiskutseid ka Rio de Janeiros keskkonnakaitse konverentsil, samuti Ameerika televisioonis laulmise järel. Laulud on plaadistatud ka kahele CD-le. Kontaktid, samuti kutsed esinema tulevad sageli

spontaanselt. Need tähendavad ka sõidu- ja elamiskulude katmist. Meil on musitseerimiseks 5 kitarril, bandzho, trummid, üks kitarr Tartus ka. Meie muusika on üsnagi hästi tasustatav," pajatab vanem vend Tarmo.

Kui aulas kontsert lõppes, piirasid "poisse" vanad semud. Rõõmuga andis Tarmo jah-sõna esinemiskutsele oma vanas armsas koolis, "kus pragunenud laed ja õpetajad hallid ikka nõnda kallid".

Koolis saalitäie noorte ees lauldes rääkisid vennad, et nad tulid sinna kodunt jalgsi, et meenutada vana kooliteed: "Jääkirmega loigud, pisut viltused aiad, park kooli vastas..." 19. märtsil lendasid lüütrilised lauljad esinema Pariisi. Enne äralendu ütlesid maailmakodanikud, et neil on mõttes tulla sügisel Eestisse tagasi koos indiaanlastega.

Ning lisasid kavalalt naeratades: "Meil on kindel liin, süldipidudel ega söögikohtades me ei laula".

Malle Elvet

Kaks armastust täiendavad teineteist

Mullu suvel Hurda Rahvabariduse Seltsi poolt välja antud medali üks kahest saanust - medal antakse rahvaluule uurimuste ja Hurda vaimuse jätkamise eest - muusikateadlane ja folklorist UDO KOLK saab mais 70-seks. Maheda silmavaatega pikakasvuline Kolk avab paneelmaja koduukse ning naeratab: "Ma saabusin äsja haiglast. Olin esmakordselt elus nii pikalt ja tõsiselt tohtrite hoole all. Ootamatu kopsuoperatsioon."

Poiss kandlega kastani otsas.

Udo Kolk on põline tartlane, lapsepõlv möödus Supilinnas. "Mu vanematel oli ilus lauluhääl, eriti kena oli ema sopran, kui ta laulis mulle väga meelindud vaeslapse- ja rahvalikke ringmängulaule. Isa saatis koduseid laulusid mandoliinil. Minu enese jaoks algas pillimäng 5-6-aastaselt, kui mõnus naabronu Arnold Parksepp kinkis mulle väikese kandle. Kandlemäng sai selgeks justkui iseenesest. Naabrid ja möödakäijad palusid ikka ja jälle mängida. Kord mängisin Ülejõel Meltsiveskis vana kastani otsas. Meie perega ühes majas elas elukutseline pianist Armilda Säga, kes kutsus mind klaveritundi juba enne kooliminekut," jutustab Udo Kolk muheldes.

Oma esimest kooli (Lai t.1, tänane Kesklinna Kool) peab Udo Kolk ideaalkooliks, kus ka muusikalisele haridusele pandi surt rõhku. 1.klassis esitas ta klaveripalu, hakkas mängima kooli mandoliiniorkestris, unistas tšellost.

Gümnaasiumis oli vägev puhkpilliorkester.

Algkoolile järgnes Tartu I Poeglaste Reaalgümnaasium (hoones, kus tsariajal oli Puškini nim. tütarlaste gümnaasium). Reaalgümnaasium oli konkurent tollasele Triffneri-gümnaasiumile, kus õppisid jõukamate lapsed. Harvad polnud lõõmingud kahe erineva kooli õppurite vahel.

Muusikahuvi jätkus koolis, kus oli töötanud õpetajana Adalbert Wirkhaus, oli vägev puhkpilliorkester. Udo Kolk laulis postekooris, klimberdas klaverit. "Mind köitis sümfooniline muusika. Tänu koolivennale Karl Kalkunile (jun.), kelle isa töötas Vanemuises, sain tasuta vaadata paljusid opereid, "Toscat" koguni 17 korda, aariad olid lausa peas." 17-aastaselt teostus U.Kolgi üks unistus: ta hakkas muusikakoolis õppima tšellot.

Koolivaheaegadel töötas ta taludes, algul karjapoisina, hiljem sulasena. Lisaks rahale tuli ka kehaline sitkus.

Valis keeleteaduskonna, jätkas muusikaõpinguid.

Seda läks vaja, kui 1946.aasta sügisel sai Udo Kolgist ülikooli ajaloo-keeleteaduskonna rahvaluule eriala tudeng - lähemateks kaastlasteks Juhan Peegel, Ülo Tedre, Rein Kull, Ain Kaalep, ning jätkusid õpingud muusikakoolis. Selles liinis oli ka

esimene sissekanne tööraamatusse - 1949. aastast tšelloõpetaja Tartu Õpetajate Seminaris.

1951.a. tuli teha valik - lõppesid mõlemad koolid, muusikakoolis alaliseks meeltesõõbinud Saint Saensi tšellokontserdi esitamisega. Ent kui teda kutsuti jätkama folklooriõpinguid aspirantuuris, juhendajaks Herbert Tampere, võttis U.Kolk selle ettepaneku vastu. Rahvaluule tagamaad olid hakanud üha enam võluma pärast III kursuse välipraktikat - jalgsi matkates rahvaluule kogumist Setumaal magamisega koolimajades ja heinalakkades. Kahte lemmikharrastust sai ju ka rahvaviise kogudes, noodistades ja uurides ühendada.

Pool sajandit seotud alma materiga.

Aspirantuuri ajal ja ka hiljem on jätkunud tegevus ka muusikuna. 50.-60.-aastail mängis ta tšellot Vanemuise orkestris, ülikooli ja kultuurihoone orkestris, oli kammeransambli õpetaja. Juba tudengipõlves sõlmitud esimesest abielust tuntud pianisti Helju Taugiga sündis 1953.a. poeg Madis - praegune Eesti Kontserdi produtsent.

1955.a. lõppenud aspirantuuri järel algas põhitööna õpetamine ajaloo-keeleteaduskonnas eesti kirjanduse ja rahvaluule kateedris. "Põnevamad osad mu töös olid käigud koos tudengitega välipraktikal selle juhendajana. Enam köitis mind rahvamuusika. Toredamad olid uurimusretked Setumaale, Kihnu saarele, kus tudengite hulgas oli ka Ingrid Rüütel. Suurem osa rahvamuusikateadlastest on olnud mu õpilased (Pille Kippar, Arvo Krikkmann jt.). Armastasin oma eriala ja teenisin ära ka nõudliku õppejõu maine. Pikkade tööaastate jooksul sai Eestimaa rahvaluuleliselt kenasti läbi uuritud. Uurimisretkedel kohtasin eheadid, siira-vahetu suhtlemisega eestlasi. Unustamatud on uurimismatkad Põhja-Karjalas Kalevala rajoonis. Mul on tore elukutse, mis aitab koos üliõpilastega rännates säilida nooruslikuna. Viimane suur uurimus oli 1992.a. Toila kandis. Mul on uurimata vaid Läänemaa, Harjumaa ja Järvamaa rahvaluule.

Mu tööne elu on valdavalt olnud seotud (paralleelselt õpetamisega muusikakoolis) ülikooliga, kust 96. aasta sügisel mind "konnatiki" jõudmisega välja arvati", toob Udo Kolk kabinetist näitamiseks mälestusmedali. Lepinguline vahekorid ülikooliga aga säilib. 1964.a. valminud väitekiri on jäänud mitmel põhjusel kaitsmata.

"Austan väga Jakob Hurda tegevust."

Udo Kolk tunneb põhjalikult Hurda tegevust rahvaluulekogujana. Tema nimelist medalit aga Kolgil ise vastu võtta ei õnnestunud: oli sel ajal Saaremaal just samas Mustjala kandi metsavahitalus, kust on pärit ta eredad noorusmälestused.

Udo Kolk on uurinud paljusid rahvaviise. Nii avastas ta 1979.a. setu ja mordva rahvaviiseid suguluse - soome-ugri mitmehäälisuse. Teaduslikud uurimused on nõudnud lugematuid tunde. Rahvaviiseid

70

korraldamiseks, selleks on oma tüpoloogiat välja töötanud nii Ingrid Rüütel kui ka Udo Kolk. Eesti rahvaluule teadusliku väljaande "Vana Kannel" I osas on kirja pandud Jakob Hurda "Põlva laulud" (1875), VI köide "Haljala laulud" (1989) on Kolgi sulest. Udo Kolk näitab oma mahukat erialast raamatukogu. Ise on ta avaldanud 70-80 artiklit. Raamatute vahel on ruumi ka klaverile ja tšellole.

Muusikateadlane ja folklorist Udo Kolk on Eesti Heliloojate Liidu liige 1956. aastast, oli samuti üleliidulises heliloojate liidus rahvamuusika heliloojate komisjoni Eesti esindajana. "Ülemaailmsed ja üleliidulised kongressid on olnud väga kõrgel teaduslikul tasemel, väga-väga õpetlikud. Eriti toredad on mälestused VI ülemaailmsest muusikakongressist Moskvas 1971.a. Sõitsin sinna koos setu kooriga, kes esines menukalt Tšaikovski-nim. saalis ja Ostankinos. Folklooriansambli Hellero juures olen tegutsenud nõustaja-konsultandina. Ka Viini rahvamuusika kongressil esitati edukalt setu rahvalaule. Tore on mul olnud koostöö Veljo Tormisega." Folklorist Kolk on pidanud arvukalt eesti rahvaluule loenguid Soomes. 1971. aastast on ta Soome Kirjanduse Seltsi välisliige. "Kalevala" 150.a. juubelil 1985.a. anti talle Soome Kirjanduse Seltsi medal, samuti Karjala medal.

Ka pensionipõlves jätkab ta muusikakoolis rahvamuusika erikursuste lektorina

Puhkuse mitmed vormid.

Nooruses tärganud huvi sümfoonilise muusika ja ooperilaulu vastu on jätkunud läbi elu. "Kuulan meeleldi sümfoonilist muusikat. Nüüd kuulan-hindad seda spetsialistina."

Toredaks vahelduseks peab teadlane Kolk malemängu, välkmales on ta jõudnud I järguni, oli kibe käsi "Werneris": "See vana armas kohvik oli võrratu koht, kus kohtusid mitme põlvkonna vaimuimehed. Olen seal mänginud malet nii hasartse Gustav Emesaksaga, tugeva Boris Kõrveriga, Hardi Tiidusega ja paljude teistega."

185 cm pikk muusik-folklorist on noorukina mänginud võrkpalli. Korvpalli oma füüsilise vormishoidmiseks hakkas mängima üle 40-vanuse õppejõuna ülikooli meeskonnas.

Et hääl rooste ei läheks, laulab nooruslik härrasmees Eesti Meestelaulu Seltsi Tartu Meeskoori bassirühmas. Viimane suurem esinemine oli ESTOI.

Malle Elvet

“EESTI MUUSIKA AUKONSUL MOSKVAS”

JURI (GEORG) KOKZHAIAN

sündis 1922. aastal Tbilisis, omandas heliloojahariduse sealses konservatooriumis prof. S.Barhudarjani ja prof. A.Balantsivadze juures ning lõpetas pärastpoole juba Moskvast Gnessimite-nimelises Muusikainstituudis prof. M.Gnessini klassi.

Ta on kirjutanud rahvuslikult armeeniapäraseid teoseid, nagu kantaadi “Kaukasuse jalamil”, Kontserdi klaverile ja orkestrile, kammermuusikapalu ning armeenia, dagestani, indoneesia jt. rahvaste laulude seadeid, romantsükleid ja lastepalu. Tuntud pianist E.Ambakumjan märkis nende kohta: “Helilooja on üllatava peenuse ja erksusega joonistanud välja elutunnetuse; neid lugusid läbib ere rahvuslik koloriit.”

Huvitav on, et just Juri Kokzhajanilt on pärit ka Lydia Austeri balleti “Tiina” trüki avaldatud klaviir.

Kuid see osutub ainult üheks küljeks praeguse juubilarit tööst ja tegevusest. Tõeliselt tuntud ja austatud on ta meiegi muusikute hulgas kui väljapaistev helirezhissöör. Alates 1950. aastast kuni pensionile jääamiseni külastas ta igal aastal korra või kaks Üleliidulise Raadio helisalvestusbrigaadi juhina Eestit ja salvestas siin tavaliselt kuu aega väldanud töötiheda sessiooni jooksul eesti heliloojate teoseid ja siinsete interpreetide esinemisloomingut - nii Moskva kui kogu tolleaegse Nõukogude Liidu ringhäälingute, samuti heliplaadistuudiotarbeks kolmekümne aasta vältel.

Suur osa sellest helivaramust jõudis ka mitmele poole välismaale. Nii aitas Juri Kokzhajan omaltki poolt rauida kas või pisikest augukest meid toona ümbritsenud “raudees-riidesse”. Ja ega’s äsjata saanud ta meie muusikute hulgas austava nimetuse “Eesti muusika aukonsul Moskvast”.

Juri Kokzhajan: Väga ammu oli mu esmakohtumine Tallinnaga - tundmatu linnaga, tundmatu kultuuriga ja mõistagi muusikaga. Ka esimeste kaunikõlaliste eestikeelsete sõnadega. Hiljemgi suhtlesin Moskva stuudiotest eesti interpreetidega pisut ka nende keeles, lubades enesele niimoodi veidi avardada helisalvestusprotsessi tavalist leksikat.

Nüüd mõtlen sellele, kuivõrd vajalikud olid siis meie brigaadi külaskäigud Eestisse ja mujalegi. Väheldasele vabariigile poleks nii mahukas muusika jäädvustamine jõukohane olnud juba rahaliselt, võimalik et ka organisatsiooniliselt.

Pea tunnistama, et tasapisi hakkasin Eestit väga armastama. Mööda Eestit olen saanud vist rännata küllap niisama palju kui koduse Armeenia pinnal...

Esimesel korral alustasime kohe ooperist, salvestamise jaoks kõige raskemast zhanrist. Kuid samas oli see - Gustav Ernesaksa “Tormide rand” - ühtlasi esmakohtumine tundmatute lauljatega. Mikrofonide ees esines terve plejaad hämmastavalt häid artiste. Suurepärased olid eakas Karl Ots ja Aaro Pärn, kes hiilgasid “Kõrtsistseenis”, ning säravahäälne Martin Taras, samuti Georg Taleš ja mitmed teised. Me ei teadnud siis, kelleks kujuneb Georg Ots...

Dirigent **Kirill Raudsepp:** Ausalt öelda löime päris kartma, kui need lindistamised ees seisid. Nendel aegadel polnud meil veel niisugust professionaalsust kui praegu. Pärastsõja-aastatel andis tunda heade orkestrantide nappus, pillid olid juhuslikud ja koosseis kirju. Tundsime oma võimeid, teadsime Kokzhajani nõudlikkust. Samas polnud meil eriti mahti lindistamiseks spetsiaalselt valmistuda, aega selleks tuli näpistada jooksva repertuaari proovitöö ja etenduste kõrvalt.

Jõudsime siiski mingi tulemuseni, ja suuresti tänu Juri Kokzhajanile. Ta püüdis meid igati abistada, viitas diskreetselt ühe

on ta andekas. Minu jaoks tuleb helirezhissööri andekust otsida loomupärasest erilisest akustilisest kuulmisoskusest. Ta mitte ainult tabas interpretatsiooni tehnilisi detaile, võimalikke väärnoote, vaid tajus hoopis enamat - salvestatud variantide sisulist külge. Nii oli ta kindlasti terve Nõukogude Liidu helirezhissööride eliidi hulgas, ja kahtlemata isiksusena.

Juri Kokzhajan: Olen õnnelik, et sain jälgida Eesti muusika arengut, sellele kaasa elada ja selles jäädvustajana osaleda terve pika inimpõlve vältel, jagada paljusid rõõme ja muresid. Minu silmade all on tuule tiibadesse saanud võimekad heliloojad Heino Jürisalu, Eino Tamberg, Arvo Pärt, Jaan Rääts, Lepo Sumera. Ja kõik nad on omal ajal olnud ka helirezhissöörid.

Põlvkonnad vahetuvad, teatuplega edasiandmise paratamatu protsess tõi esile uusi talente, minule seni tundmatuid. Nii tutvusin Kalle Randaluga, väga kõrgel tasemel esineva ja tööka pianistiga. Minu mikrofonidele laulis Tõnu Kaljuste vaimustav kammerkoor. Kuulsin ülimalt põneva helilooja Veljo Tormise teoseid.

Jah, paraku viimaseks jäänud suurem ühistöö eesti artistidega sündis kavatsusest näidata Estonia Teatri tänast (õigem oleks juba öelda, et tolleaegset; sellest on nüüd jõudnud juba kümme aastat mööda minna!) ilmet ooperi osas. Taas töötasin koos paljude väga talendikate solistidega, kes võivad hakata ilma tegema ka suurematel lavadel - Helvi Raamatu, Leili Tammeliiga, teistegagi. Hämmastas kõrgesse ikka jõudnud, kuid vapralt esinenud suurmeister Tiit Kuusik.

Nüüd elab Juri Kokzhajan juba kümnendat aastat Kölni lähistel ning saab pühenduda oma

kahele ammusele suurele hobile - kujutavale kunstile ja heliloomingule. Sealtkandi järjekordne kunstinäitus ootab uusi töid, neidsamu õlimaale, mis parajasti molbertil ja seinale veeres tahenevad või veel pisiviimistlust ootavad. Suure ookeani tagant saabunud tellimus viiulimuusikat kirjutada on samuti täitmisel.

Juri Kokzhajan: Tore on, et ammune sõprus Eestiga jätkub tänaseni. Eesti interpreetid ja muusikakollektiivid külastavad Saksamaad, vanad sõbrad-kolleegid otsivad mind üles. Ja ka hoopis nooremad, keda seni ei tundnudki. Niimoodi tean väga hästi, kuidas areneb vabanenud Eesti muusikakultuur. Soovin siirast südamest jõudu kõigile senistele sõpradele ja nende järglastele - õpilastele, kes kõike seda oma kodukandis edasi viivad!

Usutlenu ja vahendanud
Heino Pedusaar

75

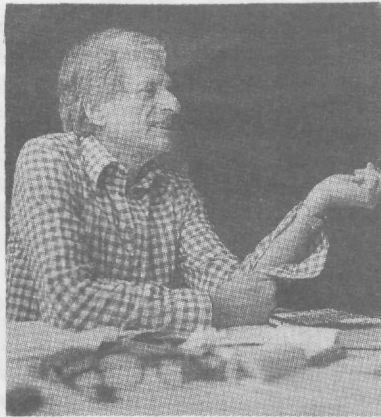

või teise vea korrigeerimise võimalustele ja oskas luua head loomingumeeleolu, mis on stuudios eriti tähtis. Juba esimene kohtumine näitas, et ta on muusik süvasuunas, mitte ainult pinnakihilt. Kogesin, kuidas ta haaras tundmatust partituurist muusikat esmapilgul ja tegi kohe enesele selgeks, mida ja kuidas on selle kõlapanemiseks ka heliülevõttel vaja teha.

Helilooja, professor **Eino Tamberg:** Juri Kokzhajan on aegade vältel minu teoseid lindistanud ilmselt rohkem kui keegi teine - nii Tallinnas kui Moskvast. Et Kokzhajan on ettevalmistuselt ja kõrvaltegevuselt helilooja, osutub ta muusikamõistmine palju sügavamaks kui mõnel teisel helirezhissööril, tema tajub seoseid ka seestpoolt.

Mõnikord küsitakse, miks ta on nii väljapaistev helirezhissöör. Minu arvates on temas kõik selleks vajalikud komponendid harmooniliselt kokku sulanud. Kõigepealt

Iannis Xenakis 75

29. mail saab 75-aastaseks Iannis Xenakis, tänapäeva üks eredamaid heliloojaid, arvutimuusika rajaja. Xenakise loomingule on iseloomulik matemaatiliste meetodite järjekindel kasutamine. Peab tunnustama, et esialgu oli arvuti Xenakise jaoks ainult abivahendiks, sest tema matemaatilised valemid olid liiga keerulised, muusikat kanti tavaliselt ette traditsioonilistel pillidel orkestris või kammeransambles, väga harva helilindilt. Ainult aja jooksul - eriti praegu, nn. postbioloogilisel ajastul - tuli arvuti tasapisi Xenakise heliloomingus esiplaanile.

Iannis Xenakis sündis 1922. aastal Rumeenia väikelinnas Brailas mitterikka kommersandi perekonnas. Kui ta oli 10-aastane, kolis tema perekond Kreekasse, kust tema vanemad olid pärit. Muusikukuks saada otsustas Xenakis 12-aastaselt. Tema esimeseks muusikaõpetajaks oli A. Kundurov, A. Glazunovi sõber.

Nooruses tundis Xenakis huvi kõigepealt kreeka folkloori vastu, mille alusel ta lõi mitu instrumentaal- ja kooriteost. Pärast keskkooli lõpetamist astus Xenakis Polütehnilise Instituuti Ateenas, kuid sõda katkestas tema õpingud. Xenakis sai Vastupanuliikumise aktiivseks osalejaks, võttis osa partisanide sõjaooperatsioonidest, sai tõsiselt haavata. Polütehnilise Instituudi lõpetas ta alles 1947. Samal aastal emigreerus ta Prantsusmaale, kus elab siiani, kodakondsena 1965. aastast. Ta õppis Ecole Normal de Musique'is A. Honeggeri ja D. Milhaud' juures (1948-1950) ja seejärel Pariisi Konservatooriumis (1950-1953) O. Messiaeni juures. Samal ajal asus ta tegema inseneri- ja

arhitektuuriarvutusi Le Corbusier' jaoks.

Heliloojana astus Xenakis publiku ette 1954. aasta varem loodud teosega "Metastasis" 61-le instrumendile. Seda sündmust peab m a a i l m arvutimuusika sünniks. On huvitav jälgida, mis põhimõtted on omased sellele teosele ja kuidas nad on seotud oma ajastuga.

Sõjajärgsetel aastatel kasutas enamik Euroopa heliloojaid serialistlikku tehnikat, mõnedes teostes on see omane ka Xenakisele. Kuid ta püüab luua võimalikult objektiivset muusikat. Ta võrdleb totaalset serialismi range deterministliku arusaamaga, mis oli omane XIX-le sajandile. Seetõttu arvab ta, et serialism on vananenud, kuna ta ei arvesta ju tõenäosuslikku põhjuslikkust. Xenakis leiab, et lineaarses polüfoonia ei ole kuulda eriliinid, mistõttu muusikas tekib ühesugune mass. Ta püüab kasutada mitte ainult oktaavi 12, vaid kõik võimalikud helid, et olla nüüdisaegse teaduse tasemel. Samal ajal eitab ta J. Cage'i väimust piiramatut aleatoorikat. Xenakise jaoks on serialism ja aleatoorika võrdel määral ohtlikud: esimesel juhul leiab aset põhjuslikkuse piiratud mõistmine, teisel selle eitamine. Xenakise järgi tuleb põhjuslikkuse printsiipi laiemalt mõista suurte arvude seaduse alusel. Selle baseeruvad kõik loomulikud helinähtused, sellel peavad baseeruma kõik nähtused, mida võib luua kunstiliselt.

Xenakis usub maailma ühtsusse, mille aluseks on arv. Ta kirjutab, viidates Platonile: "Formalisatsioon ja aksiomatisatsioon lubavad kohe püstitada helikunsti kõige laiemale pinnale ja uuesti lähendada seda tähtede, arvude, inimõistuse rikkusele, nagu see oli antiiktsivilisatsioonide suurtel perioodidel." Ta näeb sidet arhitektuuri ja muusika vahel. Oma muusikalisi ideid kasutab ta hoonete projekteerimise protsessis. "Metastasis" põhjal lõi Xenakis Philipsi firma paviljoni Brüsselis maailmanäitusel jaoks. Oma muusikat seostab ta Pythagorase ja Parmenidese nimedega. Nende teooriates ütleb ta olevat enda jaoks kõige

huvitavama teesi, et kõik Universumis on arvud või on seotud arvudega.

Oma vaateid on Xenakis esitanud raamatus "Musiques formelles" ("Formaliseeritud muusika", 1963) ja teoreetilistes artiklites. Loomingulises protsessis kasutab ta tõenäosusteooria valemeid. Valemi valik sõltub tema sõnul ainult heliloojast, olles tema emotsionaalne, intuiitvne panus objektiivsesse teosesse. Näiteks teoses "Pithoprakta" (1956) lähtub Xenakis Maxwelli seadusest osakeste jaotumisest gaasides ja vastavalt sellele ehitab liikumiskiiruse tõenäosused aja erinevatel momentidel.

Üksik heli on Xenakise järgi neljamõõtmeline vektor, mida määravad neli sõltumatut suurust: tamber või pillide rühm; heli kõrgus; heli tugevus (dünaamika); heli kestvus. Edasi määratakse nende koordinaatide alusel algkontseptsioonid, helide valik (muusikalised helid, mürad, elektronhelid, kõne jne.), kompositsioon (vorm kitsas ja laias mastaabis), programmeerimine, arvutused, nende kontroll, lõpptulemus, programmi heliline kehastus (orkestri esitus, mehaanilised manipulatsioonid, elektrooniline salvustus jne.). Kogu see loogika on olemas juba "Metastasises". Tänu sellele tekib kompositsioon, mis paistab aleatoorilisena, kuid oma iseloomult pole juhuslik.

Edaspidi laiendas Xenakis oma muusika põhimõtteid. Näiteks "Markovi stohhastilises muusikas" sõltub iga seisund ainult eelnevast seisundist. Siin on ühikuks juba mitte üksik heli, vaid "helipliv". Selles tehnikas on loodud näiteks "Analoogiad (A ja B)".

Xenakis kasutab oma teostes ka mängude teooria reegleid. Nende alusel on loodud oopus "Strateegia" kahele orkestrile (1963) Veneetsia festivali jaoks. See on väga huvitav teos, mille ühikud kestavad 15 sekundit. Tänu oma struktuurile on teoses spordivõistluse elemendid.

Arvuti rolli eelised näeb Xenakis sellise muusika loomiseks vajaminevate arvutuste kiiruses, vabanemises väsitavatest matemaatilistest operatsioonidest. Helilooja, kes kasutab arvutit, võib tema sõnul "pühendada üldistele probleemidele, mida püstitab uus muusikaline vorm ja uurida selle vormi käändeid ja urkaid,

modifitseerides algandmeid". Xenakise elektroakustiliste teoste hulgas on "Diamorphosis" (1957), "Elektrooniline poem" (1958), "Bohor" (1962), "Polytop de Cluny" (1972).

Väga sageli kasutab Xenakis oma traditsioonilistes oopustes võtteid, mida ta leidis elektroakustilistes teostes. Näiteks "Elektroonilist poemi" mängisid maailmanäitusel Brüsselis 425 reproduktorit, 1969. aastal lõi ta traditsioonilise ruumiteose "Nomos", mida esitavad publiku hulka paigutatud 98 interpreeti.

Huvitav on ka koori kasutamine Xenakise muusikas. Kooripartii nendes ei koosne üksikutest helidest, vaid moodustab heliribad, nagu näiteks oopuses "Cendrees" koorile ja orkestrile.

Mõned autorid, eriti nõukogude omad, on eitanud Xenakise muusika sotsiaalset rolli. See ei vasta tõele. Xenakis arvestab, et iga inimene võib mõelda ainult selles muusikalises süsteemis, milles teda on kasvatatud. Helilooja leiutas masina "L'Upic", millel võib komponeerida joonistuste abil. Oma arvestustes toetub Xenakis mõttele muusika ja visuaalse kunsti sarnasusest. "L'Upic" on tööriist kutselise helilooja jaoks - Xenakis ise komponeeris selle abil teosed "Diatop" (1977) ja "Mycenes Alpha" (1978). Kuid palju tähtsamat rolli mängib "L'Upic" muusikahariduses: selle arvuti abil võib arendada muusikalist mõtlemist lastes, kellel pole spetsiaalset ettevalmistust. Helilooja ise räägib, et laps, kes elab Indias või Bali saarel ja tunneb ainult oma küla traditsioonilist muusikat, võib "L'Upic'i" abil õppida mõtlema muusikalisel teistsiti, isegi noodikirja teadmata jäljendada Bach'i. Niimoodi tekib tal saadud oskuste alusel laiem arusaam muusikast.

Edison Denisov kirjutas, et "Xenakise muusika jätab ülitugeva mulje." Xenakise muusika objektiivsus ja väljendusrikkus räägivad tõepoolest iseenda eest. 1977. sai ta Charles Creau Akadeemia auhinna, 1983. a. valiti ta Prantsusmaa Instituudi liikmeks. Maailmas ei ole vist teist arvutiheliloojat, kelle ideed on nii tugevasti mõjutanud arvutimuusika arengut.

Mark Rais

Madalmaade Kuningliku Residentorkestri dirigent, Londoni Sümfooniaorkestri alaline külalisdirigent ja arvukate NL-aegade tittlite omanik dirigent Jevgeni Svetlanov on 70-nda juubel sünnipäeva künnisel ja - nagu ta enda kohta ütleb - oma elu peaülesande täitmise lõppajajärgus.

Silntoodud intervjuulõigud dirigendiga on võetud Argumentõ I Faktõ selle aasta veebruarikuu (5) numbrist.

Olen juhatanud tuhandeid kontserte ja sadu etendusi. Mis on kontsert, etendus tegelikult? Estiamise kvaliteedit olenemata ju mõõduv nähtus. Hiljaaegu meenutas mulle tuttav: "Mäletad, möödunud aastal juhatasid Mahlerit, nimelt teist... tänaseni püsib meeles - nii mõjus oli!"

Loomulikult on seda meeldiv kuulata. Need on vaid üksikjuhtumid. Tegelikult jäävad muusikuist püsima ju ainult helisalvestused.

See töö on minu jaoks eriline nauding, elutähtis hingehellitus... Aus ülestunnistus! Olen alati püüdnud oma mõtteid, ideid rakendada lindistustel maksimaalselt. See on mind ka rasketel hetkedel hoidnud, toetanud. Tean, et nad on olemas - nad on minu elutöö jälg. Ja ei mitte kellegi teise. Nagu isikuttõendav dokument, mis kaasa antud. Samas ei sõanda kuulata... kardan pettuda. Kõige värskemad plaadid - Mahleri 10 sümfooniast ja kogu Mjaskovski - on mul riivil reas... Veel pole kuulanud.

Pean ennast pisut kadedaks inimeseks, seejuures muusikas ja üldsee loomingu ei kadesta ma kedagi.

Kurb on tõdeda, et meie päevil lauldakse tihti hosiannat valekangelastele. Tõelisi lihtsalt ei nähta, ei kuulda, ei tunnista. Valekangelasteks pean neid emigreerunud, kellel omal ajal polnud vaja Nõukogude Liidust lahkuda ja kodumaad maha jätta. Välja arvatud Solzhenitsõn, temale avaldati survet.

Nüüd embame neid avalikult laval..., suudleme tualeti seelikuääri...! Mille eest?

Minult on mitu korda küsitud, kuidas ma suhtun dirigent Rostropovišisse? Jään vastuse võlgu, alati.

Kuidas küll tahetakse saada dirigendiks? Soov on ju arusaadav. Kuid see pole veel kõik. Õigus selleks on vaja veel välja teenida, välja võidelda.

Suur muusik, pianist S.Richterigi tegi katse läbi. Kusjuures tema sõbrad ja

õpetaja Neuhaus olid tema suures edus veendunud. Kontsert planeeriti Moskva Filharmoonia K.Kondrašini orkestriga. Kava oli absurdelt raske - Prokofjevi kontsert-sümfoonia ja solistik Rostropoviš, kellele teos oli pühendatud. Proovid kulgesid puldi kõrval istuva Kondrašini abil, kes jagas pidevalt nõuandeid.

Kontsert loomulikult toimus, küllaltki õnnestunult. H.Neuhaus oli vaimustuses: "Lõpuks ometi tõeline Prokofjev!"

Seda küll, kuid Richteri tarkus ja enesenõudlikkus ei lubanud tal taktikeppi enam iialgi kätte võtta.

Skrjabin on öelnud: "muusika elab mõtteist." Need kolm sõna olid teetähiseks nii tema loomingu kui ka motoks tema teaduslikele väljaannetele. Ka minul on

JEVGENI SVETLANOV

KÕNELUSI ENDAST

aastat pidevalt orkestri ees.

Orkester on nagu mu oma laps. Ideaalina olen tahtnud näha orkestrantides sõpru, kaasamõtlejaid. Kaldun idealiseerima, kuid... Soovin näha asju nii, kuidas tahaksin!

Rääkides võrratust kollektiivist Moskva Virtuosoosid pean nentima, et nende esimene koosseis tekkis minu orkestri muusikutest. Oli väga ebameeldiv, nagu lähedane jätab sind... Alles praegu võin rahulikult sellele mõelda. Spivakovi juurde läksid väga head muusikud. Ma ei hakanud võitlema ega vastu töötama. See oleks olnud asjatu.

Võitlejat minust tõepoolest ei ole. Bolšoiist lahkusin pärast triumfaalseid etendusi La Scalas: "Boriss Godunov", "Sadko", "Vürst Igor", "Sõda ja Rahu", "Padaemand". Etendused hilinesid sellepärast, et publik ei rutanud tavapärast saali, ootas aupaklikult. Inimesed suhtlesid puhvetis, fuajeedes, kuid meie oma kollektiivi probleemid, mis olid hullemad, kukkusid kõik mulle kaela. Neist raskeim oli koosseisude määramine: millisel etendusel keegi kellegagi laulab jne. Direktor, ooperi inspektor pugesis lihtsalt põõsasse. Kõikide probleemidega olin praktiliselt üksijäetud, süüdlane ikka mina. Sellise suure edu puhul, mille me saavutasime, hakata tagantjärele süüdistusi kuulama? Me lihtsalt ei suutnud jääda. Lahkusin Bolšoiist.

väike patt kirjutada muusikat, seetõttu pean tema sõnu väga tähtsaks. Minu muusika pole tänasel päeval küll moes, kuid see pole tähtis. Kirjutan südamest, selles osas olen aus. Kuulajad teevad valiku, mis neile vaja. Olen veendunud, et iga muusika leiab kuulaja.

Võib-olla kõlab pisut eputavalt, kui ütlen, et olen meie planeedi viimane romantik omal alal. Oo-ooo... kui olin noorem, küll siis tunded voogasid. Ei liialda, kui ütlen, et tihti hooga üle ääre. Nüüd ei näe mind sellisena enam keegi. Sisemus on siiski endine.

Ei ole mu hingel pattu, et oleksin mõne muusiku orkestrist minema satnud. Vanasti oli dirigent-diktaator Arturo Toscanini. Tema lõhkus taktikeppe, kärtsutas partituure, karjus... Tegi, mida tahtis. See on tema proovide filmivõtetele näha. Kuid troika Bernstein, Karajan, Mravinski - dirigendiks olemise kunsti kolm vaala - ei tõstnud iialgi häält. Tulemused saavutati teisi. Kui ma oleksin elanud Toscanini ajal, oleksin võib-olla oma töös kasutanud sama meetodit.

Esimest korda astusin orkestri ette 43 aastat tagasi ja nüüdseks olen olnud 32

UUT EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU MUUSIKAFONDIS

KIRJANDUS

Muusika loob võimaluse...: Valik artikleid muusika teraapilistest kasutamisest. - Tln, 1996. - 137 lk.: ill.

Pebk, Alice. muusade kunst aitab elada: muusika psühholoogilistest toimest ja selle teraapilistest rakendusvõimalustest. - Tln., 1996. - 143 lk.: ill.

Fleur, Michel. L'impressionism et la musique. - Paris, 1996. - 503 p.: ill., mus.

Norsk musikkfortegnelse: notetrykk 1996. - Oslo, 1997. - 75 s.

Society for ethnomusicology: 1996 membership directory. - Bloomington, 1996. - 225 p.

NOODID

Aavik, Krista. Tädi Krista lauluveski. - (1 k., 1997.) - 1-2 hääl. ak. m-ga - 31,(1) lk.: ill.

Kapp, Artur. Hiiob: oratoorium kahes osas solistidele, segakoorile, meeskoorile, nais-ehk lastekoorige, orelile ja orkestrile. - Klaviir. - Lilienthal/Bremen: 1997. - 214, (2) lk.: ill. (kaanel).

Kell, Ville-Markus. Freie Fahrt! = Roheline: für (Kinder-)Jugend-Streichorchester = keelpilliorkestri. - Partitür. - Lilienthal/Bremen: 1997. - 6 lk.

Sisask, Urmas. Fische = Kalad; Jungfrau = Neitsi; Krebs = Vähk; Löwe = Lövi; Schütze = Ambur; Steinbock = Kaljukits; Stier = Sönn; Waage = Kaalud; Wassermann = Veevalaja; Widder = Jäär; Zwillinge = Kaksikud; Skorpion: Lilienthal/Bremen; 1997.

Sisask, Urmas. Zwölf Sternkreiszeichen für Klavier: Op. 50. - Lilienthal/Bremen: 52 lk.

Jazz piano 4 / Transcribed by Brian Priestley. - 1986. - 47 lk.

A Purcell anthology: 12 anthems / edited by Bruce Wood. - (Klassikalisele poistekoorige (segakoorile) orelil ja keelpillide saatel). - Oxford. - 1995. - 1 partituur (106 lk.).

Stanek, Pavel. Spaziergang im Park / Für Blasorchester. - Rundel, 1994. - 1 partituur/direktsioon (36 lk. pag. var.) + 64 häält (108 lk. pag. var.).

Zvacek, Antonin. Jehlicka - Polka / 1 direktsioon (6lk.) + 51 häält (68 lk. pag. var.). - Puhkpilliorkestri.

CD-PLAADID

Bolive musiques calendaires des Vallees centrales - Paris; 1992.

Bruckner, Anton. Requiem; cond. by Matthew Best. - London; 1987.

Bruckner, Anton Te Deum. perf. by: soloists, Corydon Singers, Corydon Orchestra, cond. by Matthew Best. - London; 1993.

Corsica: religious music of oral tradition from Rusio; 1989.

Cuba: Musique populaire = Folk music. - Paris, 1992.

Dion, Celine (vocal). - 1994.

Faure, Gabriel. Requiem; perf. by soloists. Corydon Singers, English Chamber Orch., cond. by Matthew Best. - London; 1989.

Harris, Roy. Symphony No. 3; perf. by Detroit Symphony Orchestra; cond Neeme Järvi. - 1996.

Lassus, Roland de. Hieremias propetae lamentationes; prf. by: ensemble Vocal Europeen de la Chapelle Royale, dir. Philippe Herreweghe. 1989.

Le Marovany de Madagascar; 1995.

Liturgies juives d'Ethiopia = Liturgical chant of the Ethiopian jews. - Paris; 1990.

Mikkelin Musiikkiluokkien Cantus Michaelis-Kuoro. Pääsyn aika.

No Big Silence (ansambel) - Tln., 1995.

North Indian folk music; 1991.

Pakistan: the music of the Qawal, 1990.

Romantic piano. - S.1.: - 2 CD-plaati.

Taverner, John. Missa Sancti Wilhelmi Devotio; perf. by: The Sixteen, cond. by Harry Christophers. - London, 1991.

Vivaldi, Antonio. (Sonaadid); perf. by The Purcell Quartet, 1986.

Yamaguchi, Gorō. Great masters of the Shakuhachi flute, 1988.

Unetute ööde mõtterännakuil olen sageli peatunud mõttel: kui oleksin jäänud loomingut kirjutama, mida ma siis oleks kirjutatud?, miks ma siiski ei kirjutatud? On tunne, nagu oleks parim veel kirjutamata.

Kui noorena ilmusin meie dirigentide koolkonna patriarhi Aleksander Gauki klassi, kes oli minu teoseid juba jõudnud mängida, esitas ta mulle küsimuse: "Mis sundis Teid tulema minu dirigeerimisklassi? Te olete ju helilooja. Minul oleks pakkunud suurt huvi mängida Teie muusikat..."

Ja mina, kogudes julgust, teatasin täiel hääle terve klassi ees: "Tulin dirigeerimist õppima selleks, et hakata propageerima teenimatult unustusse jäetud vene ja Lääne muusikat."

Dirigendiks saanult hakkasin teostama tõepoolest oma elu suurt plaani. Põhimõtteliselt olen ma lubaduse täitnud.

Vahendas

Malle Raid

EESTI KONTSERDI KONTSERDID JUUNIS

30.05. kell 18 Otepää kirik, 31.05 kell 16 Röpina kirik, 1.06. kell 14 Rõuge kirik, kell 18 Nõo kirik, 2.06. kell 18 Põlva kirik, 5.06. kell 19 Põltsama kirik - **MARGARITA VOITES** (sopran), **JÜRI LEITEN** (trompet), **ANDRES UIBO** (orel). Caccini, Bach, Bach-Gounod, Pepusch, Verdi.

1.06. kell 19 Tallinna Raekoda - **ELENA KLIONSKY** (klaver, USA). Haydn, Beethoven, Persichetti, Skrjabin, Liszt.

3.06. kell 19 Mustpeade Maja Valge saal, 4.06. kell 19 Purtse linnus - **TAANI TRIO.** Bjarne Hansen (viul), Rosalind Bevan (klaver), Svend Winslov (tšello). Beethoven, Reinvere (esietekanne), Brahms.

4.06. kell 19 Niguliste - **HENRIK CERVIN** (orel, Rootsi). Gade, J.S.Bach, Brahms.

13.06. kell 19 Tartu Ülikooli aula, 14.06. kell 19 Rotermanni Soolaladu - **VOX NOVA**, kontserdisari 20. sajandi muusikast. ELAVAD PILDID. Tallinna Kammerorkester ja Von Krahl Pictures. Dirigent Olari Elts. Schönberg, Šostakovitš, Milhaud, Tormis.

15.06. kell 20 Tõrva Kammersaal, 16.06. kell 18 Võru Fr. R. Kreuzwaldi muuseum, 17.06. kell 19 Mustpeade Maja Olavi saal, 18.06. kell 19 Haapsalu Toomkirik - **JAM kvartett** (Soome).

18.06. kell 19 - Kaarli kirik - Brahms. Variatsioonid Haydni teemale - **ERSO, RAM**, dir. Arvo Volmer.

18.06. kell 19 Niguliste - **KRISTELAER** (orel). Frescobaldi, Tüür, Widor.

25.06. kell 19 Niguliste - **KADRI PLOOMPUU** (orel), **AET LEHTINEN** (viul). Corelli, Clerambault, Franck.

28.06. kell 22 Tõrva Kammersaal - **HORTUS MUSICUSE SOLISTID.** Jaan Arder (tenor), Neeme Punder (flööt), Ivo Sillamaa (klaver, klavessiin). Schuberti laulud ja virtuoosne flöödimuusika.

Tulemas koorifestival "Tallinn'97"

Iga koorifestival sünnib uuesti. Vähemalt nii on see olnud rahvusvaheliste koorifestivalidega "Tallinn". Üheks põhjuseist on kindlasti paras vahe, 3 aastat, mis laseb eelmise parasjagu uuendada nii osavõtjail kui korraldajatel.

Ka sel suvel, 16.-19. juunini, toimub rahvusvaheline koorifestival "Tallinn". "Sünnitusvalud hakkavad ununema ja plii selgineb. Seekordsest, arvult kuuest festivalist võtab osa 19 koori. 16 neist osaleb ka festivali raames toimuv konkursil, kus astutakse üles 15-minutilise vabalt valitud programmiga.

Usun, et saame kuulda palju head koorimuusikat.

Avapäeval, 16. juunil, tahame teieni tuua Claudio Monteverdi "Maarja-Vespri", mis on üks muusikaajaloo tippteoseid ja teha seda peamiselt eesti jõududega. Dirigendiks on Elmo Tiltsvald.

Festivalist osavõtjate kontserdid algavad 17. juunil Tallinna erinevates kontserdipaikades (Jaani kirik, Matkamaja, Mustpeade Maja) ja lõpevad 18. juunil ERSO ja RAM-i esitatava J.Brahmsi "Rinaldo" Kaarli kirikus.

Festivalile on oodata ka ühte suurt nime - *The Swingle Singers*. Küllap mõnedki teavad ja mäletavad selle vokaalgrupi peadpõõritavat häälepilotaazhi klassikaliste instrumentaalteoste a capella esitamisel. *The Swingle Singers* on viimaste aastate jooksul uuenenud nii lauljate kui repertuaari poolest. Nende viimane CD sisaldab Irwin Berlini tuntud teoste vokaaltõtlusi väga põnevas kastmes ja loodame ka kontsertidel üht-teist sellest kuulda. *The Swingle Singers* annab festivalil kaks erineva kavaga kontserti: 17. juunil kell 21.00 Sakala keskuses ja 18. juunil kell 19.00 Mustpeade Majas.

Ja lõpuks toimub 19. juunil koorikonkursi lõpvoistlus **GRAND PRIX** ning osalejatele ka pidulik lõpetamine Sakala keskuses.

Tagasi tulles ütluse juurde "iga festival sünnib uuesti", tahan viidata probleemile, et nii suurt üritust polegi nii lihtne pika aja tagant jälle kälma ajada. Festivali kunstnikukogu jõudis üksmeelsele järeldusele, et koorifestival "Tallinn" võiks olla iga-aastane. Oleme ju nüüdseks jõudnud selle tee algusesse, kus ennast tuleb pidevalt Euroopa kultuuri osana teadvustada.

Raul Talmar,
kunstiline juht

IRONY AGE ★

Gerold W. Gruber **

(Lühike reisikiri läbi iroonia ajastu)

Iroonia Ajastu (edaspidi IA) defineerimisega on sama häda, mis kõikide epohhide kirjeldamisega: keegi ei tea, millal see täpselt algab, millal lõpeb. Palju viitab siiski sellele, et IA algas Chaplini filmiga "Monsieur Verdoux" (1944-46), milles leebe mõrtsukas võis ühe koletise poolt ilmestatud õudse aja lõpus öelda: "Üksainuke mõrv annab alust inimese nimetamiseks mõrtsukaks..., aga miljonid tapetud teevad temast kangelase." Mõned näevad isegi koletuslikus, kuid samal ajal lihtsakoelises "suures diktaatoris" endas ürgkuju uuele iroonilisele, satiirilisele, grotesksele (või kuuidas seda ka nimetatakse) kunstiliigile, mis näitas 70-ndatel ja 80-ndatel üles epohhiloovat dünaamikat.

Austria mitte kunagi väsisvad lokaalpatrioodid dateerivad uue ajastu algust aastatega 1955-56 mitte ainult sellepärast, et Austria sai siis lõpuks vabaks ("vabaduse tont" nimetas seda hiljem Bunuel), vaid esijoones seetõttu, et siis tuli Hollywoodist (kus ta koos Charly Spencer Chapliniga oli töötanud "Monsieur Verdoux" kallal) Austriasse tagasi Georg Kreisler ning hakkas koos Gerhard Bronneriga intiimteatris tegema kabareetükke. Ühelt poolt "Tuvist mürgitatud" ja "Mitteavalikud aariad", teisalt "Papa", mis mässis kultuuriministri skandaali. Järgnesid tööd, millel on IAEO-s (Irony Age Encyclopedia Organisation) antoloogias juba auväärne kohad. Regionalismi ja patriotismi tuleb tekstides küll esile, (meenutagem auru all lauldud sentimentaalset duot: "Valli, sa oled üts rõemus eit, aga asja sust änanb põle"), aga ka IA internatsionaalsed, hegemonistlikud jooned ilmnevad vaieldamatult. Neid võib leida Beckett'i näidendis "Godot'd oodates" (1952), Dürrenmatti "Füüsikutes" (1962) ja Stanley Kubrickse teoses "Dr. Veiderarm ehk kuidas ma õppisin loobuma muretsemisest ja armastama pommi" (1963).

IA buum haaras ka kujutavat kunsti: "Umbusaldage otseütlemist, otseütlemine viib inimlikkuse kaotusele", kuulutas 1959.a. Friedensreich Hundertwasser. Yves Klein instrumentaliseeris naise keha mitte maalimisobjektiks, vaid - vahendiks - pintsliks oma "Antropometries" (1960)

ja Kleini kammerorkestri "Symphonie Monotone Silence", kus 20-minutilisele akordile järgnes 20-minutiline vaikus, pidi tähendama midagi kahemõttelist. Audy Warholi kooka-koola pudelite read pandi kvintessentsina "Velvet Undergroundi" esimese albumi kaanepildiks. Warhols maalis ka 70-ndail aastail portreesid üle, tehes staaridest ikoonid ja isksustest klišeed.

Sõnavigurdamised

kuuluvad ühe peatükina IA antoloogiasse. Meenutagem tuntud laulu: "Ta on olematu inimene, istumas olematul maal, tegemas olematuid plaane mitte kellegi jaoks", mis ei väljenda inimlike püüdluste mõttetust küll mitte nii agressiivselt kui Mister Peachumi vastav laul, kuid on piisavalt iroonilise alltekstiga. Sama lugu on Mc Cartney lauluga, milles ironiseeritakse kirjamehe üle, kes küürutamise ja lallalakkumisega püüab saavutada oma teksti kirjastamist. Seejuures toetub sound oluliselt teksti: "Kirjastaja, austatud härra või daam, kas Te ei loeks mu raamatut! Selle kirjutamiseks kulutasin ma aastaid, kas Te ei vaevuks sellele pilku heitma?" Alatuseni ulatava iroonia meistriteos on "Ob-la-di, Ob-la-da". See estraadilaul šokeerib oma rütmika, harmoonia ja meloodiate banaalsusega. Reageering oli aga hämmastav: tavainimesed võtsid väga hästi vastu laulu, milles karikeriti nende lihtsat väikekoodanlikku elu ("home sweet home"). Karedal häälel, mörkja

töötused kui iroonilised ületrumpamised. Respektitu Francois Glorieaux parafraaseeris biitleid läbi aastasadade: "Hey, Jude" kui Bachi Prelüüdid ja fuugad, "Ob-la-di" kui Mozarti Sonatiin, "Yellow Submarine" kui raev kadumaläinud makse maksma sundiva madjaka pärast, "Yesterday" kui igihaljas Chopin, "Can't buy me love" kui Gershwini laul, "In my life" kui Debussy Prelüüd jne.

Ei või kunagi kindel olla, et sa ootamatult ei satu kõiksuguste veidruse peale. Kes võib unustada Jane Birkin Ballaade! Kes on selle välja kannatanud, kes mõistnud napi teksti "moi non plus" järke? Mõnigi vaheldust armastav inimene, ka mina näiteks, ei suuda mitmete läbikuulamise järel seda rohkem kriipivat kui oigavat kunstimõnu allikat enam taluda ja keerab plaadi ümber, et rõõmustada Serge Gainsbourgi Frederichsi prelüüdi oopus 284 töötuse

**Nam June Paiki
kontsert televisioonile,
tšellole ja
videokassetile**

tämbri ja saatega, ebauhtlase ja ebakorrekse intonatsiooniga (mitte nii nagu Bob Dylon, kes lauldes "Hurricane" ja "Joey" käis välja oma sõnumi vihaga, kuid ilma küünilisuseta) uhtus Randy Newman justkui kõrvalseisjana endast välja oma kibeda satiiri (It's lovely at the top", "Political science", "Sail away", "Dayton Ohio 1903). Ka on Newman suutnud otse provokatiivselt lihts rütmika, ootamatute kromatismide ja viltuste modulatsioonidega anda laulule teksti tunduvalt ületava lõhkejõu.

Populaarseteks on saanud

üle. Milline mõnu, kui muusika sind ei kratsi. Mingit rõõmu ei saa tunda igavesti noorelt ("forever young") pöörleva Swingle Singersi pööreldes täriseva õmblusmasina kaskaadide üle: Johann Sebastian on osa nootide targutava

* Selle saksakeelse artikli ingliskeelse pealkirja otsetõlge on "iroonia ajastu". Kuid vaevalt pole autoril meeles mõlkunud selle sõnapaari peaaegu täielik kokkulangevus sõnapaariga "iron age" (rauaaeg)

** Viini ja Grazi muusikaülikooli muusikaanalüüsi professor, mitmete muusikainstituutioonide juhatuste ja väljaannete toimetuse liige.

kiirtempo moduleerimise, osa väljaviskamise tulemusel viidud groteskini. Õnnestunuks ei saa lugeda ka Luciano Berio "Sinfonia" esiettekannet sama trupi poolt. Lugu ise on aga teadlikult mitmekihilisena planeeritud irooniline meistriteos: ühe Mahleri klaveri saatel esitatava laulu "Padua Antoniuse kalajutlus" orkestritöötlaste edasine mänguline töötlemine kujutab endast murdosa tsitaatide ringmängust kirjandus- ja muusikaajaloo annaalides.

Ka poeesia, maalikunst ja kompositsioon on samal määral läbi põimunud paroodia elementidega H.C. Artmanni, Gerhard Röhmi ja Ernst Joudli keeleeksperimentid (H.C.: "uurw'pp / uurw'pp / uurw'pp chllf'an / nnguc...", 1955) on väga sarnased nende sõna-, keele- ja häälikuvigurdamisega, mis esinevad Ligeti teostes "Aventures" (1962) ja "Nouvelles Aventures" (1965). Tundub ka, et kohati kuni graafiliste versioonideni ulatuvate uute notatsioonisüsteemide (Haubenstock-Ramati, Logothetis, Cage) loomise üheks ajendiks on süstemisundusest vabaneva paroodilise efekti taotlemine. Irooniliste põhiseisukohtade väljenduseks oli ka liikumine Fluxus, kuigi tema seotus dadaismi ja Duchampiga tähendas teataval määral ka uue veini valamist vanadesse astjatesse. Uudsuseks oli Nam June Palki Kontsert televisioonile, tšellole ja videolindile, milles Charlotte Moorman mängis kummalisel monstrumil - televisioonimonitoridele monteeritud tšellokeeltele.

Austria komponistid (Zykan, Pirehner, Gruber jt.) on seda mängu mitmekülgselt kaasa mänginud. Ka Dieter Kaufmanni ja Goldfried Martini planetaariumkontserdid toimusid iroonilises atmosfääris: elektrooniliselt tekitatud helid projitseeriti meeoleolukalt kunstlikult ja kunstimaitselt kujundatud moonutatud tähjustäevale poolkera siseküljele, mis meenutas maailma ja universumi emakat. Veelgi enam olid aga inimesed hämmeldusse viidud, kui nad nägid Prateri kivisid

moonutatult ning fortissimos trumminahakontserdil tajusid raginana puukoste praksatsusi, liblikatiivalööke ja linnuvidinat.

Frivoolsus

Lõpuks olgu mainitud Ken Russell, kes lõhestas muusikamaailma sellega, et luges Mahleri juudi päritolu, Tšaikovski homoseksualismi ja Liszti hüperdimensionaalse falloose nende muusika paranoiliste sonimiste põhjuseks ja lisaks keeras "Tommys" neid veel koos popkultuuri rumalustega ühte patta kokku.

Mida kõike loeti sel ajal frivoolsuseks?

Frivoolsus oli, kui elutüdimust mängiv nooruk (kes šokeerib ümbruskonda enesetapuinstseneingutega moto järgi: "esiteks puua, siis pea maha lüüa, siis süüa kuumade oradega ja lõpuks ära põletada") koos teismelisena käituva naisraugaga narritab Ameerika elulaadi mõnused.

Frivoolne oli, kui Faust ja Gretchen silmapilgul, kui sobinuks öelda "Veel viibi, ilus oled, viiv!" kaovad koos rätikukese alla. Samuti see, et ülimalt ekspressiivselt näidatud sündmuste mõjul Joesi Prokopetzi

ja Wolfi Ambrosose filmis "Fäustling" ("Labakinnas") elab Mittelndorferi kuurordi noorus (kuskil soolaputkas, mis võib olla päris lõbus) läbi nii ilusräpaseid fantaasiapilte, et näitab näitlejatele (loodetavasti mitte näitlejannadele), kus on tagumiku moraalne pool. Frivooleks loeti ka seda, kui kahekordne doktor Günther Nennung traditsioonilise kodanliku lehe "Neue Freie Presse" noorsoolisalehes avaldas negatiivset mõju teismelistele noortele hingede, publitseerides kahe ejakuleeriva penis-scene vahel intervjuu Austria kantslerilt. Julgelt istus Hubert Feichtlebauer Öhtumaa allakäigu kuulutajate sõjahobu sadulasse ning kihutas koos Ligeti "Grand Macabre'i" ja suure võluri Fellini valmistatud filmiga "Satyricon" (milles moonutatult kujutati Antiik-Rooma elu) kuristikku.

"Igaüks enda eest ja vanajumal kõigi vastu"

oli lõöklauseks paljudes filmides, mis näitasid patriarhaalse perekonna allakäiku ja ülistasid võimsat rusikat. Beethovenile tehti Stanley Kubricki filmis "A clockwork orange" ehtsate piinamismetooditega lõpp

Fluxuse asutaja George Maciunase organiseeritud kontserdi kõrgpunkt.

peale, Mahler pandi Veneetsias sellele linnale surmakuulutavaid tuvisid toitma, helilooja Strauss viidi kokku poliitik Straussiga ning Hans Jügen Syberberg serveeris meile Bayreuthi rohelistelt küngastelt pärit vana daami abiga ja abita isuäratavalt Adolf Wagnerit ja Richard Hitlerit.

Selles väikeses lühireisis läbi IA meenutati tuntut ja ka unustussevajuvat, aga kõik see kannab juhuslikkuse ja süstematiseerimatusse pitsereid. Iroonia defineerimine on jäetud lugejale. Ning minu õnnistus saatku seda, kes võtab ette põhjaliku dokumenteerimise ja analüüsi.

Ajakirjast Darstellende Kunst Wien. Ironie (1996/12) lühendatult tõlkinud

**Aaro Pertmann ja
Herbert Vainu**

KUI TEILE MEELDIB MEIE VÄLJAANNE, SIIS TELLIGE JA SOOVITAGE OMA SÕPRADELE TELLIDA SEDA K.A. II POOLAASTAKS. HIND 34.95, ÜHEKS KVARTALIKS 19.95. TELLIMUSI VÕTAVAD 15. JUUNINI VASTU KÕIK POSTIASUTUSED. AJAKIRJADE RUBRIIK, INDEKS 699866.

Muusikaleht

Peatoimetaja Mart Vainu. Korrespondent Aaro Pertmann. Väljaandja AS Askarell Kultuurkapitali toel. Telefonid 6 313 182, 421 456, 525 124. Kirjad EE 0034, Tallinn, pk. 996. Honorari saab kätte Narva mnt. 40 (EVEA panga maja), IV korrus vasakule trepist üles, tuba 411.